

Mötesbok: För- och grundskolenämnden (2025-11-20)

För- och grundskolenämnden

Datum: 2025-11-20

Plats: Länken, saluten

Kommentar:

Dagordning

Tid

Upprop

Beslutsärende

82/25 Fastställande av dagordning och fråga om jäv - FGN november	3
83/25 Budget och verksamhetsplan 2026	5
84/25 Internkontrollplan 2026	64
85/25 Motion (L) 22/2025 - Åtgärder mot antisemitismen i Umeås skolor - KS-2025/00714	70
86/25 Yttrande över Internremiss från FN: Umeå kommuns friluftsprogram 2026-2030	76
87/25 Beslut efter tillsyn Montessoriförskolan Barnabo	118
88/25 Revidering av riktlinje för plats i förskola och pedagogisk omsorg	131
89/25 Återkallande av godkännande att bedriva verksamhet på huvudmannens egen begäran	177
90/25 Delegationsbeslut och anmälningsärenden - FGN november 2025	181

Informationsärende

91/25 Utbildningsdirektören informerar	184
--	-----

Tjänsteskrivelse

2025-11-11

För- och grundskolenämnden

Diariennr: SK-2025/00006

Fastställande av dagordning och fråga om jäv – FGN november 2025

Förslag till beslut

För- och grundskolenämnden beslutar:

-att fastställa dagordningen

-att till protokollet notera att ingen person är jävig

Ärendebeskrivning

Föredragningslista till för- och grundskolenämndens sammanträde finns som bilaga och eventuella ändringar noteras. En jävig person får varken delta i handläggningen av ärendet eller vara närvarande vid nämndens behandling av ärendet.

Beslutsunderlag

Bilaga - föredragningslista

Beredningsansvariga

Linda Hellquist, nämndsekreterare

Ann-Christine Gradin
utbildningsdirektör

Maria Runarsdotter
kanslichef

Föredragningslista

För- och grundskolenämnden

Tid: Torsdagen den 20 november 2025 kl. 09:00

Plats: Länken, saluten

Upprop

Beslutsärende

- 1 Fastställande av dagordning och fråga om jäv - FGN november
- 2 Budget och verksamhetsplan 2026
- 3 Internkontrollplan 2026
- 4 Motion (L) 22/2025 - Åtgärder mot antisemitismen i Umeås skolor - KS-2025/00714
- 5 Yttrande över
Internremiss från FN: Umeå kommuns friluftsprogram 2026-2030
- 6 Beslut efter tillsyn Montessoriförskolan Barnabo
- 7 Revidering av riktlinje för plats i förskola och pedagogisk omsorg
- 8 Återkallande av godkännande att bedriva verksamhet på huvudmannens egen begäran
- 9 Delegationsbeslut och anmälningsärenden - FGN november 2025

Informationsärende

- 10 Utbildningsdirektören informerar

Tjänsteskrivelse

2025-10-21

För- och
grundskolenämndens
arbetsutskott

Diariennr: SK-2025/00626

Budget och verksamhetsplan 2026

Förslag till beslut

För-och grundskolenämnden beslutar

- att godkänna förslag till verksamhetsplan 2026 enligt bilaga 1
- att godkänna förslag till budget per verksamhet 2026, bilaga 2
- att fastställa det generella tillägget till liten skola i mindre tätort till 199 tkr per skola och år
- att fastställa tillägg för mycket liten skola i mindre tätort till 880 tkr för Överboda skola, 370 tkr för Botsmarks skola, 890 tkr för Bullmark skola och 1 149 tkr för Rödåsel skola för år 2026
- att fastställa grundbeloppet i tilldelningen till grundskolan 44 777 kr per elev och år avseende faktor 1,0
- att fastställa "differentierad kompletterande ersättning" avseende faktor 1,0 för nyanlända elever i reguljär klass till 63 831 kr per elev och år
- att fastställa den kompletterande delen för nyanlända elever i reguljär klass gällande studiehandledning till 41 577 kr per elev och år avseende faktor 1,0
- att fastställa grundbeloppet till fritidshem till 28 620 kr per barn och år avseende faktor 1,0
- att fastställa tilläggsbelopp för modersmålsundervisning i förskoleklass och grundskola för budgetåret 2026 till 12 414 kr/elev och år.

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2025/00626

-att från 1 januari 2026 upphäva beslutet avseende lönefaktor förskola med fördelningsprincipen 50% förskollärare och 50% barnskötare (SK-2019/00569)

-att fastställa kompetensförsörjningsplan 2026, för- och grundskola enligt bilaga 4

Ärendebeskrivning

I enlighet med anvisningarna för nämndernas verksamhetsplanering 2026 ges förslag på för- och grundskolenämndens verksamhetsplan och budget 2026 enligt bilaga 1 och bilaga 2.

För- och grundskolenämnden har ett samlat ansvar för all pedagogisk verksamhet såsom kommunal pedagogisk omsorg, förskola, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola och fritidshem. Nämnden är således ansvarig för att alla barn och elever boende i kommunen har tillgång till förskola och skola inom kommunal eller fristående regi. I nämndens ansvar ingår även att fördela resurser till såväl kommunala enheter som till de fristående. I enlighet med det nationellt lagstadgade uppdraget är Umeå kommun huvudman för förskola och skola som bedrivs i kommunal regi.

För- och grundskolenämndens verksamhetsplan beskriver hur verksamheterna som nämnden ansvarar för ska styras och planeras under kommande verksamhetsår. Ansvaret utgår dels utifrån kommunfullmäktiges beslutade planeringsdirektiv samt tilldelad budgetram, dels utifrån det nationellt lagstadgade uppdraget. Verksamhetsplanen redogör för hur nämnden ska förverkliga det av kommunfullmäktiges beslutade grunduppdrag, program med inriktningsmål samt fördelning av tilldelad budget tillsammans med det nationellt lagstadgade uppdraget.

För- och grundskolenämnden har tillsammans med gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden utarbetat tre långsiktiga strategiområden: *Likvärdighet*, *Trygghet* och *Kvalitet*. Till respektive strategiområde knyts faktorer för framgångsrik skolutveckling. Faktorerna fungerar som strategier för respektive strategiområde. Såväl strategiområden som framgångsfaktorer återger hur nämnden ämnar förverkliga det nationellt lagstadgade uppdraget tillsammans med det kommunala uppdraget.

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2025/00626

Strategiområdena tillsammans med framgångsfaktorerna bidrar även till att skapa förutsättningar för en sammanhållen utbildningskedja, där övergångar mellan olika skolformer stärks.

Resursfördelning och kompetensförsörjning utgör vidare viktiga förutsättningar för verkställande av såväl det kommunala som det nationella uppdraget.

Beslutsunderlag

Bilaga 1: FGN verksamhetsplan 2026_förslag

Bilaga 2: FGN fördelning av budgetram per verksamhet 2026_förslag

Bilaga 3: Nämndens utmaningar och möjligheter på 3-5 års sikt

Bilaga 4: Kompetensförsörjningsplan 2026, för- och grundskola

Beredningsansvariga

Marie Karling, utbildningsstrateg

Peter Tapani, tf HR-chef

Peter Säbom, tf Ekonomichef

Beslutet ska skickas till

Expedieras till KS diarium via e-post och döps till *xxx-nämndens verksamhetsplan och budget för 2026*, vid expediering till KS diarium ska e-postmeddelandets ämnesrad inledas med diarienummer KS-2025/00240.

Ann-Christine Gradin
utbildningsdirektör

Verksamhetsplan 2026

För- och grundskolenämnden

Beslutad av: För- och grundskolenämnden
Gäller för: För- och grundskoleförvaltningen
Ansvarig: Ann-Christine Gradin, utbildningsdirektör

Diariernr: SK-2025/00626
Beslut: 2025-11-20

Innehåll

Innehåll	2
1. Inledning	4
1.1 Begrepp i verksamhetsplanen	5
2. För- och grundskolenämndens grunduppdrag	6
2.1 Nationellt lagstadgat uppdrag	6
3. Strategiområden och effekter	6
3.1 Kvalitet	7
3.2 Likvärdighet.....	8
3.3 Trygghet	9
4. Nämndens uppdrag till förvaltningen.....	11
5. Uppföljning av grunduppdrag och nationellt uppdrag	11
6. Personalmål FGN.....	12
Introduktion	12
7. Drift- och investeringsbudget	14
Kommunfullmäktiges beslut om tilldelning av medel.....	14
Driftsbudget	14
Nämndens prioritering utifrån tilldelade driftsmedel	15
Förutsättningar och statlig styrning.....	16
Prioritering utifrån tilldelade investeringsmedel.....	17
8. Nämndens utmaningar och möjligheter på 3–5 års sikt (bilaga).....	18
Demografiska förändringar kräver omställning.....	18
Beslutade reformer och nationella utredningar inom utbildningsområdet	18
Kompetensförsörjning	19
9. Inriktningsmål och program från kommunfullmäktige	21
Fokusområde 1. Umeå ska växa hållbart utan utsatta områden	21
Fokusområde 2: Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha	22
samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv.	22
10. Personalpolitiska mål från kommunfullmäktige.....	23
Personalpolitiskt mål 5.....	23
Personalpolitiskt mål 6.....	23

Personalpolitiskt mål 7	23
11. Tilläggsuppdrag från kommunfullmäktige	24
Bilagor	26

1. Inledning

För- och grundskolenämnden har ett samlat ansvar för all pedagogisk verksamhet såsom kommunal pedagogisk omsorg, förskola, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola och fritidshem.

Nämnden är således ansvarig för att alla barn och elever boende i kommunen har tillgång till förskola och skola inom kommunal eller fristående regi. I nämndens ansvar ingår även att fördela resurser till såväl kommunala enheter som till de fristående. I enlighet med det nationellt lagstadgade uppdraget är Umeå kommun huvudman för förskola och skola som bedrivs i kommunal regi.

För- och grundskolenämndens verksamhetsplan beskriver hur verksamheterna som nämnden ansvarar för ska styras, planeras och följas upp under kommande verksamhetsår. Ansvaret utgår dels utifrån kommunfullmäktiges beslutade planeringsdirektiv samt tilldelad budgetram, dels utifrån det nationellt lagstadgade uppdraget.

Verksamhetsplanen redogör för hur nämnden ska förverkliga det av kommunfullmäktiges beslutade grunduppdrag, program med inriktningsmål samt fördelning av tilldelad budget tillsammans med det nationellt lagstadgade uppdraget. För- och grundskolenämndens verksamhetsplan fungerar som ett uppdrag till förvaltningen att omsätta i praktiken.

För- och grundskolenämnden har tillsammans med gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden beslutat om tre gemensamma strategiområdena som visar nämndernas långsiktiga vägval för hur målen ska nås. Strategierna syftar även till att skapa förutsättningar för en sammanhållen utbildningskedja, där övergångar mellan olika skolformer stärks.

Inom respektive strategiområde återfinns faktorer för framgångsrik skolutveckling. Faktorerna utgör en del av huvudmannens systematiska kvalitetsarbete i relation till för- och grundskolenämndens ansvar att säkerställa en utbildning av god kvalitet.

Resursfördelning och kompetensförsörjning är viktiga förutsättningar för verkställande av såväl det kommunala som det nationella uppdraget.

1.1 Begrepp i verksamhetsplanen

Begrepp	Beskrivning
Delmål	Delmål uttrycker vad som ska uppnås för att nå effekt inom respektive strategiområde.
Effekt	Effekter definieras inom respektive strategiområde. Effekterna har sin utgångspunkt i de nationella styrdokumenterna för respektive skolform inom för- och grundskolenämndens ansvarsområde.
Framgångsfaktorer	<i>Faktorer för framgångsrik skolutveckling</i> är en del av det nationella kvalitetssystemet som Skolverket utvecklat. Framgångsfaktorerna är: Förtroendefullt klimat, Hälsofrämjande lärmiljö, Kompensatoriska insatser, Kompetent ledarskap, Professionell utveckling, Systematiskt kvalitetsarbete med undervisningen i fokus, Tydlig roll- och ansvarsfördelning.
Indikatorer	Indikatorer beskriver hur delmål följs upp.
Inriktningsmål	Mål fastställda av kommunfullmäktige för att skapa riktning och förändring inom en viss fråga eller avgränsat område. Inriktningsmål är gemensamt för flera nämnder.
Kommunalt Grunduppdrag	Grunduppdrag som kommunfullmäktige fattat beslut om och som för- och grundskolenämnden ska genomföra. Grunduppdraget ingår i den av kommunfullmäktige fastställda reglementet.
Lagstadgat nationellt uppdrag	Uppdrag som fastställs genom nationell lagstiftning såsom skollagen, skolförordning och läroplanen för förskolan, grundskolan, förskoleklass och fritidshem samt anpassad grundskola.
Nämndmål och uppdrag	Utöver grunduppdraget kan för- och grundskolenämnden fatta beslut om ytterligare nämndmål och uppdrag med tillhörande strategier och insatser för att bidra till förverkligande av målen inom skolformerna.
Nämndens prioriterade områden	Utvecklingsområden som identifierats genom huvudmannens systematiska kvalitetsarbete utifrån skolform och strategiområde.
Program	Ett program fungerar som en konkretisering och inramning av respektive inriktningsmål som kommunfullmäktige antar. Ett program berör oftast flera nämnder. Inom respektive program finns ett eller flera fokusområden.
Reglemente	Ett reglemente ger de grundläggande reglerna för ansvar och beslutanderätt i en kommun (kommunallagen 2017:725). Reglementet fastställs av Kommunfullmäktige och beskriver nämndens ansvar, att verksamheten bedrivs i enlighet med de grunduppdrag, mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt, de föreskrifter som kan finnas i lag eller förordning samt bestämmelserna i reglementet.
Systematiskt kvalitetsarbete (SKA)	Umeå kommun är huvudman för pedagogisk verksamhet som är nationellt lagstiftad och bedrivs i kommunal regi. Huvudmannen är enligt 4 kap. skollagen ansvarig för att planera, genomföra, analysera och följa upp utbildningens effekt i sin helhet mot de nationella målen.

2. För- och grundskolenämndens grunduppdrag

Nämnden har ett övergripande ansvar för att alla barn folkbokförda i kommunen har tillgång till förskola och pedagogisk omsorg samt skolgång i kommunens egna eller i fristående verksamheter. Nämnden ansvarar för kommunal förskola inklusive förskolor på minoritetsspråk, pedagogisk omsorg i form av dagbarnvårdare och nattisverksamhet, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola och fritidshem.

Nämnden ansvarar för att fördela resurser till egen verksamhet och till fristående verksamheter enligt bidrag på lika villkor. Vidare har nämnden ansvar för skolpliktsbevakning och samverkan med fristående verksamheter i egenskap av hemkommun, samt att bevilja tillstånd och genomföra tillsyn av fristående förskoleverksamheter eller pedagogisk omsorg.

Nämnden ska säkerställa att den kommunala utbildningen utgår från grundläggande demokratiska värderingar och alla barn och elevers lika värde.

2.1 Nationellt lagstadgat uppdrag

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med aktuell lagstiftning. Sedan 2020 gäller Barnkonventionen som svensk lag och är inkorporerad i skollag och läroplaner. Det innebär att ett barnrättsperspektiv ska beaktas med utgångspunkt i de fyra grundprinciperna som beskrivs i artiklarna 2, 3, 6 och 12¹.

Utbildningen som huvudmannen ansvarar för syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Utbildningen ska vila på demokratisk grund och samtliga som verkar inom utbildningen ska motverka alla former av kränkande behandling, trakasserier, sexuella trakasserier och diskriminering.

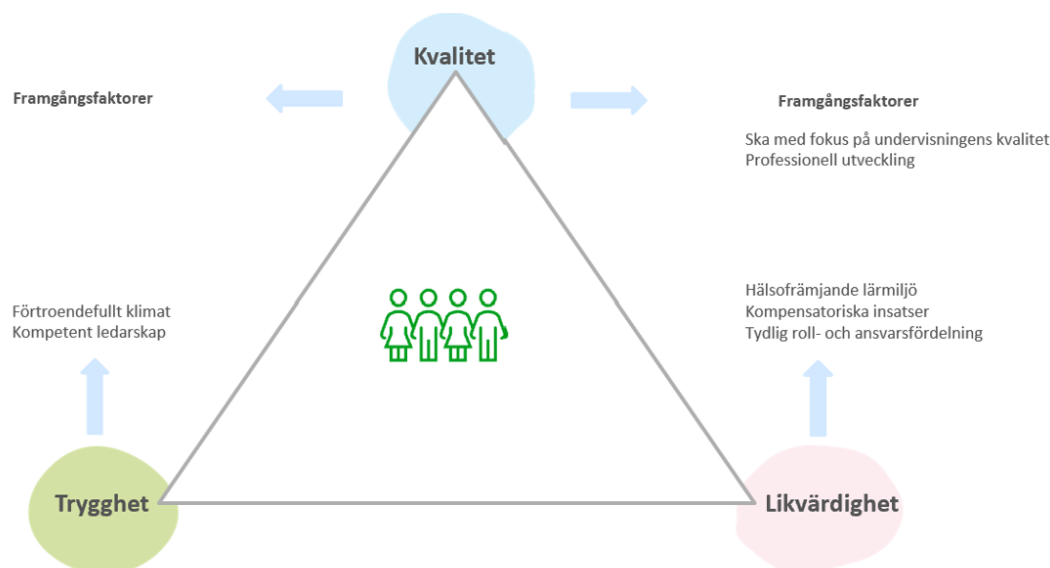
Utbildningen ska främja varje barns och elevs utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Barn och elever ska ges ledning och stimulans för att utvecklas så långt som möjligt. I detta ingår en strävan att uppväga skillnader mellan barn och elevers olika förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Huvudmannen ansvarar för att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla verksamheten så att de nationella målen kan uppfyllas.

3. Strategiområden och effekter

För- och grundskolenämndens tre långsiktiga strategiområden *kvalitet, likvärdighet och trygghet*, beskriver hur såväl det kommunala som det nationellt lagstadgade uppdraget ska förverkligas i ett långsiktigt perspektiv.

Inom respektive strategiområde knyts faktorer för framgångsrik skolutveckling. Framgångsfaktorerna synliggör på vilket sätt huvudmannen kan verka för att de nationella målsättningarna för respektive skolform nås.

Utifrån prioriterade områden som identifierats inom ramen för huvudmannens systematiska kvalitetsarbete har delmål formulerats. Indikatorer beskriver hur väl delmålen uppnås. Uppföljning görs genom en jämförelse över tid på aggregerad nivå.

3.1 Kvalitet

Strategiområdet kvalitet beskriver faktorer och strategier för hur nämnden ska kunna säkerställa att alla barn och elever når målen med utbildningen inom respektive skolform.

Alla barn och elever ska klara sin utbildning och utmanas i sitt lärande. Utbildningen ska präglas av ledning och stimulans samt av höga förväntningar på att barn och elever kan och vill lära sig och utvecklas. Att nå målen med utbildningen är en viktig skyddsfaktor för barns och elevers möjlighet till en väl fungerande framtid. Undervisningens kvalitet är därför avgörande för barns och elevers förutsättningar att nå målen med utbildningen och vara väl förberedda för fortsatt utbildning.

Med behörig och kompetent personal säkerställs att utbildningen vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet samt att professionell utveckling sker utifrån uppdraget.

Genom ett systematiskt kvalitetsarbete med fokus på undervisningens kvalitet i förskola och skola identifieras på vilket sätt undervisningen möter upp barns och elevers behov av ledning och stimulans. Det systematiska kvalitetsarbetet ger kunskaper på olika nivåer i styrkedjan om nuläget, utifrån åtgärder och dess effekter, samt en analys av vad som ytterligare behöver göras för att stärka barns och elevers måluppfyllelse och därmed utbildningens kvalitet.

Med utgångspunkt i den samlade bilden som ges i uppföljning och analys tar huvudmannen ansvar för utvecklingen av utbildningen.

Strategiområde	Kvalitet		
Framgångsfaktorer	- Systematiskt kvalitetsarbete med fokus på undervisningens kvalitet - Professionell utveckling		
Nämndens prioriteringar	- Utveckla måluppfyllelsen i svenska. - Utveckla måluppfyllelsen i svenska som andraspråk. - Utveckla måluppfyllelsen i matematik. - Utvecklat meritvärde för flickor årskurs 9.		
Nämndens åtgärd	Indikatorer	Delmål	Effekt
Uppföljning av barns och elevers mål- och kunskapsutveckling i enlighet med för- och grundskolenämndens beslutade årshjul.	Enheternas kvalitetsrapporter med efterföljande dialog. Kartläggningmaterial (Skolverket)	1.1 Barn i förskolan har en god förmåga att kommunicera på svenska i olika situationer.	1. Barn och elever är väl förberedda för fortsatt utbildning och arbetsliv.
	Enheternas kvalitetsrapporter med efterföljande dialog. Kartläggningmaterial (Skolverket)	1.2 Elever i förskoleklass har en språklig medvetenhet i svenska språket och ett utvecklat matematiskt tänkande.	
	Andel (%) elever i årskurs 3 som når kravnivån fördelat på kön. (Statistik för- och grundskoleförvaltningen)	1.3 Elever i årskurs 3 når kravnivån på nationella provens delar i svenska, svenska som andraspråk samt matematik.	
	Andel (%) elever som har lägst betyget E i samtliga ämnen efter årskurs 6 fördelat på kön och utländsk bakgrund. (Statistik för- och grundskoleförvaltningen)	1.4 Elever i årskurs 6 når betyg i alla ämnen.	
	Andel (%) elever som blir behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan fördelat på kön och utländsk bakgrund. (Statistik för- och grundskoleförvaltningen)	1.5 Elever i årskurs 9 når slutbetyg.	
	Skillnad i genomsnittlig meritvärdespoäng mellan hög- och lågpresterande elever i årskurs 9 (Statistik för- och grundskoleförvaltningen)	1.6 Elever i årskurs 9 uppvisar goda meritvärden.	
	Andel (%) elever som når kunskapsresultat i ämnen och ämnesområden inom anpassad grundskola. (Statistik för- och grundskoleförvaltningen)	1.7 Elever i anpassad grundskola ska ha god måluppfyllelse.	
	Andel (%) som når gymnasieexamen efter 4 års studier fördelat på kön och utländsk bakgrund. (Statistik för- och grundskoleförvaltningen)	1.8 Elever når gymnasieexamen.	
	Andel (%) elever som upplever att studieron är god fördelat på kön, årskurs och skolform. (Elevenkäten)	1.9 Elever i skolan har en god studiero.	

3.2 Likvärdighet

Strategiområdet likvärdighet beskriver faktorer och strategier för hur nämnden ska kunna säkerställa att alla barn och eleven får en likvärdig utbildning.

En likvärdig förskola och skola för alla barn och elever syftar till att kompensera för och utjämna skillnader som uppstår i och med socioekonomiska olikheter, behov och förutsättningar.

För att stärka likvärdigheten i utbildningen för barn och elever beslutar nämnden om hur resurserna ska fördelas. Resursfördelning och prioritering av resurser görs utifrån identifierade behov. Resurser ska ge förutsättningar i att säkerställa en tillgänglig och hälsofrämjande miljö tillsammans med kompensatoriska insatser utifrån barn och elevers behov, behov som identifierats inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.

Som en del i att säkerställa hälsofrämjande lärmiljöer och kompensatoriska insatser är tillgång till elevhälsopersonal. Ett strukturerat barn- och elevhälsoarbete med tydlig roll- och ansvarsfördelning är viktiga förutsättningar för att stärka likvärdigheten i utbildningen för alla barn och elever.

Strategiområde	Likvärdighet		
Framgångsfaktorer	- Hälsofrämjande lärmiljöer - Kompensatoriska insatser - Tydlig roll- och ansvarsfördelning		
Nämndens prioriteringar	- Tidiga kompensatoriska insatser. - Närvarofrämjande arbete i förskola och skola. - Flickors upplevda hälsa ska stärkas.		
Nämndens åtgärd	Indikatorer	Delmål	Effekt
Uppföljning av barns och elevers behov av särskilt stöd i enlighet med för- och grundskolenämndens beslutade årshjul.	Enheternas kvalitetsrapporter med efterföljande dialog. Antal uppdrag/insatser för specialpedagoger.	2.1 Barn i förskolan får det stöd de är i behov av.	2. Barn och elever får en likvärdig utbildning.
	Andel (%) elever i förskoleklass som omfattas av beslut om särskilt stöd fördelat på kön och årskurs. (Prorenata)	2.2 Elever i skolan får det stöd de är i behov av.	
	Andel (%) elever i grundskolan som omfattas av särskilt stöd fördelat på kön och årskurs. (Prorenata)		
	Andel (%) elever i anpassad grundskola som omfattas av särskilt stöd fördelat på kön och årskurs. (Prorenata)		
Uppföljning av barn och elevers närvaro i förskola och skola i enlighet med för- och grundskolenämndens beslutade årshjul.	Barn inskrivna i förskolan närvarar i förskolan. (Tempus)	2.3 Barn och elever i förskolan och skolan ska närvara i utbildningen.	
	Andel (%) elever i förskoleklass som är närvarande fördelat på kön. (Skola 24)		
	Andel (%) elever i grundskolan som är närvarande fördelat på kön och årskurs. (Skola 24)		
	Andel (%) elever i anpassad grundskola som är närvarande fördelat på kön och årskurs. (Skola 24)		
	Andel (%) elever som mår bra fördelat på förskoleklass, årskurs 4 och 7 fördelat på kön (Hälsoenkät)	2.4 Eleverna mår bra i skolan.	

3.3 Trygghet

Strategiområdet trygghet beskriver faktorer och strategier för hur nämnden ska kunna säkerställa att alla barn och elever upplever delaktighet och känner sig trygga och blir respekterade för den de är.

Alla barn och elever, oavsett social och ekonomisk bakgrund, kön, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet och funktionsnedsättning, ska ges

förutsättningar för att nå målen med utbildningen.

Undervisningens kvalitet och utvecklingen av undervisningen i relation till barnens behov och förutsättningar är beroende av ett kompetent ledarskap. Detsamma gäller barn och elevers möjlighet till delaktighet, inflytande och trygghet som bygger på förtroendefulla relationer.

Alla former av kränkande behandling, trakasserier, sexuella trakasserier och diskriminering ska motverkas för att säkerställa barn och elevers trygghet.

Strategiområde	Trygghet		
Framgångsfaktorer	- Förtroendefullt klimat - Kompetent ledarskap		
Nämndens prioriteringar	- Säkerställa systematiken i anmälan, utredning, åtgärda och följa upp kränkande behandling, trakasserier, sexuella trakasserier och diskriminering. - Stärka kunskapen om de sju diskrimineringsgrunderna som en del i det främjande, förebyggande och åtgärdande arbetet i att motverka alla former av kränkningar och trakasserier. - Säkerställa systematiken i att utreda ordningsstörande beteende i relation till trygghet och studiero i skolan. - Stärka barn och elevers delaktighet i utbildningen.		
Nämndens åtgärd	Indikatorer	Delmål	Effekt
Uppföljning av barns och elevers upplevelse av trygghet i enlighet med för- och grundskolenämndens beslutade årshjul.	Andel (%) barn i förskolan som upplever sig trygga. (Förskoleenkäten)	3.1 Barn och elever är trygga i förskolan respektive skolan.	3. Barn och elever får en utbildning präglad av trygghet och respekt.
	Andel (%) elever i förskoleklass som upplever sig trygga fördelat på kön. (Elevenkäten)	.	
	Andel (%) elever i grundskolan som upplever sig trygga i grundskolan fördelat på kön och årskurs. (Elevenkäten)		
	Andel (%) elever i anpassad grundskola som upplever sig trygga fördelat på kön och årskurs. (Elevenkäten)		
	Andel (%) barn i förskolan som upplever att de är delaktiga i utbildningen. (Förskoleenkäten)	3.2 Barn och elever upplever delaktighet i utbildningen.	
	Andel (%) elever i grundskolan som upplever att de är delaktiga i utbildningen. (Elevenkät)		
	Andel (%) elever i anpassad grundskola som upplever att de är delaktiga i utbildningen. (Elevenkät)		
	Andel (%) anmälningar om upplevd kränkning, trakasserier, sexuella trakasserier och diskriminering i förskolan fördelat på kön. (Elevenkäten)	3.3 Förskolan och skolan motverkar kränkande behandling, trakasserier, sexuella trakasserier och diskriminering.	
	Andel (%) anmälningar om upplevd kränkning trakasserier, sexuella trakasserier och diskriminering i skolan fördelat på årskurs och kön. (Elevenkäten)		

4. Nämndens uppdrag till förvaltningen

- A. Att utarbeta förslag på en revidering av avsnittet utomhusmiljö i förskolans funktionsprogram.
- B. Att utarbeta förslag på en komplettering av funktionsprogrammet för grundskola och fritidshem avseende skolans utemiljö.
- C. Att utarbeta förslag på en anpassad och hållbar skolstruktur utifrån de demografiska förändringarna i form av vikande elevunderlag.
- D. Att med anledning av ny skollagstiftning, skolsäkerhetskapitlet 6 a, stärka förvaltningens fokus, inventera och utarbeta förslag på åtgärder för att öka säkerheten och tryggheten på förskolor och skolor.
- E. Att utarbeta förslag på ett reviderat skolskjutsreglemente för grundskola och anpassad grundskola.
- F. Att utarbeta förslag på en reviderad resursfördelningsmodell för grundskola och anpassad grundskola.

5. Uppföljning av grunduppdrag och nationellt uppdrag

För- och grundskolenämnden har fattat beslut om när de olika delarna i uppdragen, såväl det kommunala grunduppdraget som det nationellt lagstadgade, ska följas upp.

Av för- och grundskolenämndens beslutade årshjul framgår när uppföljning av det lagstadgade och kommunala uppdraget sker. **Årshjulet revideras varje år.**

Uppföljning av det **kommunala grunduppdraget** genomförs genom:

- Årsrapport av nämnduppdrag och nämndmål samt internkontroll.
- Förenklad rapport av ekonomi, personal och KF-uppdrag.
- Delårsrapportering av nämnduppdrag och internkontroll.
- Återrapportering kompetensförsörjningsplan.
- Återrapportering Systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM).

Uppföljning av det **nationellt lagstadgade uppdraget** genomförs genom:

- Årsrapport av nämnduppdrag och nämndmål samt internkontroll.
- Förenklad rapport av ekonomi, personal och KF-uppdrag.
- Delårsrapport av nämnduppdrag och internkontroll.
- Uppföljning utifrån strategiområden **som en del av det systematiska kvalitetsarbetet.**

6. Personalmål FGN

Introduktion

För- och grundskolenämndens verksamheter står inför stora utmaningar kopplade till demografiska förändringar. Umeå kommuns senaste befolkningsprognos, P25, visar på en fortsatt lägre tillväxttakt främst på grund av färre antal födda barn. Den demografiska förändringen innebär att personalomställning kommer vara i fokus framöver. Trots minskat antal födda barn så beräknas det på nationell nivå en brist på behöriga lärare och förskollärare år 2038. Det råder särskild brist på förskollärare vilket grundar sig i den låga andelen som examineras vid förskolläraryrkesprogrammen i Sverige. Därav kommer det inte ur ett kompetensförsörjningsperspektiv vara framsynt att minska förskollärarnas antal i omställningsarbetet utifrån demografiska förändringar. Det skulle innebära att förskollärarnas andel skulle öka när totala antalet medarbetare reduceras. Därför upphävs nämndens beslut från 2019 (SK-2019/00569) om att andelen förskollärare ska uppgå till 50 procent från 1 januari 2026.

För att möta utmaningen är det viktigt att nämndens verksamheter tillhandahåller attraktiva arbetsplatser som speglar mångfalden i samhället och där medarbetare och chefer upplever en hållbar arbetsmiljö över tid. Strategier för att säkra kompetensförsörjningen beskrivs i för- och grundskolenämndens kompetensförsörjningsplan samt förvaltningens aktivitetsplan. För- och grundskolenämndens övergripande personalmål är:

Personalpolitiska mål			
För- och grundskolenämnden			
Nämndens åtgärd	Indikatorer	Delmål - FGN	Personalpolitiska mål från kommunfullmäktige
Uppföljning av delmål och personalpolitiska mål i enlighet med för- och grundskolenämndens beslutade årshjul.	Andel (%) legitimerade förskollärare (Skolverket)	5.1 Legitimation av lärare i förskola, grundskola, fritidshem och anpassad grundskola ska säkerställas.	Mål 5 Umeå kommun ska klara kompetensförsörjningen genom att vara en attraktiv arbetsgivare och spegla mångfalden i samhället.
	Andel (%) legitimerade lärare i fritidshem. (Skolverket)		
	Andel (%) legitimerade speciallärare/specialpedagoger. (Statistikkälla)		
	Andel (%) legitimerade lärare med behörighet i minst ett ämne årskurs 1–9. (Skolverket)		
	Andel (%) legitimerade speciallärare som undervisar i anpassad grundskola. (Skolverket)		
	Andel (%) utbildade barnskötare. (UK interna statistik)	5.2 Utbildning av barnskötare med goda kunskaper i svenska ska säkerställas till förskola.	Mål 6 Umeå kommun ska ha ledarskap som ges och ger förutsättningar för goda resultat, där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte är fler än 30.
	Antal medarbetare per chef. (UK interna statistik)	6.1 Inom för- och grundskoleförvaltningens verksamheter ska chef ansvara för max 30 medarbetare.	
	Andel (%) sjukfrånvaro samtliga yrkesgrupper inom för- och grundskoleförvaltningens verksamheter. (UK interna statistik)	7.1 Personal med sjukskrivning inom skola och förskola ska minska.	Mål 7 Umeå kommuns sjukfrånvaro ska minska genom fokus på friskfaktorer och jämställda arbetsförhållanden.

	Andel (%) sjukfrånvaro i förskolans yrkesgrupper. (UK interna statistik)	
	Andel (%) långtidsfriska samtliga yrkesgrupper inom för- och grundskoleförvaltningens verksamheter. (UK interna statistik)	
	Andel (%) med heltidsanställning samtliga yrkesgrupper inom för- och grundskoleförvaltningens verksamheter. (UK interna statistik)	
	Medarbetarenkäten (index max 6) upplevd hälsa totalen aggregerad nivå (UK Medarbetarenkät)	
	Andel (%) skyddsombud som genomgått introduktion. (UK interna statistik)	

För att följa utvecklingen mot de kommunövergripande personalpolitiska målen samt för- och grundskolenämndens egna personalmål har konkreta och mätbara resultatmål identifierats. Resultatmåten för respektive delmål framgår i styrkortet. Uppföljningen av de personalpolitiska målen sker inom ramen för det systematiska kompetensförsörjningsarbetet, det systematiska arbetsmiljöarbetet samt arbetet med lika rättigheter och möjligheter.

Prioriterade områden i förvaltningens arbete med arbetsmiljö och aktiva åtgärder:

- Vidareutveckla det systematiska arbetsmiljöarbetet (SAM) med särskilt fokus på organisatorisk och social arbetsmiljö (OSA) för att förebygga ohälsosam arbetsbelastning och främja återhämtning.
- Kompetensutveckling och stöd för fortsatt arbete med att förebygga hot och våld, alla ska känna sig trygga även om situationer uppstår.
- Nå riktmärke för antal medarbetare per chef. Chefers förutsättningar (2022:8)
- Vidareutveckla arbetet med lika rättigheter och möjligheter
- Förbättra den fysiska arbetsmiljön i verksamheterna genom att tydliggöra rutiner och stöd till egenkontroll internt inom förvaltningen samt förbättra samarbete med teknik- och fastighetsförvaltningen.

7. Drift- och investeringsbudget

Kommunfullmäktiges beslut om tilldelning av medel

Kommunfullmäktige har den 16 juni 2025 fattat beslut om planeringsdirektiv och ekonomiska ramar för drifts- och investeringsbudget för för- och grundskolenämnden (FGN). Nämndens budgetram för driftmedel uppgår för år 2026 till -2 379,74 mnkr, vilket innebär ett tillskott med -41,72 mnkr jämfört med 2025 års ram.

Kommunfullmäktige har till driftsramen beslutat att prioritera medel för:

- Justering för minskad kostnad PO-pålägg 11,89 mnkr
- Bemanning skolbibliotek och omställning 6,0 mnkr
- 10-årig grundskola 2,0 mnkr
- Utredda införande av arbetsskor 1,0 mnkr
- Avsätta medel för att nå inriktningsmålen 11,69 mnkr

Det fattades även beslut om att utbildningsförvaltningen skulle delas i för- och grundskoleförvaltning och gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltning. Ramjusteringen mellan nämnderna fastställdes till att för- och grundskolenämndens budgetram minskade med 5,2 mnkr.

Kommunfullmäktiges beslut från den 16 juni innehåller även beslut om medel för investeringar. FGN har för år 2026 beviljats investeringsmedel motsvarande 19,32 mnkr. Av dessa avser 13,42 mnkr kontinuerliga reinvesteringsmedel. För år 2026 avser 6,60 mnkr grundskola, 4,40 mnkr förskola och 2,42 mnkr IT-åtgärder. Övriga medel är kopplat till inventarier i nya fastigheter.

Utöver investeringsmedel till FGN har kommunfullmäktige beslutat om investeringsmedel till teknik- och fastighetsnämnden, (TN). Det ligger i TNs uppdrag att försörja FGNs verksamheter med fastigheter och IT. Kommunfullmäktige har de kommande åren 2026-2029 beviljat 706,79 mnkr för byggnation av förskolor och lokaler för grundskolans verksamhet. För elevdatorer har kommunfullmäktige beslutat om 15,08 mnkr år 2026. Även personaldatorer till FGN ska tillhandahållas från TN.

Driftsbudget

Kommunfullmäktige har beslutat om att nämndens budgetram för driftsmedel uppgår för år 2025 till -2 379,74 mnkr, ett tillskott med -41,72 mnkr jämfört med 2025 års ram. Utökningen av ram ger inte nämnden fullt ut möjlighet att hantera förändrad volym och ökade kostnader för index. Utifrån tilldelad budgetram uppstår ett behov av kostnadsanpassningar inom nämnden motsvarande 8,5 mnkr.

Umeå kommun är en tillväxtkommun och har ett inriktningsmål om att Umeå ska ha 200 000 invånare senast år 2050. FGN är en nämnd som till stor del påverkas av förändringar i befolkningen, befolkningsprognosen för Umeå kommun har kraftigt reviderats ned de senaste åren. Den senaste prognosen, P25, visar på en lägre befolkningstillväxt i kommunen än i tidigare prognoser. Det beror framförallt på ett lägre födelsetal, lägre inflyttning från utlandet samt färre omflyttningar inom riket.

Befolkningsprognosen ligger till grund för beräkningar och antaganden om hur stort antalet barn och elever kommer att vara i verksamheten under året.

Befolkningsprognosen från mars 2025, P25, prognostiserade i förhållande till tidigare befolkningsprognos, P24, att antalet barn och elever minskar ytterligare under planeringsperioden. Från år 2025 till år 2029 prognostiseras antalet barn i åldern 1–5 år minska med ca 328 barn. För elever i ålder 6–15 år prognostiseras en minskning från år 2025 till 2029 med ca 543 elever.

Nämndens prioritering utifrån tilldelade driftsmedel

För- och grundskolenämnden har en elevpengsbaserad resursfördelningsmodell avseende förskola, pedagogisk omsorg, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola och fritidshem. Det innebär att förskolor och grundskolor erhåller medel utifrån en peng per barn/elev och år. Den allra största delen av nämndens budget hanteras genom dessa resursfördelningsmodeller. Men det finns också så kallad anslagsfinansierade verksamheter såsom elevhälsa, skolskjutsar m.m.

De delar av nämndens budget som inte styrs av elevpengsbaserade resursfördelningsmodeller brukar benämnas anslagsfinansierade verksamheter. För några av dessa finns fastställda normer kopplade till volym, t.ex. anslaget för ledare och nära stöd som utgör administrativt stöd till verksamheten. Dessa anslag får kompensation för både index och volymförändringar i nämndens budgetbeslut för 2026. Övriga anslag får kompensation för index men påverkas inte av volymförändringar.

Förslaget till budgetbeslut innebär att verksamheterna erhållit medel för uppräknig av index samt att hänsyn tagits till volymförändringar i de delar som styrs av resursfördelningsmodeller. Hänsyn har även tagits till lägre PO-kostnader.

Kommunfullmäktige har i sitt beslut prioriterat medel motsvarande 6,0 mnkr till bemannade skolbibliotek och omställning. Av dessa medel prioriterar nämnden 6,0 mnkr till den lagstadgade bemanningen av skolbibliotek. Införandet av 10-årig grundskola medför behov av utbildning av personal inom nuvarande förskoleklass så att behörighet för undervisning inom tidigare åren inom grundskolan uppnås. För detta avsätts 2,0 mnkr. Ambitionen att införa arbetsskor till personal inom för- och grundskolans verksamheter medför ett behov att utreda och påbörja arbetet med införandet. Nämnden avsätter 1,0 mnkr inom verksamheten förskola till detta uppdrag.

Nämndens behov av att genomföra kostnadsanpassningar om 8,5 mnkr sker inom verksamheter som påverkas av demografiska förändringar men är anslagsfinansierade och därmed inte har volymbaserade resursfördelningsmodeller. Inom elevhälsoområdet sker anpassningar med 5,74 mnkr och inom Kompetenscentrum för flerspråkighet (KCF) sker anpassningar med 2,76 mnkr. Dessa anpassningar sker alltså inom områden där de demografiska förändringarna minskat behovet av anslag.

I budgetbeslutet för 2026 ges full kompensation för löneökningar i elevpengen för förskoleklass och grundskolan åk 1-9 samt inom fritidshem. Därigenom kan personaltätheten inom verksamheterna bibehållas. Det har skett en kraftig ökning av antalet inskrivna elever inom anpassad grundskola varför verksamheten förstärks även inom de områden som inte regleras genom en volymbaserad

resursfördelningsmodell.

Inom förskola har ramen minskat enligt förslaget (exkl. tekniska ramjusteringar) med anledning av förändring i befolkningsprognosen. Förskola erhåller kompensation för index men har minskade volymer utifrån att P25 har lägre volymer än P24. Vilket är förklaringen till att ramen minskar jämfört med 2025. Den senaste befolkningsprognosen visar att det minskade barnantalet inte är tillfällig utan verksamheten har ett stort behov av en anpassning till en lägre behovsnivå under en längre tid.

Inom pedagogisk omsorg minskar ramen enligt förslag. Det är en anpassning till minskat antal barn hos dagbarnvårdare.

Skolgemensam verksamhet erhåller också kompensation för index och volym där det finns fastställda normer kopplade till volym.

Nämnden har de senaste åren redovisat stora positiva avvikelser jämfört med budget kopplat till att de faktiska volymerna inom verksamheten varit lägre än den befolkningsprognos som används som grund för budgeten. Nämnden har genom volymbaserade resursfördelningsmodeller tagit ansvar för en god ekonomisk hushållning då volymberoende överskott inte nyttjats och därmed skapat överskott. Justeringar har gjorts i befolkningsprognosen och därmed anpassats i nivå med de faktiska volymerna vilket även syns i utfallet för 2025. Den lägre befolkningstillväxten och ett minskat antal barn och elever i verksamheten kommer att medföra stora utmaningar vilket gör att det är av yttersta vikt att arbeta med långsiktiga strukturella åtgärder för att klara den ekonomiska utmaning som det innebär.

För- och grundskolenämndens budgetram fördelas enligt bilaga 2.

Förutsättningar och statlig styrning

För- och grundskolenämnden har fått en ramökning med –41,72 mnkr jämfört med år 2025 i fullmäktiges budgetbeslut inför år 2026.

Förutom dessa medel i form av anslag från kommunfullmäktige erhåller nämnden flera större riktade statsbidrag. De riktade statsbidragen söks av varje huvudman och har alltid ett syfte och krav på åtgärd och handling av huvudmannen samt oftast olika villkor som ska vara uppfyllda för att huvudmannen ska vara berättigad till att ta del av statsbidraget. De riktade statsbidragen för för- och grundskolan år 2026 bedöms vara enligt tabell:

Statsbidrag	Bedömning 2026 (mnkr)
Karriärtjänster	11,8
Kvalitetshöjande åtgärder	28,3
Stärkt kunskapsutveckling	58,9
Lovskola	0,3
Lärlönelyftet	21,8
Läxhjälp till huvudmän	0,6
Maxtaxa	18,6

Omsorg under kvällar, nätter och helger	0,5
Papperslösa barn	0,05
SIS-medel, sjukhuskola. BuP-klinik	2,5
Lärarassistenter	3,0
Statsbidrag för bättre arbetsmiljö och arbetsvillkor för lärare i socioekonomiskt utsatta områden	3,4
Akutsolor	0,7
Skolsociala team	0,6
Personalförstärkning speciallärare	3,0
Fjärrundervisning i minoritetsspråk	0,8

Tillsammans utgör dessa statsbidrag ca 155 mnkr för för- och grundskolenämnden kalenderåret 2026.

Samtliga statsbidrag är villkorade och är ofta riktade för ytterligare satsningar och ambitionsökningar. Statsbidraget för stärkt kunskapsutveckling (tidigare Likvärdig skola) ska användas för utökade insatser för att stärka likvärdigheten och kunskapsutvecklingen som huvudmannen har valt utifrån en analys av lokala förutsättningar och behov. Insatserna ska tydligt gå att koppla till förskoleklassen, grundskolan och fritidshemmets verksamhet. Statsbidraget kvalitetshöjande åtgärder är riktade till att minska barngruppernas storlek, bibehålla eller rekrytera personal i förskolan och kompetensutveckla personal som arbetar i barngrupp och bedöms uppgå till 28,3 mnkr för 2026.

Prioritering utifrån tilldelade investeringsmedel

FGN är helt beroende av att TN tillgodoser nämnden med ändamålsenliga lokaler för att barn- och elevplatser ska säkerställas samt för att verksamheten ska kunna bedrivas med god kvalitet för barn, elever och personal. Om leverans av planerade lokaler inte sker i tid eller att nödvändiga reparationer och underhåll inte utförs, kan nämndens möjlighet att fullfölja sitt lagstadgade uppdrag kraftigt försvåras. Barn och elevers rätt till förskole- och skolplats och därmed undervisning är en grundsten i svensk skollagstiftning. Brist på ändamålsenliga lokaler medför en stor belastning för rektorer och personal. FGN har fått medel för investering av inventarier kopplat till de fastigheter som TN har investeringsmedel för och under förutsättning att TN levererar de planerade lokalerna i tid så görs inköp av inventarier till nya fastigheter enligt plan. För de kontinuerliga reinvesteringsmedlen till förskola och grundskola pågår planering och prioritering av var behoven är störst. Det finns begränsade medel och utmaningar i beställningar och utbyte vilket gör att prioritering av störst behov behöver göras.

8. Nämndens utmaningar och möjligheter på 3–5 års sikt (bilaga)

Demografiska förändringar kräver omställning

Demografiutvecklingen med minskade barnkullar under de närmaste åren medför ett behov av omställning för förskolan och skolan i Sverige, så också i Umeå kommun. En omställning vad gäller effektivt lokalutnyttjande och minskning av personal har inletts inom förskolans område. En utmaning i omställningen utifrån den demografiska utvecklingen är att det i vissa områden utanför Umeå tätort finns behov av att tillskapa fler förskoleplatser, i tätort färre. Vidare behöver personalpoolen anpassas då vikariebehovet minskar i takt med neddragning av förskoleplatser.

Rätt utnyttjad kan omställningen innebära en möjlighet till ökad kvalitet i förskola och skola. Minskade barn- och elevkullar ger en möjlighet att stärka lärarbehörigheten, vilket å sin sida sannerligen leder till ökade personalkostnader i form av lön.

Elevminskningen i grundskolan börjar i förskoleklass år 2027 för att därefter succesivt påverka antalet elever i påföljande årskurser fram till 2036. Med färre elever ökar konkurrensen om eleverna mellan kommunal och enskilda huvudmän. Konkurrensen tillsammans med osäkerhet av skolvalets utfall, leder till svårigheter för kommunen att planera för en funktionell skolorganisation.

Beräknad elevminskning i förskoleklass till årskurs 6 de närmaste åren är dock inte så omfattande att en minskning av antalet klasser kan göras, vilket medför att personalbehovet kvarstår. Ur ett ekonomiskt hänseende är de små skolenheterna särskilt sårbara då sjunkande elevantal medför svårigheter att upprätthålla grundbemanning med heltidstjänster samt långsiktig kontinuitet och hållbarhet för såväl lärare, rektorer som stödfunktioner.

För att rektor under prognosperioden 2028–2035 ska ha genomsnittliga ekonomiska resurser till undervisning och stödresurser motsvarande idag, så behöver sammanlagt antal klasser i Umeå kommun minska eller ekonomiska resurser tillföras.

Ytterligare en utmaning är ökningen av antalet elever mottagna i anpassad grundskola. Mottagandet har ökat från 1 procent läsåret 2018/2019 till 1,4 procent läsåret 2024/2025. Sveriges kommuner och regioner (SKR) bedömer att 0,8 procent av folkbokförda 6-åringar kommer att börja årskurs 1 inom anpassad grundskola från och med höstterminen 2028. SKR:s prognos bör ligga till grund för framtidens lokal- och personalbehov i samband med införandet av 10-årig grundskolan.

Sammanfattningsvis medför den beslutade reformen om tioårig anpassad grundskola särskilda planeringsbehov, där det i dagsläget saknas både lokaler och personal för förskoleklass.

Beslutade reformer och nationella utredningar inom utbildningsområdet

Regeringens beslut om införandet av en tioårig grundskolan från hösten 2028 medför en rad konsekvenser. En av dessa är att förskollärare som är anställda senast 30 juni 2026 och undervisar i förskoleklass får undervisa i nya årskurs 1 under en övergångsperiod fram till 2031. Förskollärare med minst 5 års erfarenhet kan genomgå en statsfinansierad fortbildning för att bli behörig att undervisa i årskurs 1 och 2. Inom grundskolan krävs en tidig kartläggning av lärarkompetens i syfte att möjliggöra

strategisk planering av insatser för kompetensutveckling, så att behovet av legitimerade lärare i årskurs 1 och 2 kan tillgodoses.

Parallellt med beslutade reformer har regeringen tillsatt en rad utredningar inom utbildningsområdet, utredningsförslag som beräknas beslutas under 2025–2026. Ett högt reformtryck kan komma att kräva prioriteringar av tid och personella resurser inom för- och grundskoleförvaltningen i implementering och genomförande av beslutade reformer och lagändringar.

Kompetensförsörjning

För- och grundskolenämndens verksamheter står inför stora utmaningar kopplade till demografiska förändringar. Umeå kommuns senaste befolkningsprognos, P25, visar på en fortsatt lägre tillväxttakt främst på grund av färre antal födda barn. Den demografiska förändringen som nämndens verksamheter står inför innebär att personalomställning kommer vara i fokus framöver.

Kompetensförsörjningsplan visar ett rekryteringsbehov av 2 107 medarbetare fram till år 2035. Trots lägre tillväxttakt och behov av omställning beräknas det på nationell nivå en brist på behöriga lärare och förskollärare år 2038. För få personer ansöker till och slutför utbildning som lärare och att rörligheten på arbetsmarknaden har ökat samt skollagens krav på legitimation i anställning. Andra viktiga förklaringar är kommande pensionsavgångar och att en lägre andel lärare väljer att arbeta kvar i skolan eller att gå tillbaka till läraryrket vilket bidrar till krav på långsiktighet i kompetensförsörjningsplaneringen.

Även tillgången på chefer inom nämndens ansvarsområde utgör en utmaning, särskilt när det gäller att rekrytera erfarna rektorer. För att säkerställa en verksamhet av hög kvalitet krävs ett fortsatt gott chefs- och ledarskap. Chefer har en viktig roll i att skapa goda förutsättningar för positiva resultat samt en arbetsmiljö som främjar samarbete, kreativitet och delaktighet. Arbetet med att nå riktmärket för antal medarbetare per chef är fortsatt av stor vikt för våra chefers arbetsmiljö och förutsättningar, men det kräver ekonomiska resurser och är därför fortsatt att betrakta som en utmaning för nämnden.

För- och grundskolenämnden har under en längre tid erhållit statsbidrag kopplade till lärares löner och strategiska satsningar som lärarlönelyftet, karriärtjänster, lärarlyftet. Om möjligheten till att nyttja dessa statliga medel skulle upphöra framöver, innebär det inte bara en betydande ekonomisk belastning, utan även en strategisk risk utifrån kompetensförsörjning – vilket i sin tur kan påverka kvaliteten i utbildningen och målpuppfyllelsen på sikt. För att möta kompetensförsörjningsutmaningen behöver nämndens verksamheter skapa arbetsplatser som är både attraktiva och representativa för samhällets mångfald där medarbetare och chefer kan verka i en hållbar arbetsmiljö över tid. De strategier och prioriterade aktiviteter som ska säkerställa en långsiktig kompetensförsörjning framgår av för- och grundskolenämndens kompetensförsörjningsplan samt förvaltningens aktivitetsplan.

Prioriterade aktiviteter i förvaltningens arbete för att klara kompetensförsörjningen.

- Nå riktmärke för antal medarbetare per chef. Chefers förutsättningar (2022:8).
- Handlungsplan för bristkompetenser.

- Plan för kompetensutvecklings- och omställningsbehov.
- Genomföra förvaltningsspecifik traineeutbildning för blivande rektorer.
- Målgruppsanpassad marknadsföring i syfte att bredda rekryteringen och attrahera fler grupper.
- Samarbete och arbetsformer med Umeå Universitet och Lärarutbildningen.
- Fortsatt utveckling av karriärvägar för lärare.
- Tillvarata äldre medarbetares kompetens och förutsättningar (förläng arbetslivet).
- Introduktion för nyanställda.

9. Inriktningsmål och program från kommunfullmäktige

För- och grundskolenämnden ska bidra till att Umeå kommun uppnår inriktningsmål 2 och 3 inom *Program för social hållbarhet*.

Programmets syfte är att bidra till att uppnå Umeå kommuns ambitioner att motverka ökade skillnader mellan medborgarna genom att bygga kommunen och verksamheterna så jämnt och jämställt som möjligt och aktivt arbeta för att skapa goda livsvillkor för alla. Programmet är en konkretisering av inriktningsmålen två och tre: *Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden*, samt *Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv*. Inriktningsmålen är sammanhängande dimensioner av det som utgör social hållbarhet och bör inte hanteras separat från varandra.

Inom programmet finns två fokusområden som beskriver vad som ska prioriteras för de nämnder som inriktningsmålen är destinerade.

Fokusområde 1. Umeå ska växa hållbart utan utsatta områden

För- och grundskolenämnden ansvarar för att utbildningen bedrivs i enlighet med de nationella styrdokumentet, vilket bland annat innebär att barn och elever får sin rätt till utbildning tillgodosedd. Att barn och elever når målen med utbildningen är en betydande skyddsfaktor för att motverka utanförskap. Forskning visar entydigt på att utbildning är en viktig faktor för ungas valmöjlighet vad gäller framtida utbildningsvägar och yrkesmöjligheter.

1.1 Stärka inkludering och jämställdhet

Utbildningen i förskolan och skolan ska bedrivas likvärdigt och vara kompensatorisk. Undervisningen ska utgå från varje barn och elevs behov och förutsättningar. Pedagogisk personal inom för- och grundskolans verksamheter i Umeå kommun verkar för att uppmärksamma barn och elevers behov av ledning och stimulans, anpassningar och särskilt stöd. Tidiga insatser är betydelsefulla för att barn och elever ska få de rätta förutsättningarna till utveckling och lärande, såväl kunskapsmässigt som socialt. En likvärdig utbildning förutsätter att förskolan och skolan bedriver ett systematiskt elevhälsoarbete där professionerna samverkar för att tillgodose barn och elevers behov av en tillgänglig och hälsofrämjande lärmiljö.

För- och grundskolenämnden bidrar till inriktningsmålet 1.1 genom att vikta resurser motsvarande 7,8 mnkr, (KS-2024/00433), särskilt till:

- Specialpedagogisk kompetens inom förskola, där sammanlagt nio specialpedagoger stödjer verksamheterna i deras uppdrag att säkerställa en utbildning med god kvalitet för alla barn.
- Specialpedagogiskt riktat stöd till högstadieskolor utifrån elevernas studieresultat, som ett led i att eleverna ska nå slutbetyg i årskurs 9.
- Utökad bemanning av legitimerade lärare på skolor med lågt socioekonomiskt index.
- Team skolkvarvaro som stödjer skolenheterna i det närvarofrämjande arbetet, närvaro är en förutsättning för att få sin rätt till utbildning tillgodosedd och nå målen.

1.2 Förebygga brottslighet och våld

För- och grundskolan i Umeå kommun samverkar med andra myndigheter inom ramen för förskolans och skolans elevhälsoarbete. Syftet är att genom tidiga insatser stödja barn och elever i att till skapa en fungerande skolgång och liv.

Umeå kommun bedriver samverkan mellan för- och grundskolan, socialtjänsten, polismyndigheten och fritidsförvaltningen genom SSPF. SSPF är en samverkansform avsedd för brottsförebyggande arbete där ungdomar identifierats vara i riskzonen för kriminalitet och/eller missbruk.

För- och grundskolenämnden bidrar till inriktningsmålet 1.2 genom att vikta resurser motsvarande 3,9 mnkr, (KS-2024/00433), särskilt till:

- Socialpedagoger i grundskolan som bidrar till det trygghetsfrämjande arbetet i skolan.
- Skolsociala team som genom samverkan mellan skola och socialtjänst bidrar till trygghet, ökad närvaro och att elever med en ogynnsam utveckling får stöd i ett tidigt skede.
- Mobila teamet ett förebyggande arbete som riktas till elever i årskurs 4–6 som riskerar att ha problematisk skolfrånvaro, låg måluppfyllelse och eventuellt normbrytande beteende.
- Förskolan arbetar med en särskild satsning kring att förebygga våld mot barn samt utbildning inom hederskultur och hedersvåld

Fokusområde 2: Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv.

För och grundskolenämnden ansvarar för att alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

Förskolan och skolan ska aktivt verka för jämställdhet mellan flickor och pojkar, kvinnor och män.

Skolan ska gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.

10. Personalpolitiska mål från kommunfullmäktige

Personalpolitiskt mål 5

Umeå kommun ska klara kompetensförsörjningen genom att vara en attraktiv arbetsgivare och spegla mångfalden i samhället.

För att skapa en väl fungerande förskola och skola är det av stor vikt att för- och grundskolenämnden både attraherar och rekryterar behöriga och kompetenta medarbetare samt behåller och utvecklar medarbetare i verksamheten. Medarbetarnas kompetens är en mycket viktig faktor för kvalitet och måluppfyllelse där kompetensutveckling och goda karriärmöjligheter bidrar till både ökad attraktivitet för uppdraget och till ökad motivation hos medarbetarna. Att möjliggöra och utveckla strategier för omställning och vidareutbildning av kompetenser är därför avgörande för nämndens framtida kompetensförsörjning.

För och grundskolenämndens verksamheter ska spegla samhällets struktur och präglas av jämställdhet och kulturell mångfald. Att bredda perspektivet på rekrytering och ta tillvara kompetenser är därför en viktig fråga för att attrahera och nå framtida medarbetare likväl som nya grupper av medarbetare på arbetsmarknaden.

Att nämndens verksamheter har en ändamålsenlig arbetsorganisation som skapar balans i bemanning mellan uppdrag och förutsättningar är av stor betydelse för att attrahera och behålla medarbetare. Åtgärder ska fortsatt vidtas för att undvika nyttjande av bemanningsföretag.

Personalpolitiskt mål 6

Umeå kommun ska ha ledarskap som ges och ger förutsättningar för goda resultat där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte är fler än 30.

Ledarskapet ska skapa förutsättningar för goda resultat och en arbetsmiljö som uppmuntrar medarbetare till samverkan, kreativitet och medskapande. Ett gott ledarskap där chefer kan engagera sin medarbetare och tillsammans med dem kan driva förändringar, kommer att spela en avgörande roll för för- och grundskolenämndens framtida utveckling. Enligt Umeå kommuns kompetensförsörjningsprognos kommer För- och grundskolenämnden att ha behov av att rekrytera ett stort antal chefer inom de kommande tio åren.

Målet Antal medarbetare per chef är av fortsatt vikt för nämndens område att följa upp, i syfte att säkerställa de organisatoriska förutsättningar som bidrar till verksamhetens kvalitet och måluppfyllelse. Ett fortlöpande arbete kring förutsättningar som bidrar till hållbara chefsuppdrag ska fortgå såväl inom ramen för det systematiska arbetet med organisatorisk och social arbetsmiljö (OSA) som i den individuella dialogen mellan chef och medarbetare.

Strategier och aktiviteter för att säkra en långsiktig ledarförsörjning är ett prioriterat område och beskrivs i för- och grundskolenämndens kompetensförsörjningsplan.

Personalpolitiskt mål 7

Umeå kommuns sjukfrånvaro ska minska genom fokus på friskfaktorer och jämställda

arbetsförhållanden.

En bra arbetsmiljö är en förutsättning för att skapa såväl kvalitet som effektivitet i nämndens verksamheter, men även en förutsättning för att attrahera och behålla personal. Alla som verkar i för- och grundskoleförvaltningen har ett gemensamt ansvar för att aktivt medverka till att skapa en bra arbetsmiljö. Arbetsmiljöarbetet ska genom ett hälsofrämjande förhållningssätt bidra till verksamhetens utveckling samt ta sin utgångspunkt i framgångsfaktorer i utformning av arbetsmiljö, arbetsorganisation, arbetstid och lönebildning.

Arbetsmiljöarbetet ska bedrivas i enlighet med rutiner planerade i förvaltningens årshjul, löpande riskbedömning och handlingsplan. Via det systematiska arbetsmiljöarbetet följs förbättringsbehov och prioriterade åtgärder upp, på olika nivåer i organisationen. Genom fokus på främjande och förebyggande insatser i arbetsmiljöarbetet, friskfaktorer samt arbete med rehabilitering och anpassning skapas förutsättningar för att långsiktigt sänka sjukfrånvaron.

11. Tilläggsuppdrag från kommunfullmäktige

Tilläggsuppdrag 2025:1

Kommunfullmäktige ger alla nämnder i uppdrag att genomföra en analys av konsekvenser utifrån förändrade demografiska förutsättningar. Arbetet ska säkerställa att kommunen inte åtar sig kostnader som inte kan bäras över tid, samt ske i enlighet med av fullmäktige fastställd riktlinje för god ekonomisk hushållning. Förslag på förändring av principiell karaktär ska tillställas fullmäktige.

Planering och genomförande

Förvaltningen har gjort en analys av konsekvenser utifrån förändrade demografiska förutsättningar och redovisat den för för- och grundskolenämnden. Omställningsarbetet inom förskolan pågår sedan hösten 2024 och grundskolan är inne i ett planeringsskede. Då antalet barn och elever förväntas minska även de kommande åren kommer befintliga förskole- och skolstrukturer behöva ses över och anpassas. Det påverkar också behovet av lärare som bedöms minska.

Minskade barn- och elevkullar kan medföra en ökad konkurrens mellan huvudmän och mellan skolor. Skolinspektionen har nationellt varnat för att en relativt stor andel av de enskilda huvudmännen har en känslig ekonomisk ställning och kan tvingas till neddragningar i verksamheten vid ett mindre barn- och elevtapp. Denna risk gäller framför allt små enheter.

Tilläggsuppdrag 2025:9

Kommunfullmäktige ger personalnämnden tillsammans med för- och grundskolenämnden, individ- och familjenämnden och äldre- och vårdnämnden i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett införande av arbetsskor inom för- och grundskolenämndens, individ- och familjenämndens samt äldre- och vårdnämndens verksamheter.

Planering och genomförande

Förvaltningen kommer att utreda förutsättningarna för ett införande av arbetsskor. Utredningen kommer att omfatta ett arbetsmiljöperspektiv, men även innehålla in- och omvärldsbevakning för att ta del av hur såväl förvaltningar i kommunen som hur andra kommuner arbetar med frågan.

- Utreda införande av arbetsskor 1,0 mnkr

Tilläggsuppdrag 2023:1

Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar.

Planering och genomförande

Med stöd i det systematiska kompetensförsörjningsarbetet bedrivs insatser inom ett flertal områden och organisatoriska nivåer i syfte att attrahera, behålla och utveckla, se även nämndens kompetensförsörjningsplan. Insatser bedrivs också fortsättningsvis med omställning av personal i förskolan med anledning av sjunkande födelsetal i enlighet med demografiprognoser.

Tilläggsuppdrag 2023:2

Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndgränser.

Planering och genomförande

Förvaltningen deltar i det kommunövergripande utvecklingsarbetet för att främja samarbete och ansvarstagande i kommunorganisationen, bland annat genom aktivt deltagande i kommungemensamma forum, nätverk och arbetsgrupper. Dessutom pågår inom ramen för både det systematiska arbetsmiljöarbetet samt nämndens miljö och hälsoskyddsarbete, aktiviteter för att utveckla och främja samverkan över förvaltningsgränser.

Tilläggsuppdrag 2021:8

Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med kommunens nämnder och bolag undersöka risken för att skattemedel, som bekostar verksamheter inom välfärdssektorn, även med annan utförare än kommunen, används på ett felaktigt sätt och/eller i kriminellt syfte, till exempel för att finansiera organiserad brottslighet, samt att ta fram förslag på åtgärder för att förebygga och förhindra detta.

Planering och genomförande

Förvaltningen deltar i det kommungemensamma arbetet. Förvaltningen har också upprättat rutiner för att säkerställa för nämnden viktiga processer exempelvis avseende bidrag på lika villkor, ägar- och Umeå kommun, För- och grundskolenämndens verksamhetsplan 2026

ledningsprövning mot fristående förskolor.

Bilagor

Bilaga 2 Fördelning av budgetram

Bilaga 3 Nämndens utmaningar och möjligheter på 3–5 års sikt

Bilaga 4 Kompetensförsörjningsplan 2026, för- och grundskolenämnden

Fördelning av för- och grundskolenämndens budget 2026

Verksamhet	Administration och nämnd	Förskola	Pedagogisk omsorg	Förskoleklass	Grundskola	Anpassad grundskola	Fritidshem	Skolgemensam verksamhet	Summa, mnkr
Budgettram 2025	3,5	698,0	10,6	65,5	1 045,9	63,9	204,9	245,9	2 338,0
Förändring index och volym	0,1	-10,7	-0,5	-3,1	30,2	13,5	0,6	15,2	45,3
Prioriteringar									
Bemannade skolbibliotek och omställning					6,0				6,0
Arbetskör		1,0							1,0
10-årig grundskola				2,0					2,0
Anpassningar									
Förändrad finansiering del av elevhälsans stödteam					-3,9				-3,9
Minskat behov av elevhälsans specialpedagogiska stöd till förskolan		-1,0							-1,0
Ej nyttjade anslag till Hagaskolans hörselverksamhet				-0,3	0,1		-0,6		-0,9
Omställning till fjärrundervisning av modersmålsundervisning i åk 7-9					-0,1				-0,1
Anpassningar av mottagningsenheten utifrån minskat antal nyanlända		-1,5							-1,5
Summa förslag	0,0	-1,5	0,0	1,7	2,0	0,0	-0,6	0,0	1,6
Tekniska justeringar mellan verksamheter									
Summa förändringar utanför resursfördelningsmodeller och index	0,0	-1,5	0,0	1,7	2,0	0,0	-0,6	0,0	1,6
Summa tillskott per verksamhet	0,1	-12,1	-0,5	-1,4	32,3	13,5	-0,1	15,2	46,9
Förändringar utöver index och volym									
Ramjustering till GVN KS-2024/00468								-5,2	-5,2
Budget per verksamhet 2026	3,6	685,8	10,1	64,0	1078,1	77,3	204,8	255,9	2 379,7

Nämndens utmaningar och möjligheter på 3–5 års sikt (bilaga)

Demografiska förändringar kräver omställning

Demografiutvecklingen med minskade barnkullar under de närmaste åren medför ett behov av omställning för förskolan och skolan i Sverige, så också i Umeå kommun. En omställning vad gäller effektivt lokalutnyttjande och minskning av personal har inletts inom förskolans område. En utmaning i omställningen utifrån den demografiska utvecklingen är att det i vissa områden utanför Umeå tätort finns behov av att tillskapa fler förskoleplatser, i tätort färre. Vidare behöver personalpoolen anpassas då vikariebehovet minskar i takt med neddragning av förskoleplatser.

Rätt utnyttjad kan omställningen innebära en möjlighet till ökad kvalitet i förskola och skola. Minskade barn- och elevkullar ger en möjlighet att stärka lärarbehörigheten, vilket å sin sida sannerligen leder till ökade personalkostnader i form av lön.

Elevminskningen i grundskolan börjar i förskoleklass år 2027 för att därefter succesivt påverka antalet elever i påföljande årskurser fram till 2036. Med färre elever ökar konkurrensen om eleverna mellan kommunal och enskilda huvudmän. Konkurrensen tillsammans med osäkerhet av skolvalets utfall, leder till svårigheter för kommunen att planera för en funktionell skolorganisation.

Beräknad elevminskning i förskoleklass till årskurs 6 de närmaste åren är dock inte så omfattande att en minskning av antalet klasser kan göras, vilket medför att personalbehovet kvarstår. Ur ett ekonomiskt hänseende är de små skolenheterna särskilt sårbara då sjunkande elevantal medför svårigheter att upprätthålla grundbemanning med heltidstjänster samt långsiktig kontinuitet och hållbarhet för såväl lärare, rektorer som stödfunktioner.

För att rektor under prognosperioden 2028–2035 ska ha genomsnittliga ekonomiska resurser till undervisning och stödresurser motsvarande idag, så behöver sammanlagt antal klasser i Umeå kommun minska eller ekonomiska resurser tillföras.

Ytterligare en utmaning är ökningen av antalet elever mottagna i anpassad grundskola. Mottagandet har ökat från 1 procent läsåret 2018/2019 till 1,4 procent läsåret 2024/2025. Sveriges kommuner och regioner (SKR) bedömer att 0,8 procent av folkbokförda 6-åringar kommer att börja årskurs 1 inom anpassad grundskola från och med höstterminen 2028. SKR:s prognos bör ligga till grund för framtidens lokal- och personalbehov i samband med införandet av 10-årig grundskolan.

Sammanfattningsvis medför den beslutade reformen om tioårig anpassad grundskola särskilda planeringsbehov, där det i dagsläget saknas både lokaler och personal för förskoleklass.

Beslutade reformer och nationella utredningar inom utbildningsområdet

Regeringens beslut om införandet av en tioårig grundskolan från hösten 2028 medför en rad konsekvenser. En av dessa är att förskollärare som är anställda senast 30 juni 2026 och undervisar i förskoleklass får undervisa i nya årskurs 1 under en övergångsperiod fram till 2031. Förskollärare med minst 5 års erfarenhet kan genomgå en statsfinansierad fortbildning för att bli behörig att undervisa i årskurs 1 och 2. Inom grundskolan krävs en tidig kartläggning av lärarkompetens i syfte att möjliggöra strategisk planering av insatser för kompetensutveckling, så att behovet av legitimerade lärare i årskurs 1 och 2 kan tillgodoses.

Parallellt med beslutade reformer har regeringen tillsatt en rad utredningar inom utbildningsområdet, utredningsförslag som beräknas beslutas under 2025–2026. Ett högt reformtryck kan komma att kräva prioriteringar av tid och personella resurser inom för- och grundskoleförvaltningen i implementering och genomförande av beslutade reformer och lagändringar.

Kompetensförsörjning

För- och grundskolenämndens verksamheter står inför stora utmaningar kopplade till demografiska förändringar. Umeå kommuns senaste befolkningsprognos, P25, visar på en fortsatt lägre tillväxttakt främst på grund av färre antal födda barn. Den demografiska förändringen som nämndens verksamheter står inför innebär att personalomställning kommer vara i fokus framöver. Kompetensförsörjningsplan visar ett rekryteringsbehov av 2 107 medarbetare fram till år 2035. Trots lägre tillväxttakt och behov av omställning beräknas det på nationell nivå en brist på behöriga lärare och förskollärare år 2038. För få personer ansöker till och slutför utbildning som lärare och att rörligheten på arbetsmarknaden har ökat samt skollagens krav på legitimation i anställning. Andra viktiga förklaringar är kommande pensionsavgångar och att en lägre andel lärare väljer att arbeta kvar i skolan eller att gå tillbaka till läraryrket vilket bidrar till krav på långsiktighet i kompetensförsörjningsplaneringen.

Även tillgången på chefer inom nämndens ansvarsområde utgör en utmaning, särskilt när det gäller att rekrytera erfarna rektorer. För att säkerställa en verksamhet av hög kvalitet krävs ett fortsatt gott chefs- och ledarskap. Chefer har en viktig roll i att skapa goda förutsättningar för positiva resultat samt en arbetsmiljö som främjar samarbete, kreativitet och delaktighet. Arbetet med att nå riktmärket för antal medarbetare per chef är fortsatt av stor vikt för våra chefers arbetsmiljö och förutsättningar, men det kräver ekonomiska resurser och är därför fortsatt att betrakta som en utmaning för nämnden.

För- och grundskolenämnden har under en längre tid erhållit statsbidrag kopplade till lärares löner och strategiska satsningar som lärarlönelyftet, karriärtjänster, lärarlyftet. Om möjligheten till att nyttja dessa statliga medel skulle upphöra framöver, innebär det inte bara en betydande ekonomisk belastning, utan även en strategisk risk utifrån kompetensförsörjning – vilket i sin tur kan påverka kvaliteten i utbildningen och måluppfyllelsen på sikt. För att möta kompetensförsörjningsutmaningen behöver nämndens verksamheter skapa arbetsplatser som är både attraktiva och representativa för samhällets mångfald där medarbetare och chefer kan verka i en hållbar arbetsmiljö över tid. De strategier och prioriterade aktiviteter som ska säkerställa en långsiktig kompetensförsörjning framgår av för- och grundskolenämndens kompetensförsörjningsplan samt förvaltningens aktivitetsplan.

Prioriterade aktiviteter i förvaltningens arbete för att klara kompetensförsörjningen.

- Nå riktmärke för antal medarbetare per chef. Chefers förutsättningar (2022:8).
- Handlingsplan för bristkompetenser.
- Plan för kompetensutvecklings- och omställningsbehov.
- Genomföra förvaltningsspecifik traineeutbildning för blivande rektorer.
- Målgruppsanpassad marknadsföring i syfte att bredda rekryteringen och attrahera fler grupper.
- Samarbete och arbetsformer med Umeå Universitet och Lärarutbildningen.

- Fortsatt utveckling av karriärvägar för lärare.
- Tillvarata äldre medarbetares kompetens och förutsättningar (förläng arbetslivet).
- Introduktion för nyanställda.

Reviderad kompetensförsörjningsplan 2026 - För- och grundskolenämnden

Dokumenttyp: Kompetensförsörjningsplan 2026 För- och grundskolenämnden		
Dokumentansvarig: Peter Tapani tf HR-chef, Annika Hultdin Hofverberg, HR strateg		Beslutsdatum: 2022-12-15 reviderad 2025-11-20
Beslutad av: För- och grundskolenämnden	Version: [1.0]	Dnr: SK-2025/00626

Innehåll

1. Inledning.....	3
1.1 Bakgrund	4
2. Mål och syfte	4
3. Metod och strategier.....	5
3.1 Styrning och vägledning i kompetensförsörjningsarbetet	6
3.2 ARUBA-modellen	6
4. Verksamheternas förutsättningar – nuläge, tillgång och kompetensbehov.....	6
4.1 Övergripande kompetensförsörjningsprognos	7
4.2 Nuläge och kompetensbehov inom Förskola och pedagogisk omsorg	7
4.3 Nuläge och kompetensbehov Förskoleklass, grundskola och anpassad grundskola	8
4.4 Nuläge och kompetensbehov Fritidshem	10
4.5 Nuläge och kompetensbehov Elevhälsa.....	10
4.6. Nuläge och kompetensbehov Studie- och yrkesvägledning	11
4.7. Nuläge och kompetensbehov rektorsorganisation	11
5. Arbetsmarknad och utbildning.....	12
5.1 Utmaningar i utbud av kompetens.....	12
5.2 Utbildningar på gymnasial nivå	12
5.3 Lärarutbildning – utbud och genomströmning	13
5.4 Arbetsintegrerad lärarutbildning	14
5.5 Förändrade kompetenskrav i förskoleklass.....	15
6. Strategier för att möta kompetensförsörjningsutmaningen.....	15
Strategi 1: Stöd medarbetarnas utveckling	15
Strategi 2: Stärk ledarskapet	16
Strategi 3: Rekryterare bredare.....	16
Strategi 4: Utnyttja tekniken smart.....	17
Strategi 5: Använd kompetensen rätt	17
Strategi 6: Sök nya samarbeten.....	18
Strategi 7: Prioritera arbetsmiljöarbetet.....	18
Strategi 8: Öka heltidsarbetet	19
Strategi 9: Förläng arbetslivet	19
7. Sammanfattande analys.....	20

1. Inledning

Innehållet i kompetensförsörjningsplanen som reviderats är kursiverat. I planen har framför allt tabellerna som visar nuläget och kompetensförsörjningsbehovet per skolform fram till 2035 reviderats samt beskrivande text.

I december 2022 fattade För- och grundskolenämnden beslut om kompetensförsörjningsplan för perioden 2023-2025. För verksamhetsåret 2026 har planen reviderats utifrån demografiska förändringar och ingår som en del i nämndens verksamhetsplanering. Färre barn och elever inom nämndens område innebär minskat behov av personal varav prognoserna för kompetensförsörjningsbehoven reviderats.

För- och grundskolenämndens ansvar är att alla barn och elever ska ges utbildning och stöd för att nå kunskapsmålen samt utmanas för att nå så långt som möjligt i sitt lärande. En lyckad skolgång är grunden för barn och elevers möjligheter att utvecklas som självständiga individer. Umeå kommuns förskolor och skolor ska präglas av studiero, trygghet och fokus på lärande. Lärare och skolledare ska ha goda förutsättningar att genomföra sitt uppdrag och att För- och grundskolans verksamheter ska styras med tillit till professionerna.

För- och grundskolenämndens tre långsiktiga strategiområden, Kvalitet, Likvärdighet och Trygghet visar hur såväl det kommunal som det nationellt lagstadgade uppdraget ska genomföras och förverkligas i ett långsiktigt perspektiv. Inom respektive strategiområde knyts framgångsfaktorer som indikerar hur väl de nationella målen nås. För att skapa förutsättningar för kvalitet och måluppfyllelse är det av stor vikt att För- och grundskolenämnden både attraherar och rekryterar behöriga och kompetenta medarbetare samt behåller och utvecklar medarbetare i verksamheten.

Medarbetarnas kompetens är en viktig faktor för att nå För- och grundskolenämndens strategiområden. Kompetensutveckling och goda karriärmöjligheter bidrar till både ökad attraktivitet för uppdraget och till ökad motivation hos medarbetarna.

För- och grundskolenämndens verksamheter står inför stora utmaningar kopplade till demografiska förändringar. Umeå kommuns senaste befolkningsprognos, P25, visar på en fortsatt lägre tillväxttakt främst på grund av färre antal födda barn. Lägre födslokal påverkar inte bara Umeå kommun utan även på nationell nivå och i Europa. Antalet födda barn förväntas ligga kvar på en låg nivå, vilket påverkar framför allt förskolan fram till 2028. Perioden 2025-2028 beräknas antalet barn minska med cirka 400 jämfört med prognosen 2024 (P24) – detta motsvarar ungefär 22 avdelningar. För grundskolans årskurser F–6 blir effekten som störst mellan 2027 och 2035. Under denna period beräknas elevunderlaget minska med omkring 1 900 elever jämfört med prognosen 2024 (P24).

Ett omfattande omställningsarbete pågår inom förskolans område. Omställningsarbetet ställer stora krav på en flexibilitet i organisationen och att medarbetarnas kompetenser motsvarar verksamheternas behov över tid. Verksamheterna kommer därför att behöva prioritera vilka insatser som ska genomföras både på kort och lång sikt.

Att nämndens verksamheter har en ändamålsenlig arbetsorganisation som skapar balans i bemanning mellan uppdrag och förutsättningar är även av stor betydelse för att attrahera och behålla medarbetare och skapa en hållbar organisation över tid.

1.1 Bakgrund

Välfärdens kompetensförsörjning är en av detta årtiondes viktigaste frågor för kommuner och regioner. *Trots minskade barnkullar beräknas det på nationell nivå bli en brist på cirka 10 600 behöriga lärare och förskollärare år 2038. Det visar Skolverkets lärarprognos för åren 2024–2038. Störst väntas bristen bli på förskollärare, speciallärare, yrkeslärare och högstadielärare.*

Antalet barn och ungdomar beräknas minska kraftigt de kommande åren. Det påverkar behovet av lärare som också väntas minska i nästan alla skolformer. Att prognosen trots ett minskat lärarbehov pekar på en fortsatt brist på lärare kan bland annat förklaras av att det har skett en minskning i antalet studenter på lärarutbildningen de senaste åren. Andra viktiga förklaringar är kommande pensionsavgångar och att en lägre andel lärare väljer att arbeta kvar i skolan eller att gå tillbaka till läraryrket.

Den demografiska förändringen som nämndens verksamheter står inför innebär att personalomställning kommer att vara i fokus under flera år framöver. Strategiska beslut och planer kommer att vara viktiga för att möta omställningen. För att få en väl fungerande förskola och skola är det direkt avgörande att kommuner klarar av att bemanna sina verksamheter med kompetenta medarbetare och använda kompetensen optimalt. För- och grundskolenämndens förmåga att skapa hållbara uppdrag, attraktiva arbetsplatser för både chefer och medarbetare och möjlighet till kompetensutveckling är en avgörande faktor för att behålla och utveckla medarbetare vilket bidrar till att klara framtida kompetensförsörjning.

Kompetensförsörjningsplanen utgör en viktig grund för För- och grundskolenämndens verksamheter och tydliggör strategier och former att uppnå målet om behörig och legitimerad personal i verksamheten.

2. Mål och syfte

Kompetenta och engagerade medarbetare är den viktigaste resursen inom För- och grundskolenämndens område. En väl fungerande kompetensförsörjning, med behörig och legitimerad personal, är nödvändig för att verksamheterna ska nå kvalitet och resultat och bidra till alla barn och elever får goda förutsättningar för undervisning och utbildning. För att klara den långsiktiga kompetensförsörjningen krävs därför ett systematiskt, samordnat och långsiktigt samarbete både internt inom nämndens område och mellan kommunens förvaltningar samt med externa och regionala aktörer. Målet är att alla verksamheter inom nämndens område ska ha medarbetare med rätt kompetens för att uppnå de mål som verksamheterna har på kort och lång sikt.

Kompetensförsörjningsplanen syftar till att inom För- och grundskolans område beskriva befintlig kompetens, kommande kompetensbehov och utbud av kompetens. Planen beskriver även nämndens strategier för att möta kompetensutmaningen samt ger en riktning till förvaltningen i arbetet med att vidareutveckla systematik, öka delaktighet, engagemang och ansvar för kompetensförsörjningen på alla nivåer inom nämndens område.

3. Metod och strategier

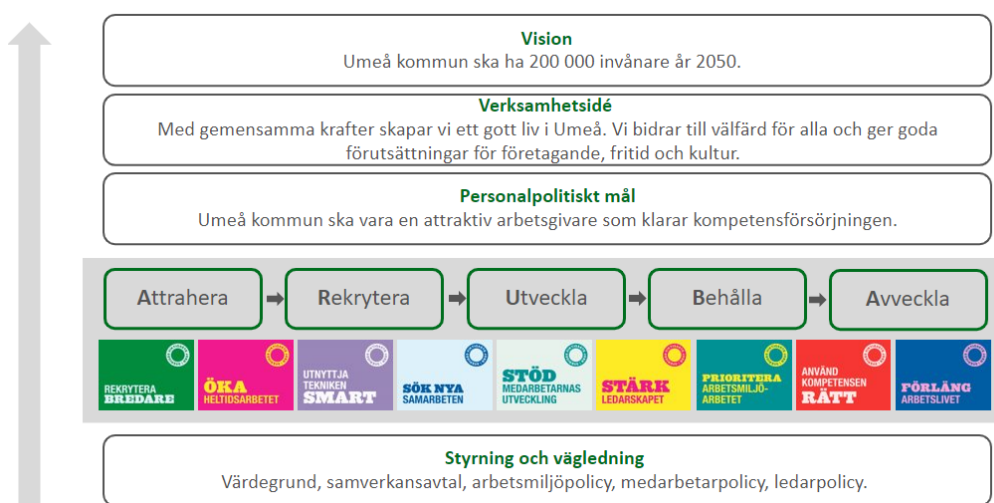
För- och grundskolenämndens arbete med kompetensförsörjningsplanen tar sin utgångspunkt i Umeå kommuns övergripande kompetensförsörjningsstrategi och modell samt arbete med kompetensförsörjningsprognoser. Alla nämnder i kommunen omfattas och nuvarande direktiv till förvaltningarna klargör att kompetensförsörjningsplanen ska omfatta perioden 2023-2025.

De kompetensförsörjningsstrategier som förvaltningens arbete tar sin utgångspunkt i är tillika de kompetensförsörjningsstrategier som Sveriges kommuner och regioner (SKR) utarbetat till stöd för alla kommuner och regioner. De nio strategierna¹ handlar sammanfattningsvis om att vara en *Attraktiv arbetsgivare*, att *Hitta nya lösningar* och om ett *Hållbart arbetsliv*, se vidare Bild 2.

Kompetensförsörjningsprognoserna som redovisas i planen baseras på en nedbrytning av årets befolkningsprognos (P25). Prognoserna visar kompetensförsörjningsbehoven perioden 2025-2035 och särredovisar prognosticerade pensionsavgångar, övriga avgångar annan orsak än pension, volymökningar och sammantaget rekryteringsbehov för perioden. Kompetensförsörjningsplanen ska vara vägledande för förvaltningens arbete med att säkerställa kompetensförsörjningen inom nämndens område. Prognoserna följs upp årligen och nämndens ges en övergripande avrapportering av kompetensförsörjningsarbete och vidtagna åtgärder.

Struktur och systematik kopplat till kompetensförsörjningsarbetet på verksamhetsnivå behöver dock vidareutvecklas under kommande kompetensplansperiod. Det är av vikt att synliggöra framgångsfaktorer som ger förutsättningar för lärande och som utifrån goda exempel kan spridas och vidareutvecklas. Uppföljning och fortsatt beskrivning av de utmaningar och behov verksamheten står inför ger kunskap inför kommande revideringar av strategier, prioriteringar av åtgärder och stöd i kompetensförsörjningsarbetet. Verksamheternas förutsättningar och behov skiljer sig åt varför det är viktigt att identifiera och synliggöra utmaningar samt vidta åtgärder på alla nivåer i styrkedjan.

Bild 2. Modell över Umeå kommuns kompetensförsörjningsarbete

¹ Möt välfärdens kompetensutmaning – rekryteringsrapport 2020 SKR

3.1 Styrning och vägledning i kompetensförsörjningsarbetet

För- och grundskolenämndens verksamheter vilar på demokratiska grunder där barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Värdegrundsarbetet utgår ifrån de grundläggande demokratiska arbetsformer som ska råda i förskola och skola, där all personal har ett ansvar att bidra i arbetet. Både i och utanför undervisningen ska förutsättningar för delaktighet och inflytande, tillgänglig lärandemiljö, frihet från diskriminering och kränkande behandling främjas. Barnkonventionens rättigheter och intressen ska genomsyra all verksamhet.

Den styrning och vägledning som ligger till grund för Umeå kommuns kompetensförsörjningsarbete baseras på kommunövergripande värdegrund, arbetsmiljöpolicy, medarbetarpolicy, ledarpolicy och samverkansavtal. Kompetensförsörjningsarbetet ska genomsyras av värdegrunden MÖTS: medborgarfokus, öppenhet, tillit och ständiga förbättringar. Dialogen mellan chef och medarbetare om möjlighet till lärande och utveckling, är en förutsättning för att ta till vara medarbetarnas kompetens, engagemang och ansvar för sitt uppdrag.

Ett systematiskt arbete för att tillsammans skapa en bra arbetsmiljö bidrar till att medarbetare trivs, mår bra och presterar väl. Det ger förutsättningar för att medarbetare stannar kvar och bidrar därmed till kompetensförsörjningen.

Chefers förutsättningar för ett närvarande ledarskap och utveckling av ledarskapet är viktiga för att För- och grundskolenämnden ska klara framtidens utmaningar. En utvecklad syn på medarbetarskap och självledarskap förutsätter att chefer anpassar och utvecklar ledarskapet för att möta de utmaningar kompetensförsörjningen innebär.

3.2 ARUBA-modellen

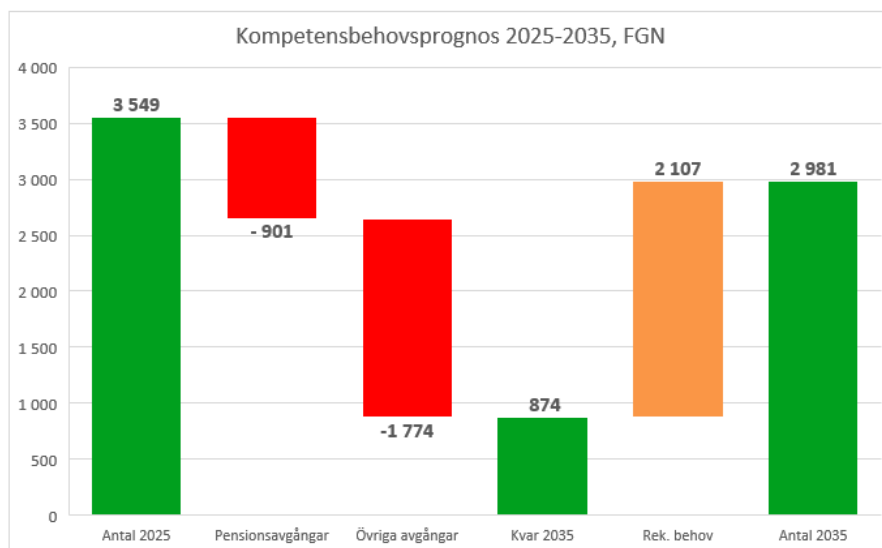
ARUBA-modellen, är en allmänt vedertagen modell som beskriver de olika delarna inom arbetslivs- och kompetensförsörjningscykeln och hur de hänger samman. ARUBA står för Attrahera, Rekrytera, Utveckla, Behålla och Avveckla.

4. Verksamheternas förutsättningar – nuläge, tillgång och kompetensbehov

För- och grundskolenämnden har ett övergripande ansvar för att alla barn folkbokförda i kommunen har tillgång till förskola och pedagogisk omsorg samt skolgång i kommunens egna eller i fristående verksamheter. Nämnden ansvarar för kommunal förskola inklusive förskolor på minoritetsspråk, pedagogisk omsorg i form av dagbarnvårdare och nattisverksamhet, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola och fritidshem. Stödverksamheter utgörs av elevhälsa och studie- och yrkesvägledning.

4.1 Övergripande kompetensförsörjningsprognos

Diagram 1: Kompetensförsörjningsprognos För- och grundskolenämnden år 2025–2035, justerad prognos för förskolan våren 2025 och grundskolan hösten 2025

Antalet tillsvidareanställda inom nämndens område förväntas att enligt prognosen minska från 3 549 till 2 981 under den närmaste tioårsperioden. Beräknade pensionsavgångar motsvarar 901 anställningar och övriga avgångar som visar personalrörlighet prognosticeras till 1 774 anställningar. Prognosen visar att sammantaget 874 tillsvidareanställningar av nuvarande anställningar finns kvar i verksamheten år 2035 och att för- och grundskolan därmed har ett sammantaget rekryteringsbehov om 2 107 tillsvidareanställningar.

4.2 Nuläge och kompetensbehov inom Förskola och pedagogisk omsorg

Tabell 1. Prognos för rekryteringsbehov inom Förskola 2025-2035

	Antal 2025	Pensions- avgångar	Övriga avgångar	Kvar 2035	Rek. behov	Antal 2035	Volym- föränd.
403010 Barnskötare	660	-130	-372	158	350	508	-152
403011 Dagbarnvårdare	9	-5	-8	-4	0	0	-9
402010 Förskollärare	645	-144	-410	91	406	497	-148
Summa	1314	-279	-790	245	760	1005	-309

Förskoleverksamheten har 2025, 1314 medarbetare, varav 645 är förskollärare och 660 är barnskötare. I årsbokslutet för 2024 redovisas att 49% av förskolans medarbetare har en förskollärarlegitimation, vilket är högre än medelvärdet i Sverige som uppgår till 43%.²

² Skolverkets statistik 15 okt 2024, samtliga huvudmän

I förskolans läroplan tydliggörs ansvaret för det pedagogiska innehållet i undervisningen och förskollärares särskilda ansvar för undervisningen. Detta ställer höga krav på förskollärares förmåga att handleda och driva utvecklingsarbete i arbetslaget. Svårigheten att anställa förskollärare är fortsatt påtaglig. Behovet av utbildade barnskötare har ökat då kompetensnivån blir viktig för att bidra i undervisningen som förskolläraren planerat.

Antalet barn i verksamheten förväntas minska kommande år och leder därmed till ett minskat behov av medarbetare. Personalpoolen som riktar sig till förskolans verksamhetsområde behöver även anpassa sig utifrån de nya volymerna vilket innebär att en minskning kommer att bli nödvändig för att matcha behovet av vikarier till förskolan. Pensionsavgångar och övriga avgångar innebär att det finns ett behov av att rekrytera, vilket fram till år 2035 förväntas uppgå till 760 personer. Den faktiska pensionsåldern inom förskolan de senaste fem åren har varit 64 år, vilket kan innebära att fler lämnar sin anställning tidigare än vad prognosen visar.

Majoriteten av de som är anställda som barnskötare i förskolan har en gymnasieutbildning som barnskötare, drygt 20% saknar denna utbildning. Sedan 2019 erbjuds upp till 20 medarbetare årligen en förkortad barnskötarutbildning som delvis genomförs på arbetstid. Medel för kurskostnaden har beviljats från Omställningsfonden, dock måste vikariekostnaden vid frånvaro finansieras av förvaltningen. Utifrån prognosen om minskat antal barn i förskolan så finns en möjlighet att i större utsträckning anställa utbildade barnskötare då volymerna inte kommer att vara lika stora som tidigare.

För att anställas inom familjedaghem krävs erfarenhet av arbete med yngre barn. Efterfrågan från vårdnadshavare har minskat senaste åren och i de fall medarbetare har gått i pension eller avslutat sin anställning har det varit svårt att rekrytera ersättare.

4.3 Nuläge och kompetensbehov Förskoleklass, grundskola och anpassad grundskola

Tabell 2. Prognos för rekryteringsbehov inom Grundskola och anpassad grundskola 2025-2035

	Antal 2025	Pensions-avgångar	Övriga avgångar	Kvar 2035	Rek. behov	Antal 2035	Volym-föränd.
403016 Elevassistent	135	-26	-76	33	89	114	-20
403010 Barnskötare	31	-8	-28	-5	36	26	-5
402010 Förskollärare	72	-29	-22	21	51	62	-10
401014 Lärare, praktiska/estetiska ämnen	140	-48	-62	30	110	115	-25
401010 Lärare grundskola, årskurs 4-6	239	-60	-92	87	152	213	-30
401011 Lärare grundskola, årskurs 7-9	257	-67	-80	110	147	226	-30
401009 Lärare, grundskola, årskurs F-3	275	-60	-106	109	166	245	-30
401019 Lärare, modersmål	56	-24	-38	-6	62	34	-22
401016 Speciallärare	77	-23	-22	32	60	73	-5
401017 Specialpedagog	58	-30	-26	2	68	54	-5
Summa	1340	-375	-552	413	941	1162	-181

Grundskoleverksamheten består sammantaget av 1 340 medarbetare. Antalet elever i verksamheten förväntas minska under kommande tio år, vilket leder till ett minskat behov av personal.

Pensionsavgångar och övriga avgångar innebär att det finns ett behov av att rekrytera, vilket fram till år 2035 förväntas uppgå till 941 personer. Inom förskoleklass har 99% av medarbetarna en pedagogisk högskoleexamen, vilket är över snittet jämfört med större städer i Sverige, jfr 91,2%. Inom

grundskolan har 94,2% av lärarna en pedagogisk högskoleexamen, vilket är över snittet jämfört med större städer i Sverige där snittet uppgår till 85,8%.³

Riksdagen har fattat beslut om att införa 10-årig grundskola från och med hösten 2028. Utredningen om 10-årig grundskola har redovisat förslag på vilka behörighetskrav som ska gälla för att få bedriva undervisning i de nya första årskurserna och vilken fortbildning och kompetensutveckling som bör genomföras för förskollärare och lärare. Ännu har dock inga beslut fattats och ingen förändring av behörighetsförordningen är gjord.

Sedan våren 2021 erbjuder Skolverket kompetensutvecklande kurser inom grundläggande läs-, skriv- och matematikinläring, riktat till förskollärare verksamma i förskoleklass som ett stöd inför införandet av en tioårig grundskola. Syftet med kurserna är att minska skillnaden mellan förskolläraryrket och grundläraryrket med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3, avseende just grundläggande läs-, skriv- och matematikinläring.

De största yrkesgrupperna inom grundskolan är grundskollärare åk F-3, åk 4-6, åk 7-9 samt grundskollärare i praktiska/estetiska ämnen. Förutom lärare finns flera viktiga nyckelkompetenser till exempel speciallärare, specialpedagoger och modersmålslärare.

De största rekryteringsbehoven i antal fram till 2035 finns bland grundskollärare åk F-3 (166 lärare) och grundskollärare åk 4-6 (152 lärare). Rekryteringsbehoven baseras i huvudsak på prognosen att många fler lärare bland åk F-3 och åk 4-6 förväntas lämna sin anställning av andra orsaker än pension.

För att anställas som speciallärare eller specialpedagog krävs att en lärare har arbetat minst tre år och sedan läst en vidareutbildning på 90 HP. På grund av pensionsavgångar och volymökningar finns ett stort behov av att rekrytera fler specialpedagoger och speciallärare till grundskolan, men bristen är stor både i Umeå och nationellt. Sedan 2016 finns ett statsbidrag som delvis finansierar utbildning till speciallärare för medarbetare i verksamheten, ca 3-4 medarbetare inom grundskolan har årligen påbörjat utbildningen. Bedömningen är att satsningen behöver pågå ett antal år framöver.

Inom anpassad grundskola arbetar främst speciallärare, men även elevassistenter. För att bli legitimerad lärare i anpassad grundskola krävs vidareutbildning till speciallärare med inriktning intellektuell funktionsnedsättning (90 HP). Det finns behov av att rekrytera fler speciallärare till anpassad grundskola på grund av pensionsavgångar, men tillgången på kandidater som har rätt utbildning är närmast obefintligt vilket innebär att verksamheten behöver rekrytera grundskollärare som sedan får möjlighet att vidareutbilda sig. Sedan 2016 finns ett statsbidrag riktat till grundskolan, som delvis finansierar utbildning till speciallärare för medarbetare i verksamheten. Satsningar har gjorts över tid för att säkerställa kompetenser och ca 2-3 medarbetare inom anpassad grundskola har årligen påbörjat utbildningen och även denna utbildningsinsats kommer behöva fortgå ett antal år framöver.

³ Skolverkets statistik 15 okt 2024, samtliga huvudmän

4.4 Nuläge och kompetensbehov Fritidshem

Tabell 3. Prognos för rekryteringsbehov inom Fritidshem 2025-2035

	Antal 2025	Pensions- avgångar	Övriga avgångar	Kvar 2035	Rek. behov	Antal 2035	Volym- föränd.
403010 Barnskötare	94	-19	-66	9	85	79	-15
402010 Förskollärare	38	-20	-16	2	36	33	-5
402011 Lärare i fritidshem	236	-46	-100	90	146	191	-45
Summa	368	-85	-182	101	202	303	-65

Fritidshemsverksamheten har idag 368 medarbetare. Från och med den 1 juli 2019 gäller legitimationskrav för att få bedriva och ansvara för undervisning i fritidshem. För fritidshemmen var andelen medarbetare med pedagogisk högskoleexamen 76,9%⁴, vilket är över snittet jämfört med större städer i Sverige, jfr 64%. Förutom Lärare med inriktning fritidshem finns ett antal olika yrkeskategorier i fritidshem, där de största grupperna är barnskötare och förskollärare.

Antalet elever i verksamheten förväntas minska kommande år och leder därmed till ett minskat behov av personal. Pensionsavgångar och övriga avgångar uppgår tillsammans till 267 personer vilket innebär att det finns ett behov av att rekrytera 202 personer under perioden.

Kompetensförsörjningsprognosen visar att det största rekryteringsbehovet finns bland lärare i fritidshem samt att rekryteringsbehovet i huvudsak har sin grund i avgångar av andra skäl än pension.

Under våren 2022 startade ett pilotprojekt med en personalpool med 8 medarbetare riktad för att täcka korttidsbemanning i fritidshemmen. Resultatet av pilotprojektet har varit positivt och från hösten 2022 har projektet permanentats, personalpoolen riktad till fritidshemmen består för tillfället av 23 medarbetare. Personalpoolen omfattar numer även grundskolans årskurser F-6 och består av 11 medarbetare.

Prognoserna utgår från en pensionsålder på 65 år, men den faktiska pensionsåldern inom fritidshem de senaste fem åren har varit 64 år vilket kan innebära att fler lämnar sin anställning för pension tidigare än vad prognosen visar.

4.5 Nuläge och kompetensbehov Elevhälsa

Tabell 4. Prognos för rekryteringsbehov inom Elevhälsa 2025-2035

	Antal 2025	Pensions- avgångar	Övriga avgångar	Kvar 2035	Rek. behov	Antal 2035	Volym- föränd.
206019 Skolsköterska	30	-13	-14	3	23	26	-4
352010 Kurator	27	-4	-12	11	12	23	-4
Summa	57	-17	-26	14	35	49	-8

Elevhälsan är en resurs i arbetet med att skapa en förebyggande och hälsofrämjande skolutveckling och har tillsammans med resten av grundskolan ett ansvar att skapa goda lärandemiljöer. Elevhälsan ska bidra till att stärka elevernas utbildningsbehov och sambandet mellan elevers lärande, kunskapsutveckling, personliga utveckling och kvalitet på undervisningen. Skollagen kräver tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator samt specialpedagog eller speciallärare.

⁴ Skolverkets statistik 15 okt 2024, samtliga huvudmän

Rekrytering av skolläkare som ska vara specialist inom barn- eller allmänmedicin är utmanande och löses via upphandling. Skolsköterskor måste ha vidareutbildning inom barn- eller distriktssköterska. Denna kompetens efterfrågas även av andra verksamheter inom region och kommun, vilket skapar konkurrens. Krav på kompetens för att arbeta som kurator inom elevhälsan är socionom, och psykologer ska ha legitimation. Huvudmannen ansvarar för att all elevhälsopersonal har adekvat utbildning.

4.6. Nuläge och kompetensbehov Studie- och yrkesvägledning

Tabell 5. Prognos för rekryteringsbehov studie- och yrkesvägledare 2025-2035

	Antal 2025	Pensions- avgångar	Övriga avgångar	Kvar 2035	Rek. behov	Antal 2035	Volym- föränd.
403014 Studie- och yrkesvägledare	10	-3	-8	-1	11	10	0

Studie- och yrkesvägledning är en rättighet för elever och skolan har ett uppdrag att stödja eleverna i att göra väl underbyggda val. Enligt skollagen ska elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ha tillgång till studie- och yrkesvägledning. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning.

Inom grundskolan arbetar idag 10 studie- och yrkesvägledare, alla inom för- och grundskolenämndens område. Studie- och yrkesvägledningen har under 2024 delats upp i två nivåer, en som riktar sig till grundskolan och den andra till gymnasie- och vuxenutbildningen vilket är bakgrunden till att antalet personer som redovisades i föregående kompetensförsörjningsplan skiljer sig markant från antalet som redovisas ovan. Tillgång till utbildade studie- och yrkesvägledare är relativt god, men vid nyrekrytering är det svårt att rekrytera personal med längre arbetslivserfarenhet.

4.7. Nuläge och kompetensbehov rektorsorganisation

Tabell 6. Prognos för rekryteringsbehov inom rektorsorganisation 2025-2035

	Antal 2025	Pensions- avgångar	Övriga avgångar	Kvar 2035	Rek. behov	Antal 2035	Volym- föränd.
104011 Rektor grundskola	68	-20	-20	28	36	64	-4
104012 Rektor förskola	45	-14	-16	15	25	40	-5
Summa	113	-34	-36	43	61	104	-9

I förskolan finns 45 rektorer, vilket är en ökning med 8 personer från 2022. Grundskolan har 68 rektorer och biträdande rektorer vilket är en ökning med 5 personer. Ledningsorganisationen påverkas även av färre barn och elever. Ungefär en tredjedel av nuvarande rektorer beräknas vara kvar 2035 vilket innebär att det finns ett stort rekryteringsbehov.

För att anställas som rektor krävs enligt skollagen pedagogisk utbildning och erfarenhet. Det innebär att målgruppen som är möjlig att rekrytera från är mer begränsad än för andra chefsuppdrag i kommunen. Dessutom krävs enligt skollagen att en nyanställd rektor genomför det treåriga Rektorsprogrammet inom fyra år från anställningsstart.

Rekrytering av skolledare till för- och grundskolan är mycket utmanande. En förklaring är komplexiteten i rektorsuppdraget som innebär ett arbete med stark statlig styrning i kombination med den kommunala organisationens behov av ledning och styrning. Den arbetsvärdering som genomförs i Umeå kommun inom ramen för lönekartläggning visar att rollen som rektor bedömts ha högst svårighetsgrad i jämförelse med andra chefstjänster i kommunen. Vi kan notera en något högre rörlighet bland rektorer, men samtidigt stannar många rektorer inom Umeå kommun och byter uppdrag internt.

Då förutsättningarna att rekrytera erfarna rektorer externt är mycket utmanande är det än viktigare med intern ledarförsörjning. För att förbereda lämpliga pedagoger för ett rektorsuppdrag har förvaltningen skapat ett förvaltningsspecifikt Traineeprogram för blivande skolledare, vilket gett gott resultat. Traineeprogrammet innebär att pedagoger gör praktik hos en erfaren rektor en dag i veckan under en termin samt har gemensamma seminariedagar.

5. Arbetsmarknad och utbildning

5.1 Utmaningar i utbud av kompetens

Nationellt sker en stor förändring på arbetsmarknaden där allt fler behövs i välfärden medan antalet personer i arbetsför ålder ökar för lite. Vård och omsorg likväl som skola och förskola konkurrerar med industri och näringsliv om kompetens. När möjligheten att rekrytera blir svårare blir det avgörande att både ta tillvara och utveckla befintliga medarbetares kompetens, liksom ett strategiskt arbete med omställning.⁵ För att kunna förse verksamheterna med rätt kompetens krävs både tillgång till utbildningar samt vidareutbildning av befintliga medarbetare. Då behörighets- och legitimationskrav råder för huvuddelen av nämndens medarbetare medför även det ett behov av att ha ett långsiktigt perspektiv; att utveckla och behålla personal genom att skapa en god arbetsmiljö med såväl kollegialt samarbete, möjligheter till professionsutveckling samt tillgång till stödjande funktioner som bidrar till attraktiva förutsättningar och arbetsplatser.

5.2 Utbildningar på gymnasial nivå

För gymnasieelever finns Barn- och fritidsprogrammet på Dragonskolan med 44 platser årligen. Programmet har tre inriktningar, varav en med yrkesutgång barnskötare. I dagsläget har ca 70 av 86 elever som går år 2 och 3 valt denna inriktning. Barn- och fritidsprogrammet, yrkesutgång barnskötare, har inte enbart en skolförlagd utbildning utan också en lärlingsutbildning, där finns idag 11 elever i år 2–3. Dragonskolan erbjuder även lärlingsutbildning för vuxna med inriktning Barnskötare, 20 platser årligen. En minskning av antalet sökande har skett och läsåret 22/23 är endast hälften av platserna tillsatta.

Under 2022 upphandlades en ny aktör, Astar, som också har i uppdrag att utbilda barnskötare och då som distansutbildning. Planen är att genomföra fyra starter per år med ca 10 elever per tillfälle, första start är februari 2023.

⁵ SKR. Möt välfärdens kompetensutmaning. Rekryteringsrapport 2020.

5.3 Lärarutbildning – utbud och genomströmning

Lärarhögskolan vid Umeå universitet, erbjuder förskolläraryrket, grundläraryrket, ämnesläraryrket gymnasiet, kompletterande pedagogisk utbildning (KPU), speciallärar- och specialpedagogprogram. Studie- och yrkesvägledarprogrammet och yrkesläraryrket.

Förskolläraryrket har totalt 100 platser fördelat på höst- och vårintag. Vårterminen 2023 startar en ny distansanpassad variant av förskolläraryrket. Det har sedan 2015 varit en nedåtgående trend när det gäller antal förstahandssökande på såväl höst- som vårintag. De senaste sju åren har i snitt 66 studenter tagit examen. Könsfördelningen är mycket ojämn och enbart 9 % av de examinerade är män.

Vidareutbildning av lärare (VAL) är en kompletterande lärarutbildning som vänder sig till den som jobbar som förskollärare eller lärare, men saknar examen. Vårterminen 2021 registrerades åtta nybörjarstudenter av 13 antagna.

Det finns tre grundläraryrket; Grundläraryrket med inriktning mot arbete i fritidshem, Grundläraryrket F-3 och Grundläraryrket 4–6.

Grundläraryrket med inriktning mot arbete i fritidshem har under de tre senaste åren 30 platser. I nyckeltalen för antagning kan man dock 2021 se ett trendbrott gällande nyregistrering då 34 nybörjarstudenter registrerades till 30 platser. Könsfördelningen är jämnare på denna utbildning jämfört med de andra grundläraryrket. De tre senaste åren har fler män än kvinnor examinerats. Våren 2021 var det 75% (15) män och 25% (5) kvinnor som tog ut sin examen. Hösten 2022 startade ett nytt program för Grundlärare med inriktning mot fritidshem, Arbetsintegrerad utbildning (AIL) där Umeå kommun har tre platser.

Grundläraryrket F-3 har sedan 2019 utökat antalet platser till 65 att jämföra med 60 platser åren 2016–2018. Antalet förstahandssökande har dock sjunkit sedan 2016 (1,6) och hösten 2021 var det 0,9 sökande per plats. Nyckeltalen för antagning visar att man har svårt att fylla alla platser och hösten 2021 registrerades 47 nybörjarstudenter. Våren 2021 tog 27 av de 57 studenter som antogs hösten 2017 examen vilket visar på en genomströmning av 47%. Könsfördelningen på programmet är ojämn och de senaste fem åren är under 10% av registrerade nybörjarstudenter män.

Grundläraryrket 4–6 har sedan hösten 2021 utökat antalet platser från 40 till 65. Antalet förstahandssökande har sedan 2015 sjunkit och låg hösten 2021 på 0,9 per plats. Tidigare har antalet förstahandssökande varierat mellan 1,1–1,9. När det gäller genomströmningen har 28 studenter tagit examen våren 2021, vilket ger en genomströmning på 61%. Fem män och 23 kvinnor tog examen. Hösten 2021 startade ett nytt program för årskurs 4–6, Arbetsintegrerad utbildning (AIL) vilket också är orsaken till utökningen av antalet platser. Umeå kommun har tre platser.

Lärarhögskolan, Umeå universitet, erbjuder enbart Ämnesläraryrket - gymnasieskolan, ej med inriktning årskurs 7–9. Programmet har 16 ingångsämnen och 20 andraämnen. Några av möjliga kombinationer inom det naturvetenskapliga området erbjuds inte av strukturella skäl. Antalet sökande och antagna varierar från år till år, men sett över perioden 2015–2021 är tendensen negativ och antalet förstahandssökande per plats ligger omkring 1. Hösten 2021 var antalet registrerade nybörjare 25% lägre än året innan (153 resp. 208) även om förstahandssökande inte sjönk lika mycket. Genomströmningen är låg, när det avslutande året (femte) inleds är mindre än hälften av dem som påbörjade programmet kvar. Sedan den nya lärarutbildningen infördes 2011 har totalt 313 avlagt ämnesärendet vid Umeå universitet. Av dessa är 56% kvinnor och 44% män.

Kompletterande pedagogisk utbildning för årskurs 7–9 och gymnasiet, (KPU) leder också till en ämneslärarexamen. Från och med hösten 2020 erbjuds en ny variant som består av sex kurser som halv- eller heltidsstudier. Antalet ämnen som kan vara ingångsåmnen har utökats med ämnen där lärarbristen är stor och där det reguljära ämneslärarprogrammet inte lockar tillräckligt med många studenter. Oavsett studietakt har 223 studenter tagit examen sedan 2016, dubbelt så många kvinnor som män.

De studenter som läser Ämneslärarprogrammet - gymnasieskola och Kompletterande pedagogisk utbildning blir även behöriga för undervisning på högstadiet. Det är dock svårare att tjänstestplanera ämneslärare i grundskolans årskurs 7–9, då dessa är behöriga i två ämnen till skillnad från befintliga 7–9 lärare som kan vara behöriga i fyra ämnen.

Speciallärarprogrammet är en påbyggnadsutbildning som vänder sig till den som har en lärarutbildning och har arbetat i minst tre år. Utbildningen ges på avancerad nivå och studenten väljer en av tre inriktningar,

- språk-, skriv- och läsutveckling
- matematikutveckling
- utvecklingsstörning

Specialläraren arbetar sedan inom det verksamhetsområde som anknyter till tidigare avlagd lärarexamen. Andelen nybörjarplatser har de senaste åren utökats med fem platser inom specialisering språk, läs- och skrivutveckling. Antalet förstahandssökande per plats ligger på 3 per plats och har ökat över en femårsperiod. Hösten 2021 var den högst för specialiseringen matematikutveckling. Genomströmningen är god och sedan 2015 har totalt 345 (varav 15 män) lärare tagit ut sin speciallärarexamen. Dock är variationen stor då 72 studenter tog ut examen 2019 att jämföra med 2021 då det var 32 studenter.

Specialpedagogprogrammet är en vidareutbildning på avancerad nivå för verksamma lärare/förskollärare/fritidspedagoger med minst tre års yrkeserfarenhet. Antalet nybörjarplatser har sedan 2020 utökats med 10 platser. Dock har antalet studenter per plats minskat varje år från 2017 till 2021, från 4,6 studenter per plats till 2,7. Genomströmningen är god och sedan 2015 har totalt 253 (varav 8 män) lärare tagit ut sin examen även om det 2021 endast var 26 stycken. Att jämföra med 2015 då det var 60 stycken som tog ut sin examen.

5.4 Arbetsintegrerad lärarutbildning

För att utveckla nya sätt att utbilda lärare har Umeå universitet fått i uppdrag av regeringen att starta en arbetsintegrerad lärarutbildning. I samarbete med Umeå kommun och andra skolhuvudmän har en Arbetsintegrerad lärarutbildning (AIL) startats. Utbildningen hade 2021 inriktning årskurs 4-6 och 2022 inriktning lärare i fritidshem, där Umeå kommun har tre platser på vardera inriktningen. Den arbetsintegrerade lärarutbildningen innebär att man får en anställning som obehörig lärare och arbetar på en skola 50% och studerar 75%. Efter 4-5 år är studenten behörig lärare. Intresset för denna utbildning har varit mycket stort och Umeå kommun har fått ca 50-60 sökande till de tre platserna. En majoritet av dessa är personer som etablerade i Umeå, vissa arbetar redan i skola som obehörig lärare medan andra är verksamma i andra branscher och vill karriärväxla.

Erfarenheter från lärosäten som bedrivit arbetsintegrerade lärarutbildningar är mycket positiva, studenterna beskrivs vara mycket kvalificerade, motiverade och slutför sina studier i hög omfattning.

Rektorer som tar emot en AIL-student har beskrivit att växlingen mellan teori och praktik har varit mycket positiv för studentens yrkesutveckling och för verksamheten.

5.5 Förändrade kompetenskrav i förskoleklass

Riksdagen har fattat beslut om att införa 10-årig grundskola från och med hösten 2028. När den nya grundskolan införs ersätts förskoleklassen för sexåringar med en ny första årskurs i skolan. Den nya årskurs 1 blir en integrerad del av grundskolan, där årskurs 10 blir den avslutande årskursen. Därmed upphör förskoleklassen som skolform och grundskolan förlängs med ett år. Sedan 2021 har förskollärare i förskoleklass haft möjlighet att gå en fortbildning inom läs- och skrivinlärning och matematikinlärning som ett sätt att stärka kompetensen och förbereda sig inför undervisning i en tioårig grundskola.

Motsvarande ändring görs i anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan. Reformen innebär också att elever med en intellektuell funktionsnedsättning som går i anpassade grundskolan får en sammanhållen väg genom skolsystemet, till skillnad från i dag då den gruppen inte har någon egen förskoleklass.

Utredningen om 10-årig grundskola har redovisat förslag på vilka behörighetskrav som ska gälla för att få bedriva undervisning i de nya första årskurserna och vilken fortbildning och kompetensutveckling som bör genomföras för förskollärare och lärare. Ännu har dock inga beslut fattats och ingen förändring av behörighetsförordningen är gjord.

Sedan våren 2021 erbjuder Skolverket kompetensutvecklande kurser inom grundläggande läs-, skriv- och matematikinlärning, riktat till förskollärare verksamma i förskoleklass som ett stöd inför införandet av en tioårig grundskola. Syftet med kurserna har varit att minska skillnaden mellan förskolläraryrket och grundläraryrket med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3, avseende just grundläggande läs-, skriv- och matematikinlärning.

6. Strategier för att möta kompetensförsörjningsutmaningen

Strategi 1: Stöd medarbetarnas utveckling

Umeå kommun behöver ha en bred syn på livslångt lärande och olika möjligheter att göra karriär. Medarbetarna ska ha möjlighet att utveckla både sig själva och verksamheten – vilket gör jobben mer attraktiva. God introduktion och tillgång till mentorskap eller handledning krävs.

Att ha tid och möjlighet för kollegialt lärande underlättar när nya kunskaper ska omsättas i praktiskt arbete. Kompetensutveckling kan handla om formell utbildning och fortbildning såväl som lärande på arbetsplatsen. Goda karriärmöjligheter bidrar både till ökad attraktivitet för jobben och till ökad motivation hos medarbetarna.

Grunden för att stödja medarbetarnas utveckling är delaktighet i verksamhetsplanering och ett årligt resultat- och utvecklingssamtal. Medarbetarnas prestation och resultat följs upp i den årliga löneöversynen med ett lönebeskedssamtal som utgår ifrån tydliga lönekriterier.

Nämndens strategier:

- Fortsätta att utveckla de karriärvägar som finns och se över möjligheten för fler yrkeskategorier att omfattas av modellen
- Skapa förutsättningar för nyanställda medarbetare genom en väl genomförd introduktion och ett gott bemötande på arbetsplatsen.
- Säkerställa introduktionsår för nyexaminerade grundskollärare och förskollärare samt främja mentorskap, handledning och kollegialt lärande.
- Plan för kompetensutveckling ska tas fram för att möta framtida kompetensutvecklings- och omställningsbehov. Handlingsplan för särskilda bristkompetenser ska utarbetas.

Strategi 2: Stärk ledarskapet

Enligt kommunfullmäktiges sjunde mål ska Umeå kommun ha ett närvarande ledarskap som skapar förutsättningar för goda resultat där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte ska vara fler än 30. Genom att skapa och erbjuda goda organisatoriska förutsättningar är det både möjligt, attraktivt, utvecklande och hållbart att vara chef. Det handlar bland annat om antalet underställda medarbetare, tillgång till tekniskt och administrativt stöd, närhet till närmsta chef för dialog, stöd kring etiska dilemman och ekonomi samt tillgång till arenor där chefer kan mötas och ge varandra stöd.

Inom den närmaste tioårsperioden förväntas för- och grundskolenämnden anställa drygt 100 chefer. Umeå kommun behöver skapa förutsättningar för intern karriärutveckling, både från medarbetare till chef och från första linjen till mellanchefer. Nya talanger behöver provas och chefer, såväl nya som erfarna, behöver stöd i form av nätverk, mentorer och handledning.

Nämndens strategier:

- Utforma en plan som bidrar till måluppfyllelse vad gäller att möjliggöra chefers förutsättningar och nå riktmärket för antal medarbetare per chef
- Ett fortlöpande arbete kring chefers förutsättningar som bidrar till hållbara uppdrag ska fortgå såväl inom ramen för det systematiska arbetet med organisatorisk och social arbetsmiljö (OSA) som i den individuella dialogen mellan chef och medarbetare
- Skapa en rekryteringsbas genom fortsatt utveckling av traineeprogrammet för blivande rektorer.
- Bredda möjligheten för lärare att få en inblick i och pröva ledaruppdrag.
- Ge nya rektorer och enhetschefer en bra start i sitt uppdrag genom introduktion, utbildning och goda förutsättningar att växa in i rollen.
- Säkerställa kompetensutveckling och kollegialt stöd för chefer för att underlätta uppdraget, lära av varandra och dela goda exempel.

Strategi 3: Rekryterare bredare

För att kunna rekrytera bredare behöver normer brytas. Kravprofiler behöver ses över och personer med kortare erfarenheter behöver ges möjlighet till arbete. Att sakna gymnasieutbildning, vara född i ett land utanför Europa, ha en funktionsnedsättning som medför arbetsnedsättning och/eller vara äldre än 55 år är alla faktorer som kan bidra till en utsatt ställning på den svenska arbetsmarknaden. Exempel på åtgärder för att bredda rekryteringen är bland annat subventionerade anställningar och

andra arbetsmarknadspolitiska insatser, inrätta nya yrkesroller med annan kompetens som kan avlasta befintliga bristyrken. Att låta personer få prova på jobb genom praktik, feriearbete, traineejobb eller som studentmedarbetare är andra möjliga insatser.

Nämndens strategier:

- För och grundskolenämndens verksamheter ska spegla samhällets struktur och präglas av jämställdhet och kulturell mångfald. Att bredda perspektivet på rekrytering och ta tillvara kompetenser är därför en viktig fråga för att attrahera och nå framtida medarbetare likväl som nya grupper av medarbetare på arbetsmarknaden.
- Genomföra marknadsföringsinsatser i olika sammanhang och kanaler för att nå olika målgrupper och använd underrepresenterade grupper vid marknadsföring för att bredda bilden av vem som kan arbeta inom förskola och skola.
- Utveckla samverkan med verksamheten för Arbetsmarknad och integration för att underlätta arbetsmarknads anställningar inom för- och grundskolan.
- Utveckla arbetet med aktiva åtgärder för att förebygga diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter för alla som söker arbete inom för – och grundskolan.

Strategi 4: Utnyttja tekniken smart

För att klara kompetensförsörjningen, förbättra arbetsmiljön och ge bättre medborgarnytta ska de möjligheter som den digitala transformationen innebär vara förstahandsalternativet för Umeå kommuns verksamhetsutveckling. Medarbetare och chefer behöver hitta nya sätt att arbeta med stöd av digital teknik. Det ställer krav på delaktighet, digital kompetens och ledarskap.

Tekniken är inget mål i sig, utan den ska bidra till verksamhetens mål. Genom innovativa hjälpmedel och arbetssätt kan den bidra till att verksamheten utvecklas och effektiviseras samtidigt som medarbetarna får stöd i sitt arbete.

Digitalisering och automatisering leder till att yrken förändras snarare än försvinner. Därmed utvecklas kompetenskraven i de flesta yrken på arbetsmarknaden. Att ha grundläggande digitala färdigheter kommer att bli allt viktigare framöver och krävas inom allt fler yrken. Alla Umeå kommuns medarbetare och chefer behöver utveckla den kompetens som behövs för att förstå digitaliseringens påverkan och möjligheter inom verksamhetsområdet, samt för att hantera en alltmer digital arbetsplats. Här krävs det både utbildning och tid för att lära av varandra.

Nämndens strategier:

- Utarbeta en strategi för digitalisering för att möta framtida behov.
- Inventera behovet av kompetensutveckling i syfte att främja fortsatt utveckla av den digitala undervisningen
- Fortsätta utveckla former för digitala möten och främja en bra digital arbetsmiljö.

Strategi 5: Använd kompetensen rätt

Det är viktigt att den kompetens som finns i organisationen används och utvecklas utifrån verksamhetens behov. Varje arbetsplats behöver se över vad som behöver göras för att nå verksamhetsmålen. Genom att tillsammans se över vilka arbetsuppgifter som görs, vem som utför uppgifterna och hur arbetet genomförs kan den samlade kompetensen användas på ett bättre sätt. Det kan innebära att fördela arbetsuppgifter inom en yrkesgrupp utifrån medarbetares individuella

kompetens. Det kan även innebära att vissa yrkesgrupper lämnar över arbetsuppgifter åt en annan yrkesgrupp eller att det skapas helt nya yrkesgrupper.

När vi utmanar normer och gamla arbetssätt kan den samlade kompetensen användas bättre. Att kunna ställa om, skifta och bredda sin kompetens för att ta sig an ett annat yrke eller uppdrag inom organisationen är avgörande för att möta de framtida behoven. Genom yrkesväxling och omställning kan arbetsgivaren ta tillvara och utveckla medarbetarnas kompetens.

Nämndens strategier:

- Utveckla arbetet med att främja en ändamålsenlig arbetsorganisation som skapar balans och tar tillvara på kompetensen utifrån verksamhetens behov och förutsättningar.
- Säkerställa bemanning och vikarieanskaffning i den interna organisationen för att undvika nyttjande av bemanningsföretag.
- Möjliggöra anställning av socialpedagoger i grundskolan.
- Prioritering av arbetsuppgifter och tydliggöra roller och uppdrag inom och mellan yrkesgrupper.

Strategi 6: Sök nya samarbeten

För att utveckla välfärden behövs ett utökat samarbete över geografiska och organisatoriska gränser. Det handlar om att samarbeta över och inom enhets-, förvaltnings-, kommun- och regiongränser i syfte att exempelvis dela på resurser och kompetenser.

Det kan handla om att, arbetsgivare emellan, dela på olika typer av spetskompetenser eller andra personalgrupper. Att samarbeta med omkringliggande aktörer såsom myndigheter och lärosäten kan också utveckla verksamheten när resurserna är begränsade. För att få till värdeskapande och innovativa samarbeten behöver Umeå kommun våga tänka nytt och testa.

Nämndens strategier:

- Utveckla former för att möjliggöra fler vägar in till lärarutbildningen ex. Arbetsintegrerad lärarutbildning.
- Fortsätta utveckla samarbetet med Komvux kring barnskötarutbildningen
- Utveckla samarbete med övriga förvaltningar för att attrahera medarbetare till ytterområden
- Vidareutveckla samverkan och arbetsformer vid mottagandet av studenter i samband med verksamhetsförlagd utbildning samt mottagande av praktikanter.
- Utveckla samverkansformer inom ramen för ULF (Utveckling, lärande och forskning)
- Utveckla samarbete med Umeå universitet.

Strategi 7: Prioritera arbetsmiljöarbetet

Umeå kommun ska ha hälsofrämjande arbetsplatser och en sjukfrånvaro som ligger lägre än genomsnittet för Sveriges kommuner. Olikheter mellan kvinnors och mäns arbetsmiljöer, arbetsvillkor och sjukfrånvaro ska minska. Med den gemensamma värdegrunden, ett närvarande ledarskap och ett utvecklat engagemang hos medarbetarna skapar vi tillsammans ett hållbart arbetsliv.

Umeå kommun ska arbeta långsiktigt, systematiskt och målmedvetet för att uppnå en god fysisk, psykisk, organisatorisk och social arbetsmiljö. Arbetsmiljöarbetet ska bedrivas genom ett

hälsofrämjande förhållningssätt där utveckling av friskfaktorer och åtgärder för att hantera risker i arbetsmiljön kompletterar varandra. Förutsättningar ska skapas för låg och stabil sjukfrånvaro. Det systematiska arbetsmiljöarbetet ska bygga på tydlighet i uppdrag, ansvar och roller samt ett välfungerande samarbete.

Nämndens strategier:

- Prioritera arbetet med organisatorisk och social arbetsmiljö, OSA, på respektive arbetsplats med OSA-mål och handlingsplaner kring arbetsorganisation, rimlig arbetsbelastning, och förutsättningar för återhämtning för att främja ett hållbart arbetsliv
- Främja trygghet och säkerhet genom att vidareutveckla det förebyggande arbetet och beredskap för händelser med kris, hot och våld.
- Förbättrade rutiner i samarbetet med Teknik och fastighetsförvaltningen kring arbetsmiljöfrågor kopplat till brister i lokaler, städ, måltider och IT.
- Vidareutveckla rutiner för ergonomi i förskolan för att förebygga belastningsrelaterade besvär från arbetet.
- Vidareutveckla samverkan i arbetsmiljöarbetet genom utbildning för nya lokala samverkansgrupper samt vidareutbildning av skyddsombud.
- Skapa arbetsplatser som är öppna och tillgängliga för alla, vidta aktiva åtgärder för att förebygga diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter för alla medarbetare oavsett diskrimineringsgrund.

Strategi 8: Öka heltidsarbetet

Umeå kommun ska ha heltid och tillsvidareanställning som norm. Heltidsresan är ett utvecklingsprojekt som drivs partsgemensamt av SKR och Kommunal sedan 2016. Målet är att heltidsarbete ska bli norm inom välfärden. I Umeå kommun beslutades det i maj 2021 att alla förvaltningar ska arbeta aktivt med målet att fler ska jobba heltid. Alla nya medarbetare som anställs tillsvidare ska anställas på heltid och deltidsanställda med tillsvidareanställning ska erbjudas heltidsanställning. Detta gäller alla personalkategorier, men undantag kan göras för vissa grupper.

Nämndens strategier:

- Utifrån verksamhetens behov erbjuda medarbetare heltid som anställs tillsvidare.
- Fortsatt uppföljning av andel heltidsanställda.
- Skapa förutsättningar så att medarbetare orkar arbeta heltid.
- Trygga anställningar för intermitterant anställda genom fortsatt utbyggnad av personalpooler

Strategi 9: Förläng arbetslivet

Erfarna medarbetare har värdefull kompetens. I takt med att medellivslängden och hälsan förbättras ökar kan även arbetslivet förlängas. Med fler år i yrkeslivet ökar välfärdens möjligheter att möta kompetensutmaningen.

Normen i samhället att gå i pension vid 65 år har varit mycket stark. För att klara kompetensförsörjningen till välfärden är det viktigt att utmana denna norm.

De kommande åren kommer flera förändringar i lagstiftningen att ske, exempelvis förväntas åldern för garantipension höjas till 66 år 2023 och lägsta ålder för att ta ut allmän pension förväntas höjas till 63 år 2023 och 64 år 2026.

Utöver dessa strukturella förändringar är arbetsgivarnas attityder till erfarna medarbetare centrala för medarbetarnas förutsättningar att vilja arbeta vidare. Vi behöver skapa förutsättningar för ett hållbart och hälsosamt arbetsliv även efter 65 genom en god arbetsmiljö.

Nämndens strategier:

- Utveckla arbetssätt för att identifiera seniora medarbetare inom för- och grundskolan som är intresserade att återanställas på tidsbegränsade uppdrag.
- Tillvarata äldre medarbetares kompetens genom att se över individuella och flexibla lösningar.

7. Sammanfattande analys

Inom För- och grundskolenämndens område finns goda förutsättning att erbjuda en bra kvalitet i undervisningen med en hög andel behöriga och legitimerade pedagoger. Det finns även en stor andel andra yrkesprofessioner som verkar i förskolan och skolans verksamheter till stöd för både pedagoger och rektorer.

Det finns en väl utbyggd elevhälsa med kuratorer, skolsköterskor, specialpedagoger, speciallärare, studie- och yrkeslärare samt skolläkare och skolpsykologer som arbetar förebyggande och främjande tillsammans med pedagoger med elevens lärande i fokus.

Det kan konstateras att färre ansöker och genomför utbildningar till lärare samtidigt som fler behöver ersätta både pensionsavgångar och övriga avgångar. Effekten sammantaget innebär en stor utmaning. Det blir än viktigare att identifiera vad vi som arbetsgivare kan vidta för åtgärder för att minska antalet som avslutar sin anställning av andra skäl än pension. Då lärarbristen är stor i regionen så konkurrerar vi också med andra skolhuvudmän, där det är "arbetstagarens marknad" vilket bl a leder till ökad rörlighet, ökade krav på lön och övriga anställningsvillkor.

För de enheter som befinner sig i ytterområdena är utmaningen extra påtaglig. Kostnader för resor har dessutom ökat under åren, vilket ytterligare bidrar till att kandidaterna väljer enheter som befinner sig centralt eller där det finns möjlighet att använda kollektivtrafik. Enheter som har en utmaning att attrahera duktiga pedagoger är de som först drabbas av kompetensbristen, vilket riskerar medföra en minskad likvärdighet som i sin tur riskerar sämre målpuppfyllelse och kvalitet.

Samtidigt som det är svårigheter att få rätt kompetens vid rekrytering ska arbetet med personalomställning genomföras inledningsvis inom förskolans verksamhetsområde för att under perioden även omfatta grundskolan. Förändringen innebär att färre behov kommer att annonseras då en intern rörlighet och personalplanering blir nödvändig för att klara anpassningen till nya förutsättningar.

Anpassad grundskola står inför flera pensionsavgångar de kommande åren parallellt med att tillgången på utbildade speciallärare med inriktning utvecklingsstörning är mycket liten. Här krävs satsningar på vidareutbildning för att säkerställa behörig personal.

När det gäller ledarförsörjningen och framför allt rektorer både inom förskolan och grundskolans verksamhet konstateras, att det är färre sökande och framför allt färre kandidater med erfarenhet av tidigare uppdrag som rektor. Konsekvensen blir att de rektorer som har varit anställda en längre tid

får en ökad arbetsbelastning pga. mentorskap för nya kollegor och att kontinuiteten och utvecklingsfrågor får stå tillbaka vid hög arbetsbelastning.

För att behålla och attrahera nya rektorer till för och grundskolans verksamheter krävs långsiktighet. Chefers arbetsbelastning och förutsättningar måste fortsatt ses över för att särskilt rektorer i högre grad ska kunna fokusera på huvuduppdraget. Handlingsplan för att nå riktmärket om 30 medarbetare per chef är prioriterat inom nämndens område.

En annan faktor av betydelse är ett väl fungerande mottagande och god introduktion, så att nya medarbetare och chefer blir hållbara och väljer att stanna kvar i verksamheten. Ett systematiskt och samordnat arbete för tillvaratagande av personal, översyn av fortutbildningsbehov för att säkerställa behörigheter där behov av kompetens finns, samt skapa förutsättningar för omställning är viktigt.

Samarbetet med Umeå universitet bör vidareutvecklas i syfte att öka attraktiviteten till lärarutbildningen och lärarprofessionen. Detta kan exempelvis innebära utveckling av samarbetsformer kring forskningsnära samarbete, övningsskolor och verksamhetsförlagd utbildning eller skolledarförsörjning, där även former för kombinerade anställningar bör utvecklas.

Då antalet barn och ungdomar beräknas minska kraftigt de kommande åren påverkar det behovet av lärare som också väntas minska i nästan alla skolformer. Att prognosen trots ett minskat lärarbehov pekar på en fortsatt brist på lärare kan bland annat förklaras av att det har skett en minskning i antalet studenter på lärarutbildningen de senaste åren.

Den demografiska förändringen som nämndens verksamheter står inför innebär att personalomställning kommer att vara i fokus under flera år framöver. Strategiska beslut och planer kommer att vara viktiga för att möta omställningen. I det fortsatta kompetensförsörjningsarbetet är det viktigt för verksamheten att analysera hur situationen ser ut just nu och vad utmaningarna på kort och lång sikt består av för att mot bakgrund av det ta fram en konkretiserad och resurssatt aktivitetsplan för att Umeå kommuns förskola och grundskola även fortsättningsvis ska vara en attraktiv arbetsgivare med behörig och legitimerad personal.

Umeå kommun**Protokollsutdrag**För- och grundskolenämndens arbetsutskott 2025-11-06

§ 72

Diariennr: SK-2025/00626

Budget och verksamhetsplan 2026**Arbetsutskottets beslut**

För- och grundskolenämndens arbetsutskott beslutar att ge förvaltningen i uppdrag att inför nämndssammanträdet komplettera bilaga 1 kap 5 med ett mer detaljerat förtydligande avseende uppföljningen av SKA-arbetet. Förvaltningen ska också ändra datum på första sidan och skriva ny formulering under kap 6 personalmål.

Vidare föreslås för- och grundskolenämnden besluta

att efter ovanstående komplettering godkänna förslag till verksamhetsplan 2026 enligt bilaga 1

att godkänna förslag till budget per verksamhet 2026, bilaga 2

att fastställa det generella tillägget till liten skola i mindre tätort till 199 tkr per skola och år

att fastställa tillägg för mycket liten skola i mindre tätort till 880 tkr för Överboda skola, 370 tkr för Botsmarks skola, 890 tkr för Bullmark skola och 1 149 tkr för Rödåsel skola för år 2026

att fastställa grundbeloppet i tilldelningen till grundskolan 44 777 kr per elev och år avseende faktor 1,0

att fastställa ”differentierad kompletterande ersättning” avseende faktor 1,0 för nyanlända elever i reguljär klass till 63 831 kr per elev och år

att fastställa den kompletterande delen för nyanlända elever i reguljär klass gällande studiehandledning till 41 577 kr per elev och år avseende faktor 1,0

Umeå kommun**Protokollsutdrag**För- och grundskolenämndens arbetsutskott 2025-11-06

att fastställa grundbeloppet till fritidshem till 28 620 kr per barn och år avseende faktor 1,0

att fastställa tilläggsbelopp för modersmålsundervisning i förskoleklass och grundskola för budgetåret 2026 till 12 414 kr/elev och år.

att från 1 januari 2026 upphäva beslutet avseende lönefaktor förskola med fördelningsprincipen 50% förskollärare och 50% barnskötare (SK-2019/00569)

att fastställa kompetensförsörjningsplan 2026, för- och grundskola enligt bilaga 4

Förslag till beslut

För-och grundskolenämnden beslutar

att godkänna förslag till verksamhetsplan 2026 enligt bilaga 1

att godkänna förslag till budget per verksamhet 2026, bilaga 2

att fastställa det generella tillägget till liten skola i mindre tätort till 199 tkr per skola och år

att fastställa tillägg för mycket liten skola i mindre tätort till 880 tkr för Överboda skola, 370 tkr för Botsmarks skola, 890 tkr för Bullmark skola och 1 149 tkr för Rödåsel skola för år 2026

att fastställa grundbeloppet i tilldelningen till grundskolan 44 777 kr per elev och år avseende faktor 1,0

att fastställa ”differentierad kompletterande ersättning” avseende faktor 1,0 för nyanlända elever i reguljär klass till 63 831 kr per elev och år

att fastställa den kompletterande delen för nyanlända elever i reguljär klass gällande studiehandledning till 41 577 kr per elev och år avseende faktor 1,0

Umeå kommun**Protokollsutdrag**För- och grundskolenämndens arbetsutskott 2025-11-06

att fastställa grundbeloppet till fritidshem till 28 620 kr per barn och år avseende faktor 1,0

att fastställa tilläggsbelopp för modersmålsundervisning i förskoleklass och grundskola för budgetåret 2026 till 12 414 kr/elev och år.

-att från 1 januari 2026 upphäva beslutet avseende lönefaktor förskola med fördelningsprincipen 50% förskollärare och 50% barnskötare (SK-2019/00569)

-att fastställa kompetensförsörjningsplan 2026, för- och grundskola enligt bilaga 4

Ärendebeskrivning

I enlighet med anvisningarna för nämndernas verksamhetsplanering 2026 ges förslag på för- och grundskolenämndens verksamhetsplan och budget 2026 enligt bilaga 1 och bilaga 2.

För- och grundskolenämnden har ett samlat ansvar för all pedagogisk verksamhet såsom kommunal pedagogisk omsorg, förskola, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola och fritidshem. Nämnden är således ansvarig för att alla barn och elever boende i kommunen har tillgång till förskola och skola inom kommunal eller fristående regi. I nämndens ansvar ingår även att fördela resurser till såväl kommunala enheter som till de fristående. I enlighet med det nationellt lagstadgade uppdraget är Umeå kommun huvudman för förskola och skola som bedrivs i kommunal regi.

För- och grundskolenämndens verksamhetsplan beskriver hur verksamheterna som nämnden ansvarar för ska styras och planeras under kommande verksamhetsår. Ansvaret utgår dels utifrån kommunfullmäktiges beslutade planeringsdirektiv samt tilldelad budgetram, dels utifrån det nationellt lagstadgade uppdraget. Verksamhetsplanen redogör för hur nämnden ska förverkliga det av kommunfullmäktiges beslutade grunduppdrag, program med inriktningsmål samt fördelning av tilldelad budget tillsammans med det nationellt lagstadgade uppdraget.

Umeå kommun**Protokollsutdrag**För- och grundskolenämndens arbetsutskott 2025-11-06

För- och grundskolenämnden har tillsammans med gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden utarbetat tre långsiktiga strategiområden: *Likvärdighet, Trygghet och Kvalitet*. Till respektive strategiområde knyts faktorer för framgångsrik skolutveckling. Faktorerna fungerar som strategier för respektive strategiområde. Såväl strategiområden som framgångsfaktorer återger hur nämnden ämnar förverkliga det nationellt lagstadgade uppdraget tillsammans med det kommunala uppdraget.

Strategiområdena tillsammans med framgångsfaktorerna bidrar även till att skapa förutsättningar för en sammanhållen utbildningskedja, där övergångar mellan olika skolformer stärks.

Resursfördelning och kompetensförsörjning utgör vidare viktiga förutsättningar för verkställande av såväl det kommunala som det nationella uppdraget.

Beslutsunderlag

Bilaga 1: FGN verksamhetsplan 2026_förslag

Bilaga 2: FGN fördelning av budgetram per verksamhet 2026_förslag

Bilaga 3: Nämndens utmaningar och möjligheter på 3-5 års sikt

Bilaga 4: Kompetensförsörjningsplan 2026, för- och grundskola

Beredningsansvariga

Marie Karling, utbildningsstrateg

Peter Tapani, tf HR-chef

Peter Säbom, tf Ekonomichef

Beslutet ska skickas till

KS diarium via e-post och döps till för-och grundskolenämndens *verksamhetsplan och budget för 2026*, ämnesraden inleds med diarienummer KS-2025/00240.

Yrkande

Arbetsutskottet gemensamt för att ge förvaltningen i uppdrag att inför nämndssammanträdet komplettera bilaga 1 kap 5 med ett mer detaljerat förtydligande avseende uppföljningen av SKA-arbetet, ändra datum på första sidan och skriva ny formulering under kap 6 personalmål.

Propositionsordning

Umeå kommun

Protokollsutdrag

För- och grundskolenämndens arbetsutskott 2025-11-06

Ordföranden prövar tjänsteskrivelsens förslag inklusive ovanstående komplettering och redaktionell ändring i bilaga 1 och finner att arbetsutskottet beslutar att bifalla såväl tjänsteskrivelse som komplettering.

Tjänsteskrivelse

2025-10-21

För- och
grundskolenämndens
arbetsutskott

Diariennr: SK-2025/00627

Internkontrollplan 2026

Förslag till beslut

För- och grundskolenämnden beslutar att godkänna förslag på internkontrollplan 2026 enligt bilaga 1

Ärendebeskrivning

Enligt kommunallagen har nämnderna det yttersta ansvaret att se till att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt. Umeå kommuns riktlinjer för intern styrning och kontroll (2011-05-26) syftar till att fullgöra dessa krav genom att upprätta riskanalys och en plan för intern kontroll för kommande verksamhetsår.

Internkontrollplanen fastställs av nämnden och följs därefter upp tertiälvís i samband med ordinarie verksamhetsuppföljning.

Förslag till internkontrollplan 2026 består av tre kontrollområden. Det är kontrollområden där risker identifierats vara i behov av åtgärd för att minimera eventuella negativa konsekvenser för verksamheten.

Inom kontrollområdet *Säkerhet och beredskap* har två risker identifierats, dels risk för otillåten påverkan, dels risk för felaktiga anställningar på grund av brister i referenstagningen. Riskerna bedöms vara möjliga och konsekvensen allvarlig om åtgärder inte vidtas. Åtgärder som föreslås är kunskapshöjning om otillåten påverkan tillsammans med en kartläggning av behovet av rutiner för handläggning av ärenden inom för- och grundskoleförvaltningen.

Inom kontrollområdet *rättssäkerhet vid handläggning* och beslut återfinns bristande handläggning inför beslut om skolskjuts samt brister i handläggning inför beslut om skolplacering. Riskerna bedöms vara möjliga och konsekvensen kännbar om åtgärder inte vidtas. För att motverka riskens konsekvenser föreslås att kartlägga befintliga rutiner för att eventuellt revidera dessa utifrån förvaltningens uppdrag i relation till rättslig reglering inom området.

Det tredje kontrollområdet utgörs av *kontroll av efterlevnad av rutiner och riktlinjer* där brister i översyn och uppföljning identifierats. Riskerna bedöms vara möjliga och konsekvensen kännbar om åtgärder inte vidtas. Åtgärder som föreslås är en kartläggning och inventering av nuvarande rutiner och riktlinjer för att

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2025/00627

därefter utarbeta en process för systematisk uppföljning av rutiner och riktlinjer i framtiden.

Beslutsunderlag

Bilaga 1: FGN internkontrollplan 2026_förslag

Beredningsansvariga

Marie Karling, utbildningsstrateg

Beslutet ska skickas till

Expedieras till KS diarium via e-post och döps till *xxx-nämndens riskanalys och internkontrollplan för 2026*, vid expediering ska e-postmeddelandets ämnesrad inledas med diarienummer KS-2025/00240

Ann-Christine Gradin
utbildningsdirektör

Risikanalys

Nämnd: För- och grundskolenämnden
Upprättad: 2025-11-20

Internkontrollplan 2026

För- och grundskolenämnden
Upprättad: 2025-11-20

Steg 1 - Riskinventering ska nämnden vara direkt delaktig i			Steg 2 - Riskvärdering ska nämnden vara direkt delaktig i					Steg 3 - Nämndsansvarig chef tar fram förslag som beslutas av nämnd					
Kontrollområde	Identifierad risk	Nr	Sannolikhet	Konsekvens	Risk-värde	Rekommenderad riskhantering		Nr	Inriktning för riskhantering från nämnd	Åtgärd	Kostnad	Ansvarig	Återrapporteras
Säkerhet och beredskap	Risk för att förtroendevalda och tjänstepersoner utsätts för hot och påtryckningar som leder till otillåten påverkan, vilket kan leda till en icke rättssäker handläggning och felaktiga beslut.	R1	Möjlig	Allvarlig	12	Minimera risk		R1	Minimera risk	Kunskaphöjning i rättslig reglering vid handläggning- och beslutsprocesser. Kartlägga behovet av rutiner för handläggning och beslutsprocesser inom för- och grundskoleförvaltningen.		Utbildningsdirektör för- och grundskolan	Tertialvis
Säkerhet och beredskap	Risk för bristande referenstagning som leder till anställningar av personer som inte ansårs skulle bedöms lämpliga för uppdraget och anställningen.	R2	Möjlig	Allvarlig	12	Minimera risk		R2	Minimera risk	Tydliggöra kontroller vid referenstagning i rekryteringsprocessen. Utarbeta en systematik för hur kontroll vid referenstagning genomförs av rekryterare och chefer på ett likvärdigt sätt i rekryteringsprocessen.		HR-chef	Tertialvis
Rättssäkerhet vid handläggning och beslut	Risk för brister i handläggning och beslut gällande skolkajuts.	R3	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk		R3	Reducera risk	Kartlägga nuvarande rutiner för handläggning och beslut mot enskild. Utifrån kartläggningen utarbeta rutiner som följer lagstiftningen samt upprätta en process för ärendegång som följer styrkedjan.		Utbildningsdirektör för- och grundskolan	Tertialvis
Rättssäkerhet vid handläggning och beslut	Risk för brister i handläggning och beslut om skolplacering.	R4	Möjlig	Kännbar	9	Reducera risk		R4	Reducera risk	Kartlägga nuvarande rutiner för handläggning och beslut mot enskild. Utifrån kartläggningen utarbeta rutiner som följer lagstiftningen samt upprätta en process för ärendegång som följer styrkedjan.		Utbildningsdirektör för- och grundskolan	Tertialvis
Kontroll av efterlevnad av rutiner och riktlinjer	Risk att rutiner och riktlinjer utifrån lagstiftning inte efterlevs då det brister i översyn och uppföljning.	R5			9	Reducera risk		R5	Reducera risk	Kartlägga och inventera nuvarande riktlinjer och rutiner.Upprätta en process för systematik av uppföljning av rutiner, riktlinjer inom för- och grundskoleförvaltningen ska följas.		Biträdande utbildningsdirektör för förskola och skola	Tertialvis
					0			0					

Definitioner

Riskinventering/riskanalys

Sannolikhet	Definition	Värde
Osannolik	- praktisk taget obefintlig risk att fel uppstår	1
Mindre sannolik	- mycket liten risk att fel uppstår	2
Möjlig	- det finns en möjlig risk att fel uppstår	3
Sannolik	- det är mycket troligt att fel uppstår	4

Konsekvens	Definition	Värde
Försumbar	- konsekvensen av ett fel är obetydlig för brukare, medborgare, besökare, kommunen och/eller övriga intressenter	1
Lindrig	- konsekvensen av ett fel är liten för brukare, medborgare, besökare, kommunen och/eller övriga intressenter	2
Kännbar	- konsekvensen av ett fel uppfattas som besvarande för brukare, medborgare, besökare, kommunen och/eller övriga intressenter	3
Allvarlig	- konsekvensen av ett fel är så stor att felet inte får uppstå	4

Riskhantering

Riskvärde	Rekommendation till hur risken ska hanteras	Innebär
12-16	Minimera risk	Direkta och omfattande åtgärder ska finnas med i internkontrollplan
4-11	Reducera risk	Åtgärder för att minska risk ska finnas med i internkontrollplan
1-3	Acceptera risk	Inget agerande krävs – åtgärder tas ej med i internkontrollplan

Umeå kommun

Protokollsutdrag

För- och grundskolenämndens arbetsutskott 2025-11-06

§ 73

Diariennr: SK-2025/00627

Internkontrollplan 2026**Arbetsutskottets beslut**

För- och grundskolenämnden föreslås besluta att, med redaktionella ändringar godkänna förslag på internkontrollplan 2026 enligt bilaga 1

Förslag till beslut

För- och grundskolenämnden beslutar att godkänna förslag på internkontrollplan 2026 enligt bilaga 1

Ärendebeskrivning

Enligt kommunallagen har nämnderna det yttersta ansvaret att se till att den interna kontrollen är tillräcklig samt att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt. Umeå kommuns riktlinjer för intern styrning och kontroll (2011-05-26) syftar till att fullgöra dessa krav genom att upprätta riskanalys och en plan för intern kontroll för kommande verksamhetsår.

Internkontrollplanen fastställs av nämnden och följs därefter upp tertialvis i samband med ordinarie verksamhetsuppföljning.

Förslag till internkontrollplan 2026 består av tre kontrollområden. Det är kontrollområden där risker identifierats vara i behov av åtgärd för att minimera eventuella negativa konsekvenser för verksamheten.

Inom kontrollområdet *Säkerhet och beredskap* har två risker identifierats, dels risk för otillåten påverkan, dels risk för felaktiga anställningar på grund av brister i referenstagningen. Riskerna bedöms vara möjliga och konsekvensen allvarlig om åtgärder inte vidtas. Åtgärder som föreslås är kunskapshöjning om otillåten påverkan tillsammans med en kartläggning av behovet av rutiner för handläggning av ärenden inom för- och grundskoleförvaltningen.

Inom kontrollområdet *rättssäkerhet vid handläggning* och beslut återfinns bristande handläggning inför beslut om skolskjuts samt brister i handläggning inför beslut om skolplacering. Riskerna bedöms vara möjliga och konsekvensen kännbar om åtgärder inte vidtas. För att motverka riskens konsekvenser föreslås att kartlägga befintliga rutiner för att eventuellt revidera dessa utifrån förvaltningens uppdrag i relation till rättslig reglering inom området.

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

Umeå kommun**Protokollsutdrag**För- och grundskolenämndens arbetsutskott 2025-11-06

Det tredje kontrollområdet utgörs av *kontroll av efterlevnad av rutiner och riktlinjer* där brister i översyn och uppföljning identifierats. Riskerna bedöms vara möjliga och konsekvensen kännbar om åtgärder inte vidtas. Åtgärder som föreslås är en kartläggning och inventering av nuvarande rutiner och riktlinjer för att därefter utarbeta en process för systematisk uppföljning av rutiner och riktlinjer i framtiden.

Beslutsunderlag

Bilaga 1: FGN internkontrollplan 2026_förslag

Beredningsansvariga

Marie Karling, utbildningsstrateg

Beslutet ska skickas till

KS diarium via e-post och döps till *för-och grundskolenämndens riskanalys och internkontrollplan för 2026*, ämnesraden inleds med diarenummer KS-2025/00240

Propositionsordning

Ordföranden prövar tjänsteskrivelsens förslag inklusive redaktionella ändringar och finner att arbetsutskottet beslutar att bifalla förslaget.

Tjänsteskrivelse

2025-10-21

För- och
grundskolenämndens
arbetsutskott

Diariennr: SK-2025/00496

Yttrande om motion (L) 22/2025 - Åtgärder mot antisemitismen i Umeås skolor

Förslag till beslut

För- och grundskolenämnden beslutar att ställa sig bakom yttrandet nedan och att bifalla motionen med förbehåll att kartläggningen genomförs utifrån nedan formulerade förutsättningar.

Ärendebeskrivning

För- och grundskolenämnden har tillsammans med Gymnasie-och vuxenutbildningsnämnden fått i uppdrag att besvara Liberalernas motion, 22/2025, *Åtgärder mot antisemitismen i Umeås skolor*.

I motionen lyfter Liberalerna fram Malmö och Stockholm som kommuner som kartlagt förekomsten av antisemitism i skolmiljö.

Motionens förslag är att kommunfullmäktige beslutar:

- att ge skolenämnderna i uppdrag att kartlägga antisemitismen i Umeås skolor.
- att ge skolenämnderna i uppdrag att ta fram konkreta åtgärdsförslag, baserade på resultatet i rapporten
- att uppdragen redovisas i kommunfullmäktige

Yttrande

För- och grundskolenämndens ansvarsområde är tydligt reglerad i nationell lagstiftning såsom skollag (2010:800) och läroplan för de olika skolformerna.

Huvudmannens ansvar enligt styrdokumentet är att främja demokrati, en god värdegrund och allas lika värde. En viktig del av huvudmannens arbete är att motverka kränkande behandling och diskriminering utifrån de sju diskrimineringsgrunderna. Inom förskola och skola bedrivs ett aktivt och systematiskt arbete för att motverka kränkande behandling och diskriminering utifrån rättslig reglering och huvudmannens rutiner. Arbetet följs upp av huvudmannen bland annat genom återkoppling på förekomsten av anmälningar utifrån diskrimineringsgrunderna. Enstaka

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2025/00496

anmälningar berör antisemitism och den mest förekommande anmälningsgrunden är afrorasism.

Anmälningarna rör huruvida en individ har varit utsatt av kränkande behandling utifrån diskrimineringsgrunden etnisk tillhörighet, det i sig behöver inte betyda att personen inte känner rädsla för att visa sin judiska identitet. Mot bakgrund av detta och rådande samhällsklimat, kan det finnas anledning att ytterligare kartlägga förekomsten av antisemitism i Umeås skolor. En kartläggning skulle kunna ge Umeå kommun fördjupad kunskap om rasismens bakgrundsfaktorer, för att kunna förklara även annan form av rasism. En sådan kartläggning bör genomföras utifrån följande förutsättningar:

- Kartläggningen utförs av en oberoende extern forskare
- Tillräckliga resurser i form av tid och kompetens säkerställs
- Uppdragets inriktning definieras genom en tydlig beställning

Sammanfattningsvis skulle en kartläggning av förekomsten av antisemitism i Umeå kommuns skolor bidra till ett förstärkt arbete att motverka alla former av rasism. För- och grundskolenämnden föreslår därför bifall till motionen, förutsatt att den genomförs utifrån föreslagna förutsättningar.

Beslutsunderlag

Bilaga: Motion – Åtgärder mot antisemitism i Umeås skolor

Beredningsansvariga

Lina Gullbrand, skolstrateg

Marie Karling, utbildningsstrateg

Beslutet ska skickas till

ksdiarium@umea.se, märk ämnesraden med KS-2025/00714

Ann-Christine Gradin
utbildningsdirektör

Christopher Granberg
biträdande
utbildningsdirektör

MOTION TILL UMEÅ KOMMUNFULLMÄKTIGE

Åtgärder mot antisemitismen i Umeås skolor

Stockholm stad har tidigare beslutat att kartlägga antisemitismen i stadens skolor. Detta efter att Malmö stad den 18 februari 2021 presenterat rapporten "Skolgårdsrasism, konspirationsteorier och utanförskap - en rapport om antisemitism och det judiska minoritetskapet i Malmös förskolor, skolor, gymnasier och vuxenutbildning".

Rapporten är framtagen i samverkan med Judiska församlingen i Malmö och det konstateras att judiska barn i Malmö känner sig otrygga och vågar inte visa att de är judar, av rädsla för att bli utsatt för hot och hat. De judiska församlingarna uppmanar nu andra kommuner i landet att göra liknande kartläggningar. Vi vet att även i Umeå känner sig flera judiska barn otrygga, något vi aldrig kan acceptera – i synnerhet inte i en öppen och bildad kommun som Umeå.

Skolan är den plats där alla barn och unga möts – och tyvärr där fördomar ibland kan ta sin början. Genom tidig kartläggning och utbildning kan vi förebygga hat, ge lärare verktyg att ingripa och säkerställa att ingen elev tvingas dölja sin identitet av rädsla. Det arbetet är avgörande för att försvara demokratin och allas lika värde.

Umeå kommun bör därför ta inspiration från dessa två kommuner och ta fram en liknande rapport, med konkreta förslag på åtgärder för att minska antisemitismen i kommunens skolor.

Vi yrkar att kommunfullmäktige beslutar:

- att ge skolnämnderna i uppdrag att kartlägga antisemitismen i Umeås skolor.
- att ge skolnämnderna i uppdrag att ta fram konkreta åtgärdsförslag, baserade på resultatet i rapporten
- att uppdragen redovisas i kommunfullmäktige.

Umeå den 21 augusti 2025

Hanna Lundin Jernberg
Anders Norqvist

Umeå kommun

Protokollsutdrag

För- och grundskolenämndens arbetsutskott 2025-11-06

§ 74

Diariennr: SK-2025/00496

Yttande om motion (L) 22/2025 - Åtgärder mot antisemitismen i Umeås skolor

Arbetsutskottets beslut

För- och grundskolenämnden föreslås besluta

att ställa sig bakom yttrandet nedan med tillägg av nedanstående premiss för kartläggning:

- att kartläggningen innefattar all typ av rasism i enlighet med Skollag barnkonventionen

att bifalla motionen med förbehåll att kartläggningen genomförs utifrån ovanstående tillägg samt nedan formulerade förutsättningar.

Moderaterna och Maria Lindvall (-)(L) reserverar sig till förmån för eget yrkande

Förslag till beslut

För- och grundskolenämnden beslutar att ställa sig bakom yttrandet nedan och att bifalla motionen med förbehåll att kartläggningen genomförs utifrån nedan formulerade förutsättningar.

Ärendebeskrivning

För- och grundskolenämnden har tillsammans med Gymnasie-och vuxenutbildningsnämnden fått i uppdrag att besvara Liberalernas motion, 22/2025, *Åtgärder mot antisemitismen i Umeås skolor*.

I motionen lyfter Liberalerna fram Malmö och Stockholm som kommuner som kartlagt förekomsten av antisemitism i skolmiljö.

Motionens förslag är att kommunfullmäktige beslutar:

- att ge skolenämnderna i uppdrag att kartlägga antisemitismen i Umeås skolor.

Umeå kommun**Protokollsutdrag**För- och grundskolenämndens arbetsutskott 2025-11-06

- att ge skolnämnderna i uppdrag att ta fram konkreta åtgärdsförslag, baserade på resultatet i rapporten
- att uppdragen redovisas i kommunfullmäktige

Yttrande

För- och grundskolenämndens ansvarsområde är tydligt reglerad i nationell lagstiftning såsom skollag (2010:800) och läroplan för de olika skolformerna.

Huvudmannens ansvar enligt styrdokumentet är att främja demokrati, en god värdegrund och allas lika värde. En viktig del av huvudmannens arbete är att motverka kränkande behandling och diskriminering utifrån de sju diskrimineringsgrunderna. Inom förskola och skola bedrivs ett aktivt och systematiskt arbete för att motverka kränkande behandling och diskriminering utifrån rättslig reglering och huvudmannens rutiner. Arbetet följs upp av huvudmannen bland annat genom återkoppling på förekomsten av anmälningar utifrån diskrimineringsgrunderna. Enstaka anmälningar berör antisemitism och den mest förekommande anmälningsgrunden är afrofasism.

Anmälningarna rör huruvida en individ har varit utsatt av kränkande behandling utifrån diskrimineringsgrunden etnisk tillhörighet, det i sig behöver inte betyda att personen inte känner rädsla för att visa sin judiska identitet. Mot bakgrund av detta och rådande samhällsklimat, kan det finnas anledning att ytterligare kartlägga förekomsten av antisemitism i Umeås skolor. En kartläggning skulle kunna ge Umeå kommun fördjupad kunskap om rasismens bakgrundsfaktorer, för att kunna förklara även annan form av rasism. En sådan kartläggning bör genomföras utifrån följande förutsättningar:

- Kartläggningen utförs av en oberoende extern forskare
- Tillräckliga resurser i form av tid och kompetens säkerställs
- Uppdragets inriktning definieras genom en tydlig beställning

Sammanfattningsvis skulle en kartläggning av förekomsten av antisemitism i Umeå kommuns skolor bidra till ett förstärkt arbete att motverka alla former av rasism. För- och grundskolenämnden föreslår

Umeå kommun

Protokollsutdrag

För- och grundskolenämndens arbetsutskott 2025-11-06

därför bifall till motionen, förutsatt att den genomförs utifrån föreslagna förutsättningar.

Beslutsunderlag

Bilaga: Motion – Åtgärder mot antisemitism i Umeås skolor

Beredningsansvariga

Lina Gullbrand, skolstrateg

Marie Karling, utbildningsstrateg

Beslutet ska skickas till

ksdiarium@umea.se, märk ämnesraden med KS-2025/00714

Yrkanden

Socialdemokraterna, Moderaterna, Vänsterpartiet och Maria Lindvall (-)(L) för bifall till tjänsteskrivelsens förslag.

Tilläggsyrkanden

Socialdemokraterna för tillägg av nedanstående premiss för kartläggning:

- att kartläggningen innefattar all typ av rasism i enlighet med Skollag barnkonvention.

Vänsterpartiet för bifall till tilläggsyrkandet

Moderaterna yrkar avslag på tilläggsyrkandet

Tjänsteskrivelse

2025-10-27

För- och
grundskolenämndens
arbetsutskott

Diariennr: SK-2025/00509

Yttrande över internremiss från fritidsnämnden – Friluftsprogram: Umeå kommuns friluftsprogram 2026-2030

Förslag till beslut

För- och grundskolenämnden beslutar att godkänna yttrandet nedan över förslag från fritidsnämnden gällande Umeå kommuns friluftsprogram 2026-2030.

Ärendebeskrivning

Fritidsnämnden fick utifrån eget önskemål 2019 i uppdrag av kommunfullmäktige att ta fram ett friluftsprogram för en mer sammanhållen friluftspolitik som komplement till övriga plan- och programdokument inom Umeå kommun.

I Umeå kommuns friluftsprogram understryks förankring i globala-, nationella- och lokala mål samt ambition att stärka samverkan mellan kommunala verksamheter, föreningsliv och andra aktörer. Tillgänglighet och inkludering, betonas särskilt i rapporten. Föreningsaktiviteter, genom organisationer som scouterna och idrottsföreningar, spelar en central roll i att engagera unga i naturaktiviteter och inom förskolans och skolans verksamhet integreras friluftsliv i undervisningen utifrån läroplaner för att främja lärande och hälsa.

Programmet som syftar till att tydliggöra Umeå kommuns friluftspolitiska ambitioner inkluderar åtta övergripande fokusområden.

1. Naturen ska bli tillgänglig för fler
2. Stärkt engagemang och samverkan
3. Öka kunskapen om allemansrätten
4. Öka tillgången till natur för friluftsliv
5. Förstärka beskyddet för skyddande områden
6. Möjligheten till friluftsliv för unga

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2025/00509

7. Förstärkt samverkan mellan strategiskt friluftslivsarbete och strategiskt folkhälsoarbete i kommunen
8. Öka kunskapen om friluftsliv hos allmänheten.

I förslaget tydliggörs vikten av att kommunen säkerställer långsiktig finansiering för samordning, underhåll och utveckling av friluftsområden. För att programmet ska ha effekt framhålls att alla nämnder prioriterar utpekade fokusområden, att åtgärder i programmet konkretiseras, att varje nämnd ansvarar för att utveckla och genomföra sina fokusområden inom ordinarie planering samt stärkt samverkan inom friluftsområdet mellan nämnder och andra kommunala verksamheter.

I programmet föreslås att fritidsförvaltningen ska initiera och vara sammankallande för ett lokalt friluftsråd och ansvara för att programmet genomförs och följs upp.

Yttrande

För- och grundskolenämnden anser att programmet tydligt lyfter friluftslivets betydelse för folkhälsa, hållbar utveckling och attraktiv livsmiljö i Umeå kommun. De positiva aspekter som för- och grundskolenämnde särskilt vill lyfta fram från Umeå kommuns friluftsprogram är förankringen i globala- nationella- och lokala mål samt programmets fokus på tillgänglighet och inkludering, särskilt för barn, unga och personer med funktionsvariationer.

I programmet lyfts att förskolor och skolor integrerar friluftsliv i undervisningen för att främja lärande och hälsa. För- och grundskolenämnde anser dock att det är av vikt att programmet ytterligare tydliggör att friluftsliv är ett lagstadgat krav i skollag och läroplaner och att kommunen därför är skyldiga att planera så att alla förskolor och skolor har tillgång till varierande friluftslivsmiljöer för alla elever. Nedan presenteras exempel på vad ett sådant förtydligande skulle kunna innefatta.

Under fokusområdet "Stärkt engagemang och samverkan" anser för- och grundskolenämnden att skrivningen även ska innefatta samverkan för att säkra förskolors och skolors tillgång till naturmiljöer för friluftsupervisning.

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2025/00509

Under fokusområdet "Öka tillgången till natur för friluftsliv" anser för- och grundskolenämnden att skrivningen bör inkludera att det vid detaljplaneringen ska tas särskild hänsyn till att bevara och utveckla naturområden tillgängliga för alla förskolor och skolors friluftsuppdrag utifrån kommunens skyldigheter enligt skollag och läroplaner.

Under fokusområdet "Möjligheten till friluftsliv för unga" anser för- och grundskolenämnden att det är av vikt att det i formuleringen tydliggör att tillgängligheten till och förståelse för naturen är en naturlig del av undervisningen utifrån det lagstadgade uppdraget i skollag och läroplaner. För- och grundskolenämnden anser även att skrivningen under fokusområdet gällande planering och etablering ska innefatta förskola och skola konsekvent, samt att formuleringen "bör beaktas" inte är förenlig med läroplansuppdraget och därför ersätts med "ska beaktas".

Under rubriken "*Andra styrande kommunala dokument och program med beröring på friluftsliv*" anser för- och grundskolenämnden att skolskogsinventeringen bör nämnas och beskrivas som ett verktyg för att förverkliga miljömålen samt för att säkerställa att skolornas långsiktiga tillgång till naturområden för undervisning enligt skollag och läroplan.

Under rubriken "Umeås lokala miljömål" anser för- och grundskolenämnden att det bör stå något om miljömålet att alla grundskolor ska ha tillgång till skolskogar, för att kunna arbeta utifrån läroplanen där friluftsliv är ett centralt innehåll i exempelvis fritidshemmet och i ämnet idrott och hälsa.

Avslutningsvis vill för- och grundskolenämnden lyfta att programmet tydliggör Umeå kommuns friluftspolitiska ambitioner och ställer höga krav på samverkan mellan nämnder och andra kommunala verksamheter. När det gäller samverkan är det tydligt att fritidsförvaltningen ska initiera och vara sammankallande för en kommunal samverkansform, som benämns lokalt friluftsråd. För- och grundskolenämnden önskar ett förtydligande av vilken ledning och styrning som krävs för att en sådan samverkansform ska kunna ge önskad effekt.

Beslutsunderlag

Bilaga: Friluftsprogram 2026-2030 remissversion

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2025/00509

Beredningsansvariga

Fredrik Strandgren, skolstrateg

Beslutet ska skickas till

umea.fritid@umea.se senast 30 november, i ämnesraden anges FN-2016/00260

Ann-Christine Gradin
utbildningsdirektör

Christopher Granberg
biträdande
utbildningsdirektör

Remissversion av

Friluftsprogram 2026–2030

Beslutad av:
Kommunfullmäktige

Diarienummer:
KS-2025/xxxxx

**Datum och paragraf för
beslutet:**

Dokumentet styr
Kommunens egna nämnder

Dokumenttyp:
Program

Giltighetstid:
2026 - 2030

**Dokumentansvarig
nämnd:**
Fritidsnämnden

Innehåll

Innehåll	2
1. Inledning	4
Bakgrund	4
Syfte	5
Metod och framtagande	5
Avgränsning	6
Giltighetstid	6
Vem berörs av programmet	6
Vem styrs av programmet	6
Begrepp och definitioner	7
2. Mål	8
Kommunala mål	8
Nationella mål för friluftsliv	8
Agenda 2030	9
3. Fokusområden	11
Fokusområde: Natur ska bli tillgänglig för fler	11
Fokusområde: Stärkt engagemang och samverkan	12
Fokusområde: Öka kunskapen om allemansrätten	13
Fokusområde: Öka tillgången till natur för friluftsliv	13
Fokusområde: Förstärka beskyddet för skyddade områden	15
Fokusområde: Möjligheten till friluftsliv för unga	16
Fokusområde: Förstärkt samverkan mellan strategiskt friluftslivsarbete och strategiskt folkhälsoarbete i kommunen	16
Fokusområde: Öka kunskapen om friluftsliv hos allmänheten	17
4. Genomförande av programmet	18
Ansvarsfördelning	18
Konkretisering av åtgärder	19
5. Uppföljning av programmet	20

6. Andra styrande kommunala dokument och program med beröring på friluftsliv	20
Översiktsplan.....	20
Kartläggning och klassning av friluftsområden i Umeå kommun	24
Parkprogram.....	24
Riktlinjer för lekmiljöer och skogen	24
Umeås lokala miljömål	25
Cykeltrafikprogram.....	26
Kollektivtrafikprogrammet.....	26
Föreskrifter och skötselplaner för naturreservat.....	26
Program för tillgänglighet i Umeå kommun 2018 - 2030	26
Umeå kommuns landsbygdsprogram	26
Grönstrukturprogram, under framtagande	27
Medverkande	28
Bilagor.....	29
Bilaga 1: Kartläggning av friluftsområden i Umeå kommun	30
Bilaga 2: Naturvårdsverkets tio friluftsmål	33

1. Inledning

Friluftsliv handlar om mötet mellan människa och natur och har bevisad positiv effekt på både fysisk och psykisk hälsa. Det främjar sociala relationer och bidrar till hållbar natur- och kulturturism och regional utveckling. Därför är tillgången till friluftsområden värdefull både för individen och samhället i stort.

Möjligheten till ett aktivt friluftsliv med högkvalitativa rekreationsområden har blivit en viktig faktor vid val av bostadsort. Närheten till friluftsområden spelar en stor roll i skapandet av en attraktiv boendemiljö.

Umeå kommun erbjuder vackra naturmiljöer med kust- och älvskapslandskap, skogar och bergsterräng, vilket skapar utmärkta förutsättningar för friluftsliv året om. Trots det är många av dessa områden fortfarande relativt okända för både invånare och besökare. Det gäller både stadsnära friluftsområden och friluftsområden på Umeås landsbygder.

För att bevara och utveckla friluftsmiljöer i en växande kommun krävs tydlig och strukturerad stadsplanering. Ett friluftsprogram kan ge en helhetsstrategi för att stärka natur- och friluftsfrågorna i kommunen. Från utpekande områden i översiktsplanen och dess fördjupningar konkretiseras friluftsprogrammet som ett styrmedel om hur dessa områden ska förvaltas vidare inom respektive ansvarsområde bland Umeå kommuns förvaltningar. Genom samarbete mellan förvaltningar och andra aktörer kan friluftslivet bli mer tillgängligt och synligt för invånarna.

Ett övergripande friluftsprogram kan därmed bidra till att fler upptäcker Umeås natur, samtidigt som det stärker stadens attraktionskraft inom besöksnäringen och främjar en hållbar utveckling.

Bakgrund

Kommunen har en nyckelroll i att skapa förutsättningar för ett fungerande friluftsliv.

Människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv är en viktig källa till välbefinnande, god hälsa och social gemenskap. Umeå kommun växer och med 200 000 invånare som mål år 2050 är det viktigt med en tydlig strategi för att bevara och utveckla Umeås attraktivitet med möjligheter att utöva friluftsliv och rekreation.

Fritidsnämnden har en vision om att vara en hälsokommun som erbjuder kommunens invånare en livsmiljö som bland annat främjar en god folkhälsa och sociala värden med

möjligheter till gemenskap, rekreation, rörelserikedom och friluftsliv för alla oavsett ålder och bakgrund.¹

Ett steg mot en mer sammanhållen friluftspolitik togs när fritidsnämnden rekommenderade att kommunfullmäktige skulle ge nämnden i uppdrag att ta fram ett friluftsprogram som komplement till övriga plan- och programdokument. Förslaget antogs formellt genom kommunfullmäktige inför 2019, där fritidsnämnden tilldelades huvudansvaret för uppdraget.²

I de fördjupade översiktsplanerna finns utpekade områden för friluftsändamål som kan och bör utvecklas. Fritidsförvaltningen har genomfört en kartläggning och bedömning av dessa områden. Länsstyrelsen i Västerbotten beviljade stöd i form av lokalt naturvårdsbidrag, LONA, för genomförandet av kartläggningen med syfte att stärka och kvalitetssäkra friluftslivet inom Umeå kommun. Resultatet har sammanställts i en digital karta med hjälp av ett geografiskt informationssystem, se utdrag bilaga 1.

Syfte

Syftet med programmet är att tydliggöra Umeå kommuns friluftspolitiska ambitioner.

Friluftsprogrammet, tillsammans med en kommande åtgärdsplan är ett samlat och fördjupat underlag som belyser vad som görs och vilka utvecklingsområden som ska prioriteras.

Det ska också förtydliga ansvarsfördelningen för de fokusområden som berör friluftsliv.

Metod och framtagande

Arbetet med friluftsprogrammet har letts av en arbetsgrupp inom fritidsförvaltningen, med stöd från experter inom olika kommunala verksamheter³. Förutom att de har bidragit med faktaunderlag har verksamheterna även deltagit i en workshop kopplad till fokusområdena. Ideella föreningar, organisationer och friluftslivsintressenter har varit del i processen vid kartläggningen av friluftsområden i Umeå kommun.

Resultatet från 2019 års stadsdelsdialoger, som samordnades av Strategisk utveckling (tidigare Övergripande planering), har lyft fram medborgarnas favoritplatser i stadsnära utemiljöer och tas i beaktande i programmet.

¹ Fritidsnämnden, FN-2023/00044.

² Kommunfullmäktigemål till nämnderna, 2018. *Planeringsföresättningar, budget och investeringar*.

³ Kommunala verksamheter: Fritidsförvaltningen, Gator och parker, Strategisk utveckling, Miljö- och hälsoskydd, Mark och exploatering, Näringsliv, Utbildning och Visit Umeå.

Avgränsning

Friluftsprogrammet omfattar hela kommunen och fokuserar på generella frågor som bland annat kopplar till naturvårdsverkets nationella friluftsmål.

Fokusområden beskriver inriktning för kommunens arbete och vilken utveckling som programmet förväntas bidra till.

Giltighetstid

Programmet gäller år 2026–2030. För att hålla programmet aktuellt så ska det därefter revideras varje mandatperiod.

Vem berörs av programmet

Friluftsprogrammet berör en bred målgrupp beroende på dess intressen. Programmets målgrupp är kommunens organisationer/verksamheter medan friluftslivets målgrupp är allmänheten, enskilda individer likväl som familjer och andra intressegrupper som söker gemensamma utomhusupplevelser, där barn och ungdomar utgör en viktig målgrupp.

Förskolor och skolor integrerar friluftsliv i undervisningen för att främja lärande och hälsa.

Föreningsaktiviteter genom organisationer, ex. scouterna och idrottsföreningar, spelar en central roll i att engagera unga i naturaktiviteter, det ideella föreningslivet står för merparten av friluftsanläggningarna på landsbygden.

Ideella organisationer har en viktig roll i att engagera unga i naturaktiviteter genom sina föreningsverksamheter. På landsbygden är det ideella föreningar som ansvarar för sina friluftsanläggningar oftast med bidrag från kommunen.

Vidare kan föreningar och organisationer, Friluftsrämjandet, Svenska Turistföreningen samt jakt- och fiskeföreningar, arrangera aktiviteter och utbildningar för olika grupper. Aktörer inom natur- och kulturturism och dess aktiviteter och arrangemang bidrar till att stärka den lokala och regionala attraktiviteten och medverkar till en stark och hållbar utveckling och regional tillväxt.

Offentliga aktörer har en viktig roll genom att ansvara för friluftsområden, leder och naturreservat. Dessutom arbetar aktörer som Naturvårdsverket och Länsstyrelser med natur- och friluftsförhållanden för att säkerställa tillgången till och utvecklingen av friluftslivet i Sverige.

Vem styrs av programmet

Kommunens nämnder ska följa programmet och ansvara för respektive nämnds verksamhetsområde. De som främst berörs är byggnadsnämnden, fritidsnämnden, för- och

grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, kommunstyrelsen, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt tekniska nämnden.

Begrepp och definitioner

Begreppet **friluftsliv** kan innefatta helt olika saker och aspekter för olika människor. För friluftsprogrammet används den officiella definition som bland annat finns i *Förordning om statsbidrag till friluftsanslagstiftelser* (SFS 2010:2008). **Friluftsliv** – en definition, *Vistelse utomhus i natur- eller kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling*.

Friluftsområde är ett område som erbjuder goda möjligheter för allmänheten att utöva friluftsliv i en relativt orörd eller lätt tillgänglig naturmiljö. Området ska ha ett långsiktigt skydd eller planeringsstatus som bevarar dessa möjligheter.⁴

I utpekade områden kan jord- och skogsbruk och andra näringar bedrivas med särskild hänsyn till rekreations- och friluftssintressen, där stor vikt läggs även vid att bevara den biologiska mångfalden⁵

Tillgänglighet: Riksdagens mål om **tillgänglig** natur för alla innebär att alla människor ska ha möjlighet att vistas i och njuta av natur- och kulturlandskapet. Tillgänglighet handlar om människors kunskap om att friluftsområden existerar och deras föreställningar om hur tillgängliga områdena är. Att känna sig välkommen till, lockad och stimulerad av naturen är avgörande för att områden ska användas. Se även Umeå kommuns tillgänglighetsprogram.⁶

Tillgänglighetsanpassad: Tillgänglighetsanpassade frilufts- och naturområden ger människor med funktionsvariationer tillgång till olika friluftaktiviteter.

Fysisk tillgänglighet: Fysisk tillgänglighet inom friluftslivet handlar om att säkerställa att naturområden, leder och friluftsanläggningar kan användas av så många som möjligt, oavsett fysiska förutsättningar. Det innebär att ta hänsyn till personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga, äldre personer, barnfamiljer med barnvagnar och andra grupper med särskilda behov.

⁴ Naturvårdsverket.se

⁵ Skogsstyrelsen.se

⁶ <https://www.umea.se/kommunochpolitik/manskligarattigheter/tillganglighetochfunktionsnedsattning.4.88db09b1724ee319ca375.html>

2. Mål

Kommunala mål

Programmet för friluftsliv har koppling till ett flertal styrdokument med beröring på friluftsliv - se avsnitt 6, *Andra styrande kommunala dokument och program med beröring på friluftsliv*.

Enligt Umeå kommuns strategiska plan för 2016 - 2028 ska Umeå kommun aktivt arbeta för att skapa goda levnadsvillkor för alla. I planen är det övergripande målet att hela Umeå kommuns utveckling och tillväxt ska ske med social, ekologisk, ekonomisk och kulturell hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050.

Umeå kommuns mål med friluftslivet:

Tillgänglighet året runt – natur och gröna miljöer ska finnas nära folk och vara lätta att nå.

Hälsa och hållbarhet – främja fysisk aktivitet, folkhälsa och hållbara transporter.

Bevarande och utveckling – skydda kultur- och naturvärden men ändå möjliggöra rekreation.

Delaktighet och engagemang – samarbeta med medborgare och föreningar i planeringen.

Nationella mål för friluftsliv

Umeå kommuns friluftsprogram förhåller sig till samma mål som den nationella friluftspolitiken.

Regeringsskrivelsen 2012/13:51 redovisar hur friluftspolitiken ska genomföras och följa uppsatta mål. Den bygger vidare på propositionen *Framtidens friluftsliv* (2009/10:238) och fastställer tio mätbara mål för att säkerställa att friluftslivet blir mer tillgängligt och hållbart för alla.

De tio målen i skrivelsen omfattar:

- **Tillgänglighet** – att fler ska ha möjlighet att utöva friluftsliv, oavsett bakgrund eller funktionsförmåga.
- **Samverkan** – att myndigheter, kommuner, föreningar och näringsliv arbetar tillsammans för att stärka friluftslivet.
- **Allemansrätten** – att allemansrätten värnas och sprids som en grund för tillgång till naturen.
- **Natur för friluftsliv** – att samhällsplanering tar hänsyn till friluftslivets behov av tillgång till attraktiva natur- och kulturlandskap.

- **Tätortsnära natur** – att bevara och utveckla grönområden nära städer för att ge fler möjlighet till friluftsliv i sin vardag.
- **Regional tillväxt** – att friluftsliv samt natur- och kulturturism bidrar till att stärka den lokala och regionala attraktiviteten och medverkar till en stark och hållbar utveckling och regional tillväxt
- **Skyddade områden** – att friluftslivet skapar goda förutsättningar för utevistelse genom förvaltning och skötsel som främjar friluftsliv och rekreation.
- **Utbildning i friluftsliv** – att kunskap om friluftsliv integreras i skola och annan utbildning för att öka förståelsen för natur och miljö.
- **Folkhälsa** – att friluftsliv främjas som en resurs för bättre hälsa och livskvalitet.
- **Kunskap om friluftslivet** – att det finns hög kompetens i frågor som rör friluftsliv bland myndigheter, organisationer, kommuner, markägare och företag

Regeringsskrivelsen fungerar som ett verktyg för att styra och följa upp friluftspolitiken på nationell nivå, samtidigt som den ger vägledning för regionala och kommunala aktörer i arbetet med att utveckla och bevara friluftsmöjligheter.⁷

Agenda 2030

Friluftsprogrammet stödjer de globala hållbarhetsmålen i *Agenda 2030*, som består av 17 mål antagna av FN:s medlemsländer och ska uppnås till år 2030. Särskilt målen *God hälsa och välbefinnande (3)*, *God utbildning (4)*, *Minskad ojämlikhet (10)*, *Hållbara städer och samhällen (11)*, *Bekämpa klimatförändringarna (13)* samt *Ekosystem och biologisk mångfald (15)* har en tydlig koppling till friluftsprogrammet och de nationella friluftsmålen. Genom att säkerställa tillgång till natur och friluftaktiviteter bidrar friluftslivet både till ökad livskvalitet och en hållbar utveckling på global nivå.

⁷ Se nationella mål, bilaga 2.

De 17 globala målen för hållbar utveckling (www.globalamalen.se)

3. Fokusområden

Den här delen av friluftsprogrammet beskriver åtta övergripande fokusområden som är prioriterade för Umeå kommun. Fokusområden beskriver inriktning för kommunens arbete och vilken utveckling som programmet förväntas bidra till. Det är områden som alla nämnder behöver samlas kring och gemensamt jobba för att förbättra. De är ett stöd för nämnder när de ska göra sin egen prioritering och planering av verksamhet. Respektive fokusområde har koppling till de nationella friluftsmålen, se Nationella mål för friluftsliv, bilaga 2.

Fokusområde: Natur ska bli tillgänglig för fler ⁸

Friluftsliv och naturvistelse kan utövas av alla, men möjligheten att ta del av friluftslivet varierar av olika anledningar. Den påverkas av faktorer som närhet, information och åtkomlighet, tillgänglighet och användbarhet liksom av människors förutsättningar och behov som exempelvis ålder, kunskap och funktionsförmåga.

Tillgänglighet handlar både om hur människor tar sig ut i naturen och hur de kan röra sig inom och nyttja anläggningar i den. Det är viktigt att öka kännedomen om friluftsområden och deras tillgänglighet för att fler ska kunna ta del av dem.

Exempelvis kan en god friluftsupplevelse främjas genom att det finns god information om utbudet av friluftsliv samt tydlig skyltning och information på leder och i friluftsområden. En hög standard och god skötselnivå på friluftsanordningar bidrar också till tillgänglighet och trivsel. Vidare är informationsmaterial om tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionsvariationer på utvalda platser av stor betydelse, liksom en naturguide som underlättar för besökare att hitta och ta del av natur- och friluftsutbudet.

HUR

Kommunen bör förbättra information och kommunikation om friluftsliv på alla plan.

Förbättrade kommunikationsmöjligheter till kommunens besöksmål, friluftsliv- och naturområden

Det är viktigt att aktivt arbeta för att människor med olika förutsättningar ska ha möjlighet att utöva och ta del av friluftsliv. Detta förutsätter bland annat en god tillgänglighet och användbarhet, information och kunskapsspridning. Mer information om tillgänglighetsfrågor finns i ett separat tillgänglighetsprogram.⁹

⁸ Mål 1, nationellt mätbart mål: *Tillgänglig natur för alla*. Naturvårdsverket.se

⁹ www.umea.se/tillganglighet

Kommunikationsarbetet kan målgruppsanpassas, stor vikt läggs på allemansrätten, som är grundläggande för ett aktivt och rörligt friluftsliv.

Fokusområde: Stärkt engagemang och samverkan ¹⁰

Umeå har ett starkt föreningsliv där ideella föreningar spelar en central roll i friluftslivet. Det lokala engagemanget är viktigt för att erbjuda aktiviteter och sprida kunskap i hela kommunen. Den ideella sektorn bidrar starkt till friluftsanläggningar utanför tätorterna, och kommunen har en viktig roll i att fortsätta stötta föreningslivet för ett stärkt friluftsliv.

För att utveckla friluftslivets alla dimensioner bör även allmänheten involveras i dessa frågor. Kommunen har en samordnande roll i att skapa nätverk mellan olika aktörer medan Länsstyrelsen ansvarar för det regionala samarbetet och vägleder kommunerna.

Eftersom många natur- och friluftsområden ligger på privat, bolags- eller statlig mark är en god dialog mellan kommunen och markägarna viktig. Detta säkerställer ett långsiktigt utbud av friluftsmiljöer och främjar tillgången till friluftsliv för allmänheten.

Med en hållbar landsbygdsutveckling följer attraktiva landsbygder för boende, näringsliv, föreningar och besökare med fokus på turism, hållbar tillväxt, livskvalitet och samverkan. *Umeå kommunens Program för hållbar landsbygdsutveckling* konkretiserar detta genom fem tematiska målområden: livsmiljöer, näringsliv, offentlig service, infrastruktur och lokal utveckling.¹¹

HUR

En kommunövergripande samverkans- och planeringsgrupp för friluftsliv ska tillskapas. Arbetsgruppen föreslås ta sig an att:

- Besluta om formen för ett lokalt friluftsråd med adjungerad specialkompetens. Olika samverkansforum, organiserade möten och lotsmöten kan bidra till bättre samordning och insatser.
- Ansvarsfördelning inom kommunen för utveckling av friluftsliv och skötseln av friluftsområden.
- Framtagande av handlingsplan med prioriterade åtgärder för respektive verksamhet/förvaltning, bland annat ta vidare frågan om utvecklingen av Umeälvens delta med ett naturcentrum vid Tuvan och utvecklingen av Norrbyskär.

¹⁰ Mål 2 och 6, nationellt mätbart mål: *Starkt engagemang och samverkan* samt *Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling*. Naturvårdsverket.se

¹¹ www.umea.se/landsbygd

- Kommunen ska skapa förutsättningar för lokala initiativ inom besöksnäringen och utveckla samarbetet med länsstyrelsen och andra myndigheter, företag, rennärigen och föreningar.
- Engagemang i samarbeten som Landsbygdsutvecklingsrådet, Biosfärområde Vindelälven Juhttáahkka och Region Västerbotten är viktigt för fortsatt utveckling.

Fokusområde: Öka kunskapen om allemansrätten ¹²

Allemansrätten är en förutsättning för att alla kan vistas fritt i den svenska naturen. Utgångspunkten är respekt och ansvar för såväl naturen som markägare och andra användare av marken – olika platser och tidpunkter avgör vad du kan eller inte kan göra. Tillsammans är det vårt gemensamma ansvar att värna denna gamla sedvana med omtanke. För att öka den allmänna kunskapen och förståelsen är det därför viktigt att informera om allemansrättens innebörd liksom de rättigheter och skyldigheter den medför. Allemansrätten är ingen lag, däremot omges allemansrätten av lagar och regler som sätter gränser för vad som är tillåtet.¹³

HUR

Kommunen bör sprida information om allemansrätten via olika forum, exempelvis kommunwebben med länkar till Naturvårdsverket. Särskild kunskapsspridning bör riktas till för- och grundskola samt nysvenskar, i samverkan med SFI och andra utbildningsorgan.

Besökare i naturen ska få tydlig information om relevanta regler genom informationstavlor, hemsidor och online kartor.

Fokusområde: Öka tillgången till natur för friluftsliv ¹⁴

Umeå kommunen växer – då är det viktigt att säkerställa tillgången till naturområden för friluftsliv. Kommunen äger och förvaltar en stor del av den tätorts- och bostadsnära naturen vilket ger möjlighet att bevara och värna om viktiga frilufts-, natur- och kulturmiljövärden. Tillgången till attraktiv tätortsnära natur är en viktig del av en hållbar utveckling, vilket lyfts i Agenda 2030¹⁵ och Strategin för levande städer.¹⁶

¹² Mål 3, nationellt mätbart mål: *Allemansrätten*. Naturvårdsverket.se

¹³ <https://www.naturvardsverket.se/amnasomraden/allemansratten>

¹⁴ Mål 4 och 5, nationellt mätbart mål: *Tillgång till natur för friluftsliv samt Attraktiv tätortsnära natur*. Naturvårdsverket.se

¹⁵ FN:s Globala mål antogs av världens ledare 2015. Målen ska bidra till en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling och vara uppnådda till år 2030 i världens alla länder.

¹⁶ I strategin för Levande städer presenterar regeringen sin samlade politik för hållbar stadsutveckling. Det är

Utövandet av friluftsliv avtar med avståndet till naturen, och eftersom en stor del av friluftsliv utövas till vardags är närhet och tillgänglighet med aktiva färdssätt till parker, rekreations- och friluftsområden avgörande. Detta är särskilt viktigt för äldre, barn och personer med funktionsnedsättning, som kan ha det svårare med att ta sig till mer avlägsna naturområden. Därför bör små grönområden bevaras och hållas tillgängliga med aktiva färdssätt som gång, cykel och rörelsehjälpmedel, utan att det kräver långa transporter.

Utbudet av olika typer av leder utgör en viktig del för besökare och besöksnäring. Väl underhållna leder ökar den turistiska potentialen och kommunikationer till och från leder skapar goda förutsättningar för naturturism.

Översiktsplanen betonar vikten av att utveckla friluftsliv, rekreations- och utflyktsmål genom ökad tillgänglighet till Umeälslandskapet, Röbäcksberget, Nydala-, Kulla- och Taveljöområdet.

Det är avgörande att kommunen har ett aktuellt kunskapsunderlag om natur- och friluftsområden, vilket bör uppdateras kontinuerligt. Dessutom behöver etablerade modeller finnas för att hantera eventuella målkonflikter mellan olika intressen. En kartläggning av kommunens friluftsområden har genomförts och sammanställts, vilket har resulterat i ett material med översiktliga beskrivningar av områdenas värden (Bilaga 1).

Vid detaljplanering bör Umeå kommun prioritera rekreations- och friluftsområden genom att planera för rekreationsområden (R-områden) samt allmän platsmark (parkmark). R-områden, som fritidsförvaltningen har rådighet över, kan över tid nyttjas och utvecklas till frilufts- och rekreationsanläggningar. Eftersom allmän platsmark har begränsningar i förändrade användningsområde, är det viktigt att noggrant värdera och planera dessa områden.

HUR

Kommunen bör sträva efter att säkerställa prioriterade naturområden, bland annat genom att upprätta avtal med markägare, samt överväga bildande av naturreservat i områden av särskild vikt.

För att trygga friluftsliv och skydda naturvärden fram till 2030 samt i kommunens fortsatta utveckling, bör fler friluftsområden planeras och utvecklas.

Det är även viktigt att integrera frilufts- och rekreationsområden i detaljplaner för att möta framtida behov av offentliga miljöer och anläggningar. Över tid kan dessa nyttjas och

Sveriges första nationella stadsutvecklingsstrategi. Strategin fokuserar på mål för hållbara städer liksom politik för i huvudsak städernas transporter och grönska samt innovativt och hållbart byggande. <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2018/05/kortversion-av-strategi-for-levande-stader/>

utvecklas som frilufts- och rekreationsanläggningar för att möta framtida behov av offentliga miljöer och anläggningar.

Vid detaljplanering bör särskild hänsyn tas till att bevara och utveckla naturområden nära bostäder för rekreation, turism och friluftsliv.

Fokusområde: Förstärka beskyddet för skyddade områden ¹⁷

Områden som har särskilt stor betydelse för djur, växter och människor kan behöva skyddas av lagen. Skyddade områden är exempelvis naturreservat, vattenskyddsområden, djur- och växtskyddsområden och Natura 2000. Kommunen kan inte bilda men däremot genomföra skötselåtgärder inom Natura-2000 områdena för att gynna friluftslivet, så länge de inte är i konflikt med bevarandemålen. Kommunen kan ingå naturvårdsavtal för områden som förutom att bevara naturvärden också har värden för friluftsliv.

I översiktsplanen finns det utpekade både skyddad natur som naturreservat och skyddsvärd natur med potential att utvecklas till rekreationsområden. Natura 2000 områden, särskilt Umeälvens delta och slätter i stadens närhet är viktiga resurser för rekreation. ¹⁸

Skyddade områden, inklusive naturreservat, spelar en central roll för både friluftsliv och naturturism. Naturreservatens regler ska inte begränsa, utan snarare välkomna friluftslivet. Många reservat har leder, vindskydd, eldstäder, markerade stigar och information för att underlätta tillgången till naturen.

Tuvan i Umeälvsdeltat har identifierats som ett utvecklingsområde för ett framtida naturcentrum. En förstudie bekräftar platsens lämplighet för kort- och långsiktiga etableringar. ¹⁹

HUR

Kommunen, i samverkan med Länsstyrelsen, ser ett naturcentrum på Tuvan som en del av utvecklingen av Umeälvsdeltat och hållbar platsutveckling.

För att stärka tillgänglighet och marknadsföring är det viktigt att kartlägga skyddade områden och identifiera eventuella brister på anläggningsunderhåll och tillgänglighet. Kommunen ska även verka för att skyddsvärd natur får och upprätthåller lagligt skydd.

Där det är lämpligt ska naturreservat ha en uppdaterad skötselplan som säkerställer bevarande och utveckling av natur-, kultur- och friluftsvärden. Arbetet med att stärka skydd, tillgänglighet och hållbar förvaltning av naturmiljöer ska fortsätta.

¹⁷ Mål 7, nationellt mätbart mål: *Skyddande områden som resurs till friluftslivet*. Naturvårdsverket.se

¹⁸ Översiktsplan Umeå kommun. www.umea.se/oversiktsplan

¹⁹ Diariedokument: FN-2014/00283-2 Förstudie Naturcentrum Tuvan.

Fokusområde: Möjligheten till friluftsliv för unga ²⁰

Tillgänglighet till och förståelse för naturen är en naturlig del av förskolans och skolans verksamhet.

Utomhuspedagogik stärker inläring, koncentrationsförmåga och kreativitet genom att aktivera kroppen, sinnena och känslorna. Barn som känner en koppling till naturen har dessutom större benägenhet att värna om den.

Naturskolan ger stöd och är ett komplement till den undervisning som bedrivs, stödjer pedagoger och erbjuder utomhuspedagogik för elever.

Initiativet Håll Sverige Rent samarbetar med skolor i Umeå för att öka miljömedvetenhet. Dessutom är många av kommunens förskolor och skolor certifierade med Grön Flagga, en del av det internationella Eco-Schools nätverket.²¹

HUR

Skola och förskola arbetar utifrån läroplanen med att aktivt väcka barnens och elevernas intresse för och förståelse av naturen.

Vårdnadshavare ska få ökad insikt i värdet av naturliga skolgårdsmiljöer.

Skolor och förskolor fortsätter sitt aktiva arbete med att väcka barns intresse för och förståelse av naturen.

Vårdnadshavare ska få ökad insikt om värdet av barnens vistelse i naturen samt de möjligheter och utmaningar som naturliga skolgårdsmiljöer kan erbjuda.

Vid planering och etablering av nya skolor bör närhet till detaljplanerad natur beaktas för att främja utomhuspedagogik och rekreation. Även själva utformningen av förskole- och skolgårdsmiljöer kan ha inslag av naturmark i detta avseende.

Fokusområde: Förstärkt samverkan mellan strategiskt friluftslivsarbete och strategiskt folkhälsoarbete i kommunen ²²

Att vistas i naturen och delta i friluftsliv har många positiva effekter på folkhälsan. Förutom att främja fysisk aktivitet skapar friluftsliv även möjligheter till social samvaro i en avkopplande miljö.

²⁰ Mål 8, nationellt mätbart mål: *Ett rikt friluftsliv i skolan*. Naturvårdsverket.se

²¹ Grön flagga (Eco-Schools) är en certifiering för skolor som jobbar med hållbar utveckling utifrån barns idéer. Den drivs av Håll Sverige Rent.

²² Mål 9, nationellt mätbart mål: *Friluftsliv för god folkhälsa*. Naturvårdsverket.se

Umeå kommun arbetar utifrån de nationella folkhälsomålen, där det övergripande målet är att skapa förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Ett av delmålen fokuserar på fysisk aktivitet. Därför ska det i Umeå kommun finnas goda möjligheter till friluftsliv och fysisk aktivitet för alla, oavsett ålder och livssituation.²³

Friluftsliv, folkhälsa och rörelserikedom hänger tätt samman. Rörelserikedom handlar om att skapa förutsättningar, motivation och förmåga till livslång fysisk aktivitet genom självförtroende, kunskap och rörelseglädje. Naturen och offentliga skolgårds- och parkmiljöer är en utmärkt resurs för detta och bör användas för att främja aktivitet i alla åldrar.

HUR

Friluftsfrågor och hälsofrämjande aktiviteter bör kontinuerligt lyftas i Umeå kommuns Hållbarhetsutskott (KSHU) och det Regionala Folkhälsonätverket i Västerbotten. Det stärker samverkan, främjar fysisk och mental hälsa, möjliggör erfarenhetsutbyte och kan bidra till bättre resurser och planering för tillgängliga natur- och rekreationsmiljöer

Ökad samverkan mellan kommunala verksamheter och det lokala föreningslivet kan skapa rörelserika offentliga miljöer.

Områden bör etableras där aktiviteter inte är "styrda" eller arrangerade, utan inbjuder till spontan lek och aktivitet likväl stillhet och naturupplevelse.

Korta och fysiskt tillgängliga promenad-/vandringsleder bör tillskapas i attraktiva bostadsnära skogar, om möjligt för sommar- och vinterbruk.

Fokusområde: Öka kunskapen om friluftsliv hos allmänheten ²⁴

Umeå kommun har en viktig roll i att stödja människors möjlighet till friluftsliv och stimulera till vistelse i naturen.

Kommunen ansvarar för samhällsplanering, förvaltar stora markområden som är värdefulla för friluftslivet, natur- och kulturturism och är huvudman för skola och förskola. Hög kompetens kring frågor som rör friluftsliv inom kommunala förvaltningar är därför av stor vikt liksom att beslut grundar sig på lokal kunskap och erfarenhet liksom etablerad forskning.

Umeå kommun ska ha hög kompetens kring frågor som berör friluftsliv och verka för att kunskap sprids till allmänhet och friluftslivets aktörer.

²³ Folkhälsan i Umeå kommun. Årsrapport 2019. www.umea.se

²⁴ Mål 10, nationellt mätbart mål: *God kunskap om friluftslivet*. Naturvårdsverket.se

HUR

Utveckla kunskap och mervärde kring friluftsliv, natur- och kulturturism i kommunen genom omvärldsbevakning, uppföljning och utvärdering.

Kommunen ska marknadsföra och synliggöra utomhusupplevelser kopplade till rörelse, friluftsliv och folkhälsa för att inspirera och nå en bred målgrupp samt uppmärksamma goda exempel och kommunicera insatser inom området.

Länsstyrelsen är en samverkanspartner och resurs för kommunen som vägledare. De bjuder årligen in till friluftslivsforum, konferenser och utbildningar på regional och nationell nivå.

4. Genomförande av programmet

Ansvarsfördelning

På regional nivå ansvarar Länsstyrelsen för att bevaka riksintressen, mellankommunala frågor samt hälsa och säkerhet i samband med kommunal planering.

Länsstyrelsen har även ett ansvar för att skydda naturområden enligt 7 kap. miljöbalken. Detta inkluderar att bilda och förvalta naturreservat för att säkerställa tillgången till områden för friluftsliv.

På kommunal nivå ansvarar kommunfullmäktige och kommunstyrelsen för att säkerställa att målen för friluftslivet uppnås. Inom den kommunala förvaltningen hanteras friluftsfrågor av flera nämnder genom dess verksamhets-/ansvarsområden:

Byggnadsnämnden (Stadsbyggnadsförvaltningen): Ansvarar för bygglov, detaljplanering samt miljö- och hälsoskyddsfrågor kopplade till fysisk planering i Umeå.

Fritidsnämnden (Fritidsförvaltningen): Ansvarar för förvaltningen av kommunala friluftsanläggningar och främjar föreningslivets anläggningar. Samordnar friluftsprogrammet och är tillika sammankallande för planering av ett lokalt friluftsråd.

För- och grundskolenämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (Utbildning): Utgår från förskolans och skolans styrdokument i undervisningen av friluftsliv och utevistelse.

Kommunstyrelsen (Mark och exploatering): Ansvarar för förvaltningen av kommunens markområden som inte ligger under gator & parker eller fritidsförvaltningens ansvar.

Kommunstyrelsen (Strategisk utveckling): Ansvarar för den övergripande planeringen av friluftsområden och grönstruktur samt frågor kring tillgänglighet, folkhälsa och landsbygdsutveckling.

Kommunstyrelsen (Näringsliv): Näringsliv och platsutveckling är Umeå kommuns operativa och strategiska organ för näringslivsutveckling och tillväxt.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden (Miljö- och hälsoskydd): Arbetar med naturvårdsplanering samt tillsyn enligt miljöbalken, inklusive tillsyn av kommunala naturreservat.

Tekniska nämnden (Gator och parker): Ansvarar för förvaltningen av natur- och parkområden inom detaljplanelagda områden för att främja friluftsliv och rekreation.

Förutom dessa nämnder bidrar även andra kommunala verksamheter till friluftslivet samt destinations- och platsutveckling. Genom samverkan säkerställs en hållbar och tillgänglig utveckling som uppfyller medborgarnas, föreningslivets och andra intressenters förväntningar samt främjar friluftslivets fortsatta positiva utveckling i kommunen.

Konkretisering av åtgärder

För att programmet ska ha effekt är det avgörande att alla nämnder prioriterar kommunens utpekade fokusområden samt har en tydlig förståelse för hur intentionerna i friluftsprogrammet ska uppnås. Det skapar förutsättningar för en samordnad och långsiktigt hållbar utveckling av friluftslivet i kommunen.

I det fortsatta arbetet med programmets fokusområden behöver åtgärder, strategier och prioriteringar bli mer konkreta. Varje nämnd ansvarar för att utveckla och genomföra sina fokusområden inom den ordinarie planeringen. Det kan göras i verksamhetsplan och budget eller i en separat plan, till exempel en handlingsplan eller åtgärdsplan. Stöd för detta kan exempelvis tas genom framtagna åtgärds/tjänstepersonsförslag.²⁵

Genomförandet av friluftsprogrammet ställer höga krav på samverkan mellan nämnder och andra kommunala verksamheter eftersom de berör flera verksamheters intressen och ansvarsområden.

Fritidsförvaltningen initierar och blir inledningsvis sammankallande för planering av en kommunal samverkansform, lokalt friluftsråd.

²⁵ Genomförd workshop på tjänstepersonsnivå resulterade i åtgärdsförslag till resp. fokusområde. En handling som kan arbetas vidare med. (2024)

5. Uppföljning av programmet

Fritidsnämnden har ett ledande sammanhållande ansvar för att programmet genomförs och följs upp. Programmet och dess genomförande och effekter kommer följas upp vartannat år samt vi programmets slut.

Uppföljningen sker dels inom ramen för kommunens riktlinjer för aktiverande styrning, dels genom en separat process på verksamhetsnivå där fritidsnämnden ansvarar för att hålla ihop uppföljning och utvärdering av programmet som helhet.

6. Andra styrande kommunala dokument och program med beröring på friluftsliv

Översiktsplan

Översiktsplanen med fördjupningar utgör grunden för all planering av byggande samt långsiktig mark- och vattenanvändning i Umeå kommun. När det gäller friluftsliv är målsättningen att:

- Bevara och utveckla de unika möjligheterna till ett brett utbud av friluftaktiviteter. Inom 250 meter från bostaden ska det finnas parker eller grönområden som erbjuder lek, motion, tillgång till mindre vilda miljöer, såsom stadsdelsskogar eller blomrikängar.
- Större park- och naturområden med varierat innehåll, som ger möjlighet till friluftaktiviteter och upplevelser året om, ska vara tillgängliga inom en kortare cykeltur eller en längre promenad, det vill säga inom 2 kilometer.
- Skogsområden med höga sociala värden bör skötas på ett sätt som bevarar rekreations-, natur- och friluftsvärden.
- I översiktsplanen identifieras större strövområden med möjlighet till friluftaktiviteter i naturliga miljöer, inklusive badstränder samt leder och stråk för rekreation. Särskilt fokus har lagts på älvslandskapet, kusten och landsbygderna. Värdefulla kustmiljöer som del i Umeås attraktionskraft som gör att många dras hit. Besökare söker sig hit för att bada, fiska, fågelskåda, åka båt eller bara njuta av havet.

Den gröna strukturen runt staden bygger på tätortsnära rekreationsområden, gröna korridorer, ett antal stråk längs älv och bäckar. Därtill finns ett mer finmaskigt nät med parker och gröna oaser. Längs den gröna korridor som omfamnar staden erbjuds en rad möjligheter för rekreation och livskvalitet.

23 (34)

Kartläggning och klassning av friluftsområden i Umeå kommun

Fritidsförvaltningen har kartlagt frilufts- och rekreationsområden. Dokumentationen tydliggör de specifika ställningstaganden som gjorts under kartläggningen och innehåller kortfattade beskrivningar av frilufts- och rekreationsområden samt deras användning, baserat på tillgänglig information.

Kartläggningen utgår till stor del från underlag i översiktsplaner och fördjupningar för att säkerställa samstämmighet med övrig planering.

För att få en bredare förståelse för hur friluftsområden används har föreningar och organisationer, som erhållit kommunala driftsbidrag för friluftsanläggningar eller badplatser, fått möjlighet att ange vilka områden de nyttjar, i vilken omfattning och för vilket ändamål.

Parkprogram

För att stadens gröna ytor ska utvecklas på ett önskvärt och enhetligt sätt finns Umeå kommuns parkprogram. Programmet målar upp önskvärda egenskaper och funktioner för stadens grönområden. Likt översiktsplanedelen *Fördjupning för Umeå* poängteras vikten av att skapa tillgängliga och bostadsnära grönområden.

Utöver det så framhålls även värdet av att grönområdena har varierande kvaliteter och funktioner för att öka deras attraktivitet och göra de mer flexibla för olika gruppers behov.

Här är det även aktuellt att grönyrtorna närmast bostaden fyller vardagsbehoven av till exempel avkoppling, platser för lek och mötesplatser. Samtidigt som det en bit från bostaden bör finnas större grönområden för motionsaktiviteter, äventyr och friluftsliv.

Genom att skapa en tillgänglig och varierande grönska i staden ges flera fördelar. Målet med parkprogrammet är därför att ta fram principer för hur Umeås närmiljöer ska utvecklas och kopplas samman. En viktig del av parkprogrammet handlar även om att identifiera grönområden som inte fyller dess fulla funktion samt att identifiera svaga gröna samband i staden. Detta görs i syftet att kunna stärka och tillgängliggöra sambanden i framtida planering.

Riktlinjer för lekmiljöer och skogen

I arbetet med stadens gröna miljöer så har ett antal **riktlinjer för lekmiljöer och skogar** tagits fram.

Riktlinjer för lekplatser och lekmiljöer - I takt med att Umeå växer och förändras så bör det säkerställas att det finns olika lekmiljöer för stadens barn. Lekmiljöerna behöver nödvändigtvis inte vara iordningställda utan kan finnas i exempelvis ett naturområde.

Gemensamt för lekmiljöerna är dock att de bör finnas inom en räckvidd på 250 meter från bostaden och att det även ska gå att ta sig till miljöerna på ett trafiksäkert sätt. Inom 500 meter från bostaden bör det även finnas en större stadsdelslekplats.

Lekmiljöerna i Umeå ska utformas till attraktiva mötesplatser för både barn och vuxna. Det är viktigt att lekmiljöerna upplevs inkluderande, ger motoriska utmaningar, har lekvärden året runt och även har lekvänliga omgivningar.

Riktlinjer för stadsnära/bebyggelsenära skogar - En bra skogsmiljö nära människors bostad erbjuder direkt tillgång till friluftsliv och rekreation som främjar välbefinnande och hälsa. Skogen är en källa till positiva naturupplevelser och skapar en medvetenhet om kretslopp och naturbruk. Bebyggelsenära skogar är ett komplement till anlagda parkytor och de aktiviteter som erbjuds där.

Några av målen med bebyggelsenära skogar är att skapa en grön och vacker plats för alla att se och uppleva. Skogen bör även ha en variation av träd i olika åldrar och storlekar och främja sociala, biologiska och kulturella värden över tid.

Det är viktigt att skogar i olika åldrar sparas och görs tillgängliga samt att det finns möjlighet att uppleva äldre, orörd skog som undantas från skogsbruk.

Umeås lokala miljömål

Umeås lokala miljömål förtydligar vad som är särskilt viktigt lokalt i Umeå utöver de nationella och regionala miljömålen.

Ett av målområdena handlar om att bevara och tillgängliggöra natur- och rekreationsområden. Det definierade målet är att *“Senast 2040 sköts alla utpekade natur- och rekreationsområden efter en mångbruksplan så att deras värden bevaras och tillgängliggörs.”*

I en mångbruksplan finns ambitionen att på ett samlat sätt beskriva och planera för alla de skilda former av markanvändning, exempelvis friluftsliv, naturvård, virkesproduktion, rekreation, som olika intressegrupper och andra gör anspråk på.²⁷

Ett annat område som kopplar till friluftsliv handlar om grönområden med god social och ekologisk funktion. Målet är att *“år 2025 ska gröna stråk och områden vara utvecklade i Umeås tätorter med nya och befintliga parker och gröna offentliga rum för alla, vilket säkerställer god social och ekologisk funktion i staden”*.

²⁷ Umeås lokala miljömål, 2020, s. 16

Cykeltrafikprogram

Cykeltrafikprogrammet visar hur kommunen ska förbättra situationen för Umeås cyklister. Programmet omfattar hela kommunen och fokuserar på kommunens infrastruktur.

Ett av målen i programmet kopplar till Umeå kommuns folkhälsomål. Att ta sig fram i naturen på cykel är ett utmärkt sätt att främja folkhälsan och det har en stark anknytning till friluftslivet.

Kollektivtrafikprogrammet

Kollektivtrafikprogrammet beskriver hur Umeå kommun ska planera och arbeta för att kollektivtrafiken ska kunna möta befolkningstillväxten, utgöra en större andel av det totala resandet samt göra vardagen enklare för alla resenärer.

Kollektivtrafiken är en tillgång för friluftslivet då det kan möjliggöra resor till och från friluftsområde och bostad. Därmed blir det enklare att ta sig ut till frilufts- och rekreationsområden i och utanför Umeå tätort.

Föreskrifter och skötselplaner för naturreservat

Umeå kommun ansvarar för två naturreservat, Strömbäck-Kont och Grössjön. Alla naturreservat har föreskrifter och en skötselplan som är beslutade av fullmäktige.

Program för tillgänglighet i Umeå kommun 2018 - 2030

Program för tillgänglighet i Umeå kommun med fokusområdet *Fysisk miljö* och specifikt Plan för etapp 2, där målet med tillgänglig fysisk miljö är att möjliggöra för alla invånare att vara delaktiga på lika villkor, att kunna välja bostad, skola, utbildning, arbete, fritidsaktiviteter och så vidare. För att möjliggöra det måste miljöerna ha en grundläggande tillgänglighet under alla årstider. Det gäller publika byggnader och lokaler, bostäder och arbetsplatser. Det gäller även allmänna platser och anläggningar som till exempel gator, torg, parker, idrottsanläggningar, bibliotek, lekplatser och friluftsområden.

Umeå kommuns landsbygdsprogram

Programmet visar hur kommunen ska jobba med landsbygdsutveckling för att nå kommunens landsbygds mål. Fokus ligger på områden där kommunen har rådighet eller kan bidra stöttande. Utgångspunkten är att landsbygdsutveckling skapas tillsammans och att ingen aktör har ensam rådighet. Treparterskapet mellan ideell, privat och offentlig sektor utgör själva arbetsmodellen för landsbygdsutveckling.

Grönstrukturprogram, under framtagande

Programmet är tänkt att bli en kommunövergripande handlingsplan som samlar kunskap och föreslår åtgärder för att stödja Umeås hållbara tillväxt. Programmet främjar välplanerade, mångfunktionella grönområden som erbjuder kostnadseffektiva och hållbara lösningar för utmaningar kopplade till stadsutveckling, klimat och folkhälsa.

En central utmaning är att grönytor minskar i takt med stadsförtätningen, samtidigt som de ska fylla allt fler funktioner. För att undvika målkonflikter i markanvändningen krävs goda underlag för planering och förvaltning.

Grönstrukturprogrammet stärker samordningen mellan förvaltningar och aktörer, och tydliggör grönområdenas funktioner, ekosystemtjänster och värden. Det hjälper till att identifiera vad som bör bevaras och utvecklas, vilket möjliggör smarta avvägningar och mångfunktionella lösningar.

Programmet fungerar både som kunskapsunderlag och strategiskt dokument, med konkreta förslag för hur grönstrukturens värden kan integreras i planering, byggande och förvaltning – för att uppnå översiktsplanen och de lokala miljömålen.

Medverkande

Ansvarig nämnd

Fritidsnämnden

Styrgrupp

Fritidsförvaltningen:

Stefan Hildingsson, fritidsdirektör

Anders Linder, verksamhetschef driftenheten

Arbetsgrupp

Fritidsförvaltningen:

Thomas Savilahti, lokal- och anläggningsstrateg, fritidskonsulent

Erik Spade, fiskekonsulent

Patrik Wivstad, fritidskonsulent

Elisabet Lundman, enhetschef driftenheten

Oskar Östlin, fiskekonsulent

Expertstöd

Gator och parker: Isabelle Forsberg, landskapsarkitekt

Strategisk utveckling: Pernilla Helmersson, samhällsplanerare

Miljö- och hälsoskydd: Doris Grellmann, naturvårdare

Mark och exploatering: Jenny Vindegard, mark- och exploateringsingenjör

Övrigt medverkande från

Länsstyrelsen Västerbotten

Utbildning, för-, grund- och gymnasieskola

Naturskolan

Näringsliv

Visit Umeå

Bilagor

Bilaga 1: Kartläggning av friluftsområden – exempel, utdrag från digital databas.

Bilaga 2: Naturvårdsverkets friluftsmål

Bilaga 1: Kartläggning av friluftsområden i Umeå kommun

Visualisering och dokumentation

Resultatet av kartläggningen dokumenteras och visualiseras på ett sätt som lämpar sig för den kommunala planeringen och för andra centrala aktörer, där det framgår vilka specifika ställningstaganden som gjorts under kartläggningen. Dokumentationen innehåller kortfattade beskrivningar av de områden som kartlagts och hur de används, utifrån den information som finns att tillgå. Det bör noteras att inga inventeringar eller fältbesök av utpekade områden har genomförts under kartläggningen. Där detta sker ökar precisionen i kartläggningen. Eftersom arbetet med kartläggningen av friluftsområden ska ses som en iterativ process är det möjligt att komplettera underlagen inför nästkommande uppdatering av kartläggningen

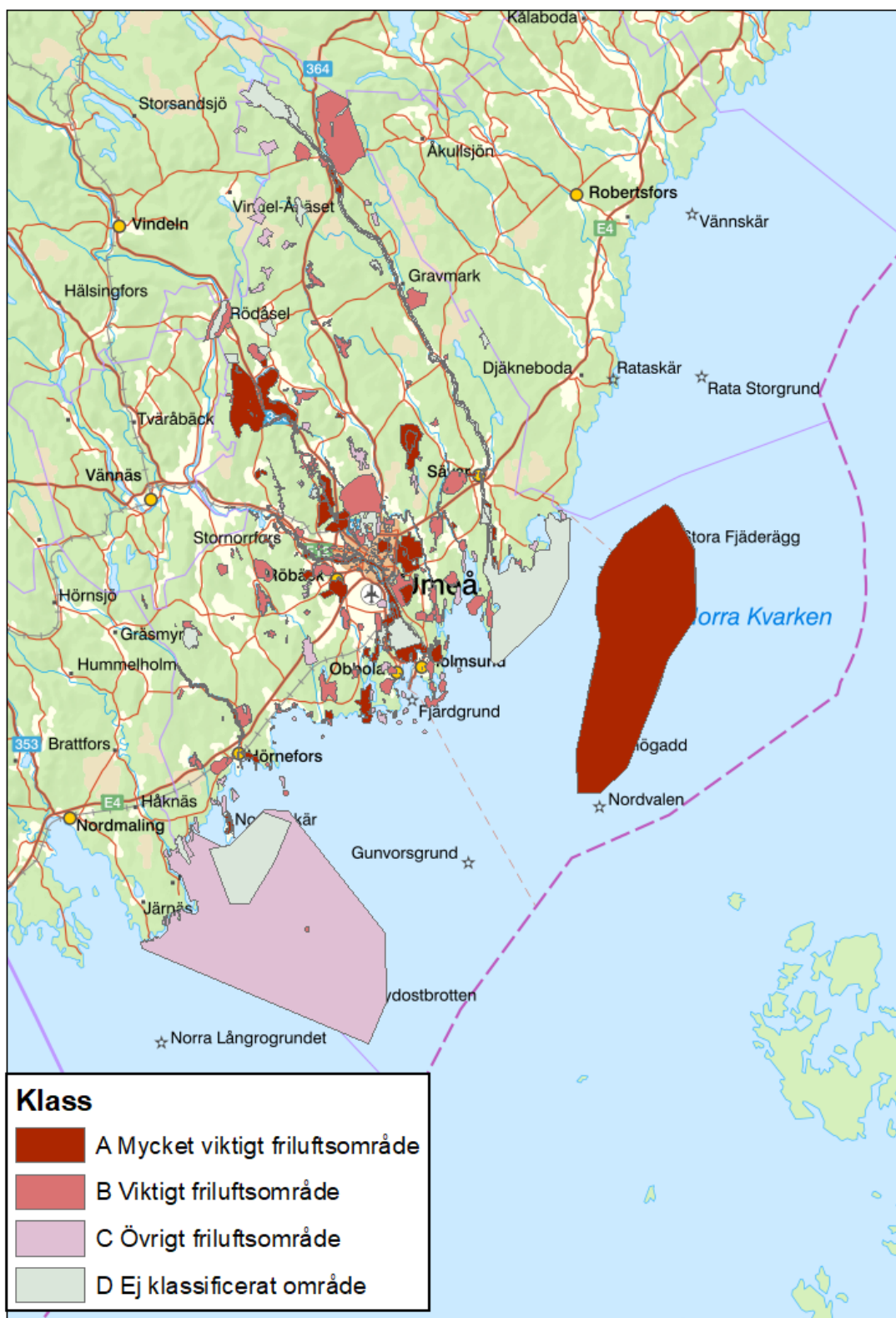
Underlag och värdering

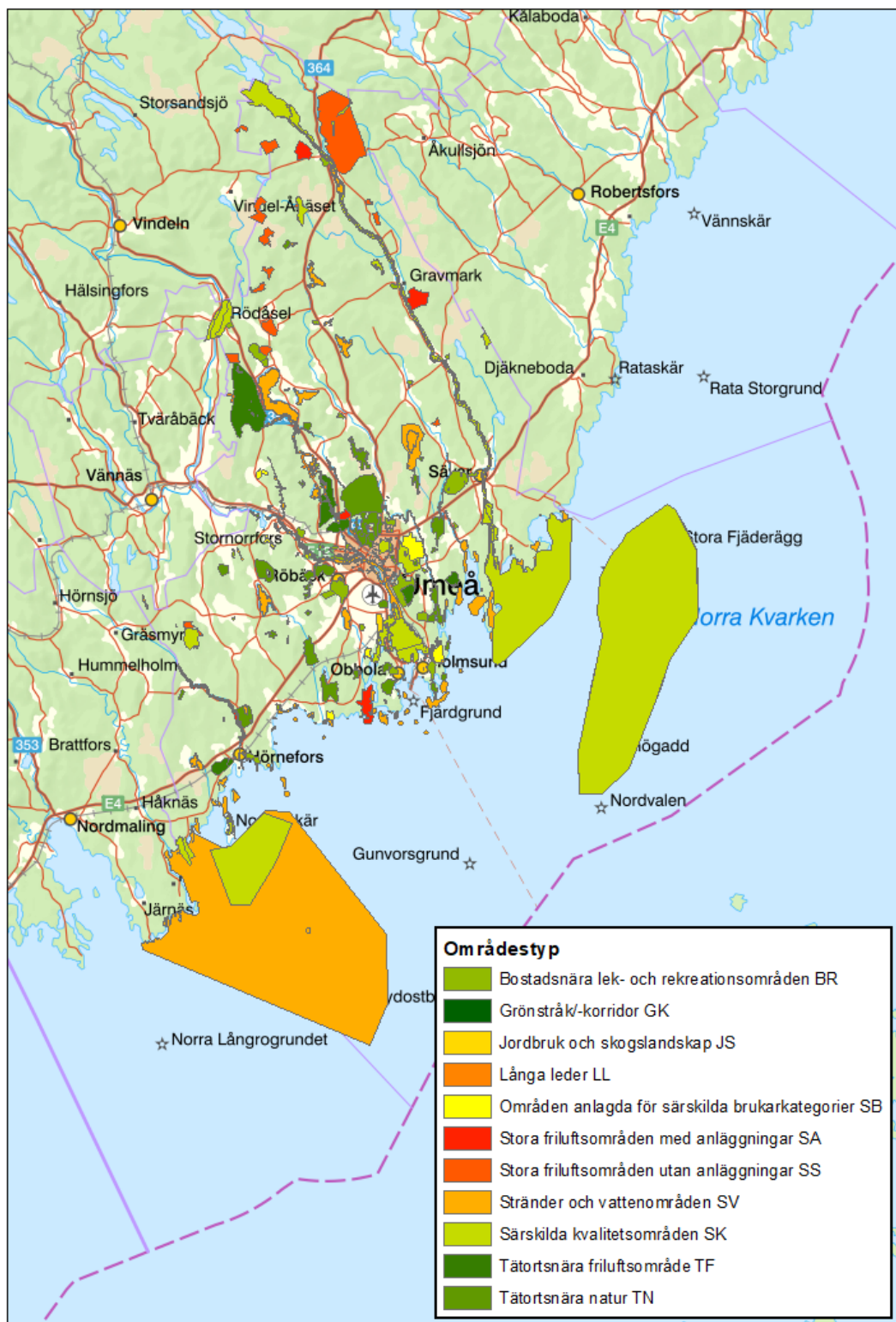
Kartläggningen baseras i stor utsträckning på underlag hämtat bland annat från översiktsplan med dess fördjupningar. Detta både för att begränsa arbetsinsatsen och för att kartläggningen ska få en samstämmighet med övrig planering. För att samla in ytterligare kunskap om hur olika friluftsområden i kommunen används har föreningar och organisationer som bland annat är anslutna till svenskt friluftsliv och föreningar som har driftsbidrag till friluftsgård/anläggning och badplatser getts möjligheten att ange vilka områden de nyttjar samt i vilken utsträckning och för vilket ändamål.

Majoriteten av värderingskriterierna är av kvalitativ typ och att bedömningen av dessa bör sättas i relation till övriga områden som ingår i den aktuella kartläggningen. Vad som exempelvis utgör hög brukarfrekvens eller måttligt symbolvärde kan variera mellan olika kommuner och områden i landet på grund av deras olika förutsättningar. Det finns alltså inte någon fastställd kvantitativ gräns för flertalet kriterier, utan de värderas utifrån lokala förutsättningar. Alla kriterier behöver inte användas för alla områden, utan bara de som är relevanta. Minst sju värderingskriterier behövs för att kunna klassificera ett område (värderingskriterierna 1–7).

Det ska noteras att all kartläggningen av friluftsområdena är en ögonblicksbild och tar ingen hänsyn till framtida markanvändning eller andra intressen. Detta är helt i linje med Naturvårdsverkets rekommendation. Alla områden och dess gränser ska bara tillgodose friluftslivets intressen och helt bortse från andra gränser som till exempel fastighetsgränser.

Bildexempel på friluftsområden och dess klassning av olika områdestyper:

Bilaga 2: Naturvårdsverkets tio friluftsmål ²⁸

Mål 1. Tillgång till natur för alla

Ett mål för friluftslivspolitikerna bör vara tillgänglig natur för alla. Detta bör innebära: Möjligheten att vistas i och njuta av natur och kulturlandskapet är stor och människors olika behov är tillgodosedda. Områden med god tillgänglighet finns utpekade, är kända och uppskattade och förvaltas långsiktigt. Tillgänglighet har hög prioritet inom planering, information och förvaltning av natur- och kulturlandskapet samt andra områden av betydelse för friluftslivet.

Mål 2. Starkt engagemang och samverkan

Ett mål för friluftslivspolitikerna bör främja ett starkt engagemang och samverkan där ideellt engagemang står i centrum. Organisationerna bör i högre grad än idag samverka vilket kan bidra till att fler människor oftare ägnar sig åt friluftsliv. Det bör även finnas etablerade strukturer för dialog och samordning av friluftslivet både lokalt, regionalt och nationellt.

Mål 3. Allemansrätten

Allemansrätten är grunden för friluftslivet. Det innebär att allemansrätten värnas och allmänhet, markägare, föreningar och företag har god kunskap om allemansrätten.

Mål 4. Tillgång till natur för friluftsliv

Allemansrätten är grunden för friluftslivet. Det innebär att allemansrätten värnas och allmänhet, markägare, föreningar och företag har god kunskap om allemansrätten.

Mål 5. Attraktiv tätortsnära natur

Det bör finnas attraktiv tätortsnära natur för friluftslivet, vilket innebär att befolkningen och **besökare** har tillgång till grönområden och tätortsnära landskap med höga frilufts-, natur- och kulturmiljövärden.

²⁸ Källa: www.naturvardsverket.se

Mål 6. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

En hållbar landsbygdsutveckling och regional tillväxt är viktiga mål, där friluftsliv, natur- och kulturturism bidrar till lokal och regional attraktivitet och ekonomisk utveckling. Dessa områden bör uppmärksammas och prioriteras inom besöksnäringen och präglas av hållbarhet, kvalitet, värdeskapande, tillgänglighet och säkerhet.

Mål 7. Skyddade områden som resurs till friluftslivet

Skyddade områden är en resurs för friluftslivet. Det innebär att skyddade områden med värden för friluftslivet skapar goda förutsättningar för utevistelse genom förvaltning och skötsel som främjar friluftsliv och rekreation.

Mål 8. Ett rikt friluftsliv i skolan

Ett rikt friluftsliv i skolan är ett annat mål. Det innebär att förskolor, förskoleklasser, grundskolor och motsvarande skolformer samt fritidshem bedriver friluftslivsverksamhet och undervisning om förutsättningar för en god miljö och hållbar utveckling i enlighet med verksamheternas styrdokument. Barn och elever bör ges goda möjligheter att vistas utomhus.

Mål 9. Friluftsliv för god folkhälsa

Ett mål för friluftslivet bör vara att skapa goda förutsättningar för att människor kan vara regelbundet fysiskt aktiva i natur- och kulturlandskapet. Målet bör innebära att manställs och evidensbaserade kunskaper om insatser som skapar förutsättningar för friluftsliv och främjar hälsa sam sprids till kommuner, landsting, ideella organisationer och andra berörda aktörer.

Mål 10. God kunskap om friluftslivet

Ett mål är att det finns god kunskap om friluftslivet. Det innebär att det finns etablerad forskning och statistikinsamling kring friluftsliv som utgår från ämnesfältets bredd och mångvetenskapliga karaktär, är långsiktig över tiden och bygger på behoven hos friluftslivets aktörer. Myndigheter, organisationer, kommuner, markägare och företag bör ha god kunskap och kompetens i frågor om friluftsliv, landskapets utformning, hållbart nyttjande och natur- och kulturturism.

§ 75

Diarienumr.: SK-2025/00509

Yttrande över Internremiss från FN: Umeå kommuns friluftsprogram 2026-2030**Arbetsutskottets beslut**

För- och grundskolenämnden föreslås besluta att godkänna yttrandet nedan över förslag från fritidsnämnden gällande Umeå kommuns friluftsprogram 2026-2030.

Förslag till beslut

För- och grundskolenämnden beslutar att godkänna yttrandet nedan över förslag från fritidsnämnden gällande Umeå kommuns friluftsprogram 2026-2030.

Ärendebeskrivning

Fritidsnämnden fick utifrån eget önskemål 2019 i uppdrag av kommunfullmäktige att ta fram ett friluftsprogram för en mer sammanhållen friluftspolitik som komplement till övriga plan- och programdokument inom Umeå kommun.

I Umeå kommuns friluftsprogram understryks förankring i globala-, nationella- och lokala mål samt ambition att stärka samverkan mellan kommunala verksamheter, föreningsliv och andra aktörer. Tillgänglighet och inkludering, betonas särskilt i rapporten. Föreningsaktiviteter, genom organisationer som scouterna och idrottsföreningar, spelar en central roll i att engagera unga i naturaktiviteter och inom förskolans och skolans verksamhet integreras friluftsliv i undervisningen utifrån läroplaner för att främja lärande och hälsa.

Programmet som syftar till att tydliggöra Umeå kommuns friluftspolitiska ambitioner inkluderar åtta övergripande fokusområden.

1. Naturen ska bli tillgänglig för fler
2. Stärkt engagemang och samverkan

3. Öka kunskapen om allemansrätten
4. Öka tillgången till natur för friluftsliv
5. Förstärka beskyddet för skyddade områden
6. Möjligheten till friluftsliv för unga
7. Förstärkt samverkan mellan strategiskt friluftslivsarbete och strategiskt folkhälsoarbete i kommunen
8. Öka kunskapen om friluftsliv hos allmänheten.

I förslaget tydliggörs vikten av att kommunen säkerställer långsiktig finansiering för samordning, underhåll och utveckling av friluftsområden. För att programmet ska ha effekt framhålls att alla nämnder prioriterar utpekade fokusområden, att åtgärder i programmet konkretiseras, att varje nämnd ansvarar för att utveckla och genomföra sina fokusområden inom ordinarie planering samt stärkt samverkan inom friluftsområdet mellan nämnder och andra kommunala verksamheter.

I programmet föreslås att fritidsförvaltningen ska initiera och vara sammanställande för ett lokalt friluftsråd och ansvara för att programmet genomförs och följs upp.

Yttrande

För- och grundskolenämnden anser att programmet tydligt lyfter friluftslivets betydelse för folkhälsa, hållbar utveckling och attraktiv livsmiljö i Umeå kommun. De positiva aspekter som för- och grundskolenämnde särskilt vill lyfta fram från Umeå kommuns friluftsprogram är förankringen i globala- nationella- och lokala mål samt programmets fokus på tillgänglighet och inkludering, särskilt för barn, unga och personer med funktionsvariationer.

I programmet lyfts att förskolor och skolor integrerar friluftsliv i undervisningen för att främja lärande och hälsa. För- och grundskolenämnde anser dock att det är av vikt att programmet ytterligare tydliggör att friluftsliv är ett lagstadgat krav i skollag och läroplaner och att kommunen därför är skyldiga att planera så att alla förskolor och skolor har tillgång till varierande friluftslivsmiljöer för alla elever. Nedan presenteras exempel på vad ett sådant förtydligande skulle kunna innefatta.

Umeå kommun**Protokollsutdrag**För- och grundskolenämndens arbetsutskott 2025-11-06

Under fokusområdet "Stärkt engagemang och samverkan" anser för- och grundskolenämnden att skrivningen även ska innefatta samverkan för att säkra förskolors och skolors tillgång till naturmiljöer för friluftsupervisning.

Under fokusområdet "Öka tillgången till natur för friluftsliv" anser för- och grundskolenämnden att skrivningen bör inkludera att det vid detaljplaneringen ska tas särskild hänsyn till att bevara och utveckla naturområden tillgängliga för alla förskolor och skolors friluftsupervisning utifrån kommunens skyldigheter enligt skollag och läroplaner.

Under fokusområdet "Möjligheten till friluftsliv för unga" anser för- och grundskolenämnden att det är av vikt att det i formuleringen tydliggör att tillgängligheten till och förståelse för naturen är en naturlig del av undervisningen utifrån det lagstadgade uppdraget i skollag och läroplaner. För- och grundskolenämnden anser även att skrivningen under fokusområdet gällande planering och etablering ska innefatta förskola och skola konsekvent, samt att formuleringen "bör beaktas" inte är förenlig med läroplansuppdraget och därför ersätts med "ska beaktas".

Under rubriken "*Andra styrande kommunala dokument och program med beröring på friluftsliv*" anser för- och grundskolenämnden att skolskogsinventeringen bör nämnas och beskrivas som ett verktyg för att förverkliga miljömålen samt för att säkerställa att skolornas långsiktiga tillgång till naturområden för undervisning enligt skollag och läroplan.

Under rubriken "Umeås lokala miljömål" anser för- och grundskolenämnden att det bör stå något om miljömålet att alla grundskolor ska ha tillgång till skolskogar, för att kunna arbeta utifrån läroplanen där friluftsliv är ett centralt innehåll i exempelvis fritidshemmet och i ämnet idrott och hälsa.

Avslutningsvis vill för- och grundskolenämnden lyfta att programmet tydliggör Umeå kommuns friluftspolitiska ambitioner och ställer höga krav på samverkan mellan nämnder och andra kommunala verksamheter. När det gäller samverkan är det tydligt att fritidsförvaltningen ska initiera och vara sammankallande för en kommunal samverkansform, som benämns lokalt friluftsråd. För- och grundskolenämnden önskar ett förtydligande av vilken ledning och styrning som krävs för att en sådan samverkansform ska kunna ge önskad effekt.

Umeå kommun**Protokollsutdrag**För- och grundskolenämndens arbetsutskott 2025-11-06

Beslutsunderlag

Bilaga: Friluftsprogram 2026-2030 remissversion

Beredningsansvariga

Fredrik Strandgren, skolstrateg

Beslutet ska skickas tillumea.fritid@umea.se senast 30 november, märk ämnesraden FN-2016/00260**Yrkanden**

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Moderaterna, Maria Lindvall (-)(L)
ställer sig bakom tjänsteskrivelsen

Propositionsordning

Ordföranden prövar tjänsteskrivelsens förslag och finner att
arbetsutskottet beslutar att bifalla tjänsteskrivelsen.

Tjänsteskrivelse

2025-10-28

För- och
grundskolenämndens
arbetsutskott

Diariennr: SK-2025/00439

Tillsyn av enskild – Montessoriförskolan Barnabo ekonomisk förening

Förslag till beslut

För- och grundskolenämnden beslutar med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800)

att förelägga den enskilda huvudmannen Montessoriförskolan Barnabo ekonomisk förening (org.nr 769602–7817), att senast den 30 september 2026 avhjälpa påtalad brist gällande rektorns befattningsutbildning i enlighet med bilaga 1, Beslut efter tillsyn.

Ärendebeskrivning

På uppdrag av för- och grundskolenämnden genomför utbildningsförvaltningen vid Umeå kommun tillsyn av enskild huvudman som bedriver förskola, utifrån att kommunen tidigare har beviljat godkännande för huvudmannen att bedriva förskola i enskild regi.

Tillsynen utgår från skollagen 26 kap. 4 § p. 1 och 3.

Med tillsyn avses en självständig granskning som har till syfte att kontrollera om den verksamhet som granskas uppfyller de krav som följer av lagar och andra föreskrifter. Det övergripande syftet är att höja kvaliteten i den verksamhet som granskas. I tillsynen ingår att fatta beslut om åtgärder som kan krävas för att den huvudman som bedriver verksamheten ska uppfylla grundläggande krav enligt lagar och andra föreskrifter. I tillsynen ingår även att kontrollera att enskilda som godkänts som huvudman av kommunen fortlöpande uppfyller de krav som ställs på enskilda utövare.

Om det vid tillsynen framkommer brister i verksamheten utifrån skollagens bestämmelser kan för- och grundskolenämnden besluta om ingripande i form av avstående från ingripande, anmärkning, föreläggande,

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2025/00439

föreläggande förenat med vite, återkallelse av godkännande eller tillfälligt verksamhetsförbud, enligt skollagen 26 kap. 10–14 §§.

Sedan 2019 är det obligatoriskt att rektorer som är nyanställda inom förskolan ska genomgå en särskild befattningsutbildning för rektorer. Utbildningen ska påbörjas snarast möjligt efter att rektorn tillträtt sin anställning.

Tillsynen visar att rektorn som anställdes 2021 inte genomfört eller påbörjat särskild befattningsutbildning. Detta är en brist enligt skollagstiftningen som behöver åtgärdas av den enskilda huvudmannen, därav beslut om föreläggande.

Beslutsunderlag

Bilaga: Beslut efter tillsyn av förskolan Barnabo, med huvudmannen Montessoriförskolan Barnabo ekonomisk förening

Beredningsansvariga

Maud Karlström, samordnare

Monika Andersson, utvecklingsledare

Emma Steen, jurist

Elin Nyberg, ekonom

Beslutet ska skickas till

Montessoriförskolan Barnabo ekonomisk förening

personal@barnabo.se

Ann-Christine Gradin

utbildningsdirektör

Daniel Nordgren

biträdande utbildningsdirektör

3 av 3

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2025/00439

Diariennr: SK-2025/00439
2025-11-20

Montessoriförskolan Barnabo
ekonomisk förening

Beslut efter tillsyn

Beslut om föreläggande

Utbildningsförvaltningen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen den enskilda huvudmannen Montessoriförskolan Barnabo ekonomisk förening (org.nr 769602–7817) fortsatt kallad huvudmannen, att senast **30 september 2026** vidta nedan angiven åtgärd avseende bristen att nuvarande rektor saknar särskild befattningsutbildning för rektorer.

De angivna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till utbildningsförvaltningen.

Redovisningen skickas via e-post till utbildningskontoret@umea.se, märkt med SK-2025/00439.

Om den huvudmannen inte följer detta föreläggande, kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Huvudmannen ska vidta följande åtgärder:

- se till att det i verksamheten finns en rektor som påbörjar den särskilda befattningsutbildningen för rektorer senast hösten 2026.

Ärendet

Tillsyn av den fristående Montessoriförskolan Barnabo.

På uppdrag av för- och grundskolenämnden genomför utbildningsförvaltningen vid Umeå kommun tillsyn av enskild huvudman som bedriver förskola, utifrån att kommunen tidigare har beviljat godkännande för huvudmannen att bedriva verksamhet.

Tillsynen utgår från 26 kap. 2 § och 4 § p.1 och p.3 skollagen, för att säkerställa att verksamheten bedrivs i enlighet med de lagar, förordningar och övriga författningar som gäller för verksamheten. Med tillsyn avses en självständig granskning som har till syfte att kontrollera om den verksamhet som granskas uppfyller de krav som följer av lagar och andra

föreskrifter. Det övergripande syftet är att höja kvaliteten i den verksamhet som granskas. I tillsynen ingår att fatta beslut om åtgärder som kan behövas för att den huvudman som bedriver verksamheten ska uppfylla grundläggande bestämmelser.

I tillsynen ingår även att genomföra en ägar- och ledningsprövning samt en prövning av huvudmannens ekonomiska förutsättningar, enligt 2 kap. 5 § skollagen.

Utbildningsförvaltningen har genomfört tillsyn av huvudmannen för Montessoriförskolan Barnabo. Tillsynen baseras på inskickade underlag gällande förskolans uppdrag enligt skollag och läroplan, underlag rörande ägar- och ledningsprövning samt underlag gällande huvudmannens ekonomiska förutsättningar.

Verksamhetsbesök och intervjuer har genomförts den 17 september 2025 av samordnare och utvecklingsledare från utbildningsförvaltningen. Intervjuer genomfördes med förskollärare, rektor och representanter för huvudmannen.

Huvudmannen har efter genomförd tillsyn tagit del av den tjänsteanteckning som upprättats efter genomförd tillsyn och beretts möjlighet att inkomma med synpunkter.

Motivering av beslut och utredning

Rektor saknar särskild befattningsutbildning

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Tillsynen visar att rektor inte har genomfört eller påbörjat särskild befattningsutbildning alternativt utbildning som kan jämföras med denna, trots att rektorn varit verksam på förskolan sedan år 2021.

Rättslig reglering

Enligt 2 kap. 12 § skollagen ska varje huvudman se till att rektorerna går en särskild befattningsutbildning eller en utbildning som kan jämföras med denna. Utbildningen ska påbörjas snarast möjligt efter det att rektorn har tillträtt sin befattning, och ska för rektorer i förskolan vara genomförd inom fem år efter tillträdesdagen.

Skyldigheten för en huvudman enligt första stycket gäller inte i fråga om rektorer som

- tidigare gått befattningsutbildningen eller en äldre statlig rektorsutbildning,
- genom annan utbildning eller yrkeserfarenhet har förvärvat kunskaper som av en högskola som anordnar befattningsutbildning har jämförts med sådan utbildning, eller
- den 15 mars 2010 var verksamma som rektorer eller, när det gäller rektorer för förskoleenheter, den 1 juli 2019 är verksamma som sådana rektorer.

Bedömning

Utbildningsförvaltningen konstaterar efter genomförd tillsyn att rektorn saknar särskild befattningsutbildning för rektorer, och omfattas inte heller av något undantag för att inte genomföra utbildningen.

Bestämmelsen om en obligatorisk utbildning för nytillträdde rektorer gäller alla rektorer, oavsett huvudman. Syftet med befattningsutbildningen är att ge rektorer och annan personal med motsvarande ledningsfunktion kunskaper om de krav som anges i föreskrifter som gäller inom förskolan, samt att utveckla deras roll som ledare så att verksamhetens kvalitet kan säkerställas.

Målet med rektorsutbildningen är att deltagarna får sådana kunskaper att de kan ansvara för att barnen får en likvärdig och rättssäker utbildning, skapa förutsättningar för måluppfyllelse och ansvara för att verksamheten som helhet utvecklas.

Befattningsutbildningen ska motsvara 30 högskolepoäng och består av såväl skoljuridik som myndighetsutövning (10 högskolepoäng), styrning, organisering och kvalitet (10 högskolepoäng) samt skolledarskap (10 högskolepoäng).

Val av ingripande

Utbildningsförvaltningen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Huvudmannen för Montessoriförskolan Barnabo uppfyller inte författningarnas krav vad gäller rektors befattningsutbildning.

Då rektorn anställdes år 2021 och gällande lagstiftning inte efterlevts finns därför skäl att förelägga huvudmannen att fullgöra sina skyldigheter enligt gällande lagstiftning och vidta åtgärder för att avhjälpa denna brist.

Områden som har ingått i tillsynen där inga brister identifierats

Tillsynen har omfattat följande områden: ägar- och ledningsprövning samt ekonomiska förutsättningar att bedriva förskoleverksamhet, vistelsetider, mottagande i förskolan, systematiskt kvalitetsarbete, undervisning och utbildning, kontroll av belastningsregistret samt anmälan till socialnämnden.

Av inskickad dokumentation framgår att verksamhetens öppettider motsvarar vårdnadshavares behov. I de fall det finns barn som behöver omsorg under de fyra veckor verksamheten har semesterstängt ordnar huvudmannen alternativ omsorg.

Mottagandet vid förskolan följer skollagens krav, det vill säga om ett barn av fysiska, psykiska eller andra skäl har behov av särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola ska det barnet skyndsamt erbjudas förskola.

Tillsynen visar vidare att det på förskolan finns fyra legitimerade förskollärare som har ett särskilt ansvar för den utbildning som arbetslaget utför gemensamt. Personalen ges möjlighet till samplanering. Det finns även en planering för det pedagogiska verksamhetsåret, med olika delmål från förskolans läroplan, reviderad 2025. Med utgångspunkt i denna skapas pedagogiska planeringar för mindre delområden eller projekt till exempel rörelse och språk. När ett område slutförts sker en utvärdering av hur målen uppnåddes.

Inför tillsynen har utbildningsförvaltningen tagit del av verksamhetens systematiska kvalitetsarbete. Av inskickade dokument framgår att rektor tillsammans med personal följer upp, utvärderar och analyserar resultaten i utbildningen samt att det sker systematiskt och kontinuerligt.

Huvudmannen genomför regelbundet barnskyddsronder där det framgår att identifierade brister åtgärdas. Besiktning av lekutrustning har genomförts i augusti 2025 och åtgärder för att avhjälpa brister har vidtagits av fastighetsägaren.

Tillsynen visar att det finns en rutin för utevistelse som är väl inarbetad där varje person känner till sitt ansvar. Enligt rektorn kontrolleras utdrag ur belastningsregistret innan anställning påbörjas och det finns en känd rutin för att anmäla oro till socialnämnden. I samband med nyanställning tar personalen del av information om den sekretess som gäller för förskolan och signerar att de tagit del av innehållet.

Tillsynen avslutas således avseende alla dessa områden.

Ägar- och ledningsprövning

Rättslig reglering ägar- och ledningsprövning samt prövning av ekonomiska förutsättningar

Enligt 2 kap. 5 § skollagen (2010:800) får enskilda efter ansökan godkännas som huvudmän för bland annat förskola. Godkännande ska enligt 2 kap. 5 § andra stycket lämnas om den enskilde genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten, har ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten och i övrigt har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen.

Vidare krävs att den enskilde i övrigt bedöms lämplig. Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas.

Av 2 kap. 5 a § skollagen framgår att följande personer ska omfattas av ägar- och ledningsprövningen när det gäller en juridisk person: den verkställande direktören och andra som genom en ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten, styrelseledamöter och styrelsesuppleanter, bolagsmännen i kommanditbolag eller andra handelsbolag samt personer som genom ett direkt eller indirekt ägande har ett väsentligt inflytande över verksamheten. Enligt bestämmelsens andra stycke ska prövningen enligt 5 § tredje stycket, i fråga om en juridisk person, avse de personer som anges i första stycket och den juridiska personen.

Av 2 kap. 5 b § skollagen framgår att en sökande inte ska anses som lämplig enligt 5 § tredje stycket om det finns en risk för att barn eller elever i den verksamhet som ansökan avser kommer att utsättas för våld, tvång eller hot, diskriminering eller kränkande behandling, eller påverkan som syftar till motarbetande av grundläggande fri- och rättigheter eller det demokratiska styrelseskicket.

I 26 kap. 4 § 3 p. skollagen anges att kommunen har tillsyn över att enskilda som godkänts av kommunen fortlöpande uppfyller kraven i 2 kap. 5 §.

Av förarbetena till skollagen framgår att den enskilde genom erfarenhet eller på annat sätt förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten. Utöver kunskaper om de skolförfattningar som gäller för verksamheten omfattar kravet på insikt även kunskap om bland annat de arbetsrättsliga och arbetsmiljörättsliga regler som gäller för verksamheten. Kunskapen kan visas exempelvis genom en redogörelse för erfarenhet av liknande verksamhet eller utbildning på området.

Bedömningen av om kravet på insikt är uppfyllt ska ske samlat för hela den berörda kretsen, dvs. kravet ska i ett aktiebolag vara uppfyllt av styrelsen, den verkställande direktören och ägarna sammantaget. I ett handelsbolag ska kraven uppfyllas av bolagsmännen och eventuella kommanditdelägare gemensamt. I en ekonomisk eller ideell förening ska kraven vanligtvis uppfyllas av styrelsen. Det krävs alltså inte att samtliga personer i den berörda kretsen har kunskapen, utan endast att den sökande kan visa att kunskapen finns representerad inom kretsen.

Vidare krävs att den enskilde kan visa att denne har kunskap om de ekonomiska regelverk som styr associationsformen, exempelvis Årsredovisningslag (1995:1554), eller lag (2018:672) om ekonomiska föreningar (2018:672). Kunskapen kan visas exempelvis genom en redogörelse för erfarenhet av liknande verksamhet eller utbildning på området.

I en ekonomisk eller ideell förening ska kraven vanligtvis uppfyllas av styrelsen. Det krävs alltså inte att samtliga personer i den berörda kretsen har kunskapen, utan endast att den sökande kan visa att kunskapen och kompetensen finns representerad inom kretsen.

Vidare framgår av förarbetena till skollagen att den enskilde, eller i fråga om en juridisk person var och en av företrädarna för denna, även i övrigt ska bedömas vara lämplig. Viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse ska beaktas vid lämplighetsprövningen (prop. 2017/18:158 s. 121–122).

Befintliga huvudmän som redan har ett godkännande för att bedriva förskoleverksamhet är skyldiga att löpande säkerställa att kraven på insikt och lämplighet är uppfyllda inom ägar- och ledningskretsen. Huvudmannen behöver också löpande säkerställa att det finns ekonomiska förutsättningar att bedriva verksamheten.

Prövning av ekonomiska förutsättningar

Regeringen har i förarbetena till lagstiftningen om ägar- och ledningsprövning uttryckt att syftet med lagstiftningen är att förhindra oseriösa aktörer att verka inom välfärdssektorn. Syftet med att införa ett krav på ekonomiska förutsättningar är att minska risken för plötsliga nedläggningar (prop. 2017/18:158 s 51, 97).

I kravet på ekonomiska förutsättningar ligger att den enskilde ska ha ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten. Kravet gäller under

hela den tid då verksamheten bedrivs. I kravet på ekonomiska ligger att verksamheten ska bedrivas på ett sätt som innebär att den bär sina egna kostnader och att det finns utrymme för nödvändiga investeringar. Det kan bli aktuellt att ingripa mot en aktör om ekonomin kraftigt försämras, till exempel genom vikande elevunderlag eller att aktörens tillgångar minskar, på ett sådant sätt att det påverkar förutsättningarna att bedriva en verksamhet av godtagbar kvalitet enligt lagar och andra föreskrifter som gäller för verksamheten (prop. 2017/18:158 s. 115).

Motivering av beslut och utredning

Ägar- och ledningsprövning

Huvudmannen har uppgett att följande personer ingår i ägar- och ledningskretsen, för Montessoriförskolan Barnabo ekonomisk förening: ALG som ordförande, CH, CA, AB och CF som ledamöter.

I ärendet har uppgifter inhämtats från huvudmannen, Polismyndigheten, Kronofogden och Skatteverket. Vidare har kreditupplysningar inhämtats i ärendet.

Lämplighetsprövningen har omfattat både de fysiska personerna i huvudmannens styrelse och den juridiska personen.

Huvudmannen har ombetts redogöra för ägar- och ledningskretsens insikt gällande lagstiftning som är aktuell för verksamheten, arbetsrättslig kompetens, arbetsmiljörättslig kompetens samt kunskap om ekonomi utifrån associationsformen ideell förening.

Huvudmannen har uppgett att ordförande tillsammans med övriga styrelseledamöter genom mångårig erfarenhet och diverse kortare utbildningar har förvärvat insikt i skollagstiftning, arbetsrätt, arbetsmiljörätt samt kring det ekonomiska regelverk som gäller för en ideell förening.

Utbildningsförvaltningen har fastställt att följande personer ingår i ägar- och ledningskretsen, för Montessoriförskolan Barnabo ekonomisk förening: ALG som ordförande, CH, CA, AB och CF som ledamöter.

Mot bakgrund av de uppgifter som framkommit under utredningen gör utbildningsförvaltningen den samlade bedömningen att huvudmannen för Montessoriförskolan Barnabo ekonomisk förening genom erfarenhet och utbildning förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten samt att alla inom ägar- och ledningskretsen bedöms som lämpliga.

Bedömning av huvudmannens ekonomiska förutsättningar

Utredningen av Montessoriförskolan Barnabo ekonomisk förenings ekonomiska förutsättningar består av bedömning av ett antal ekonomiska nyckeltal såsom soliditet, kassalikviditet, likviditet i relation till personalkostnader samt eget kapital i relation till nettoomsättning.

Huvudmannens redovisning för de senaste fyra åren visar ett godtagbart resultat. Som innebär att huvudmannen har god förmåga att hantera sina kortfristiga skulder, men är mer känslig när det gäller den långfristiga betalningsförmågan.

Förskoleenhetens storlek är en utmaning, ett fåtal år med svaga resultat kan få stor påverkan på soliditeten och det egna kapitalet. Huvudmannen har vidtagit åtgärder för att stärka ekonomin och det är viktigt att detta arbete fortsätter, med anledning av demografiska utmaningar kommande år som kan innebära ett minskat antal barn inskrivna i förskolans verksamhet.

Mot bakgrund av ovanstående bedömer utbildningsförvaltningen att huvudmannen har ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Tillsynen avslutas även för detta område.

Beredningsansvariga

Maud Karlström, samordnare.

Monika Andersson, utvecklingsledare.

Emma Steen, jurist.

Elin, Nyberg, ekonom.

Beslutet ska skickas till

Montessoriförskolan Barnabo ekonomisk förening.

Umeå kommun**Protokollsutdrag**För- och grundskolenämndens arbetsutskott 2025-11-06

§ 76

Diariennr: SK-2025/00439

Beslut efter tillsyn Montessoriförskolan Barnabo**Arbetsutskottets beslut**

För- och grundskolenämnden föreslås besluta med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800)

att förelägga den enskilda huvudmannen Montessoriförskolan Barnabo ekonomisk förening (org.nr 769602–7817), att senast den 30 september 2026 avhjälpa påtalad brist gällande rektorns befattningsutbildning i enlighet med bilaga 1, Beslut efter tillsyn.

Förslag till beslut

För- och grundskolenämnden beslutar med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800)

att förelägga den enskilda huvudmannen Montessoriförskolan Barnabo ekonomisk förening (org.nr 769602–7817), att senast den 30 september 2026 avhjälpa påtalad brist gällande rektorns befattningsutbildning i enlighet med bilaga 1, Beslut efter tillsyn.

Ärendebeskrivning

På uppdrag av för- och grundskolenämnden genomför utbildningsförvaltningen vid Umeå kommun tillsyn av enskild huvudman som bedriver förskola, utifrån att kommunen tidigare har beviljat godkännande för huvudmannen att bedriva förskola i enskild regi.

Tillsynen utgår från skollagen 26 kap. 4 § p. 1 och 3.

Med tillsyn avses en självständig granskning som har till syfte att kontrollera om den verksamhet som granskas uppfyller de krav som följer av lagar och andra föreskrifter. Det övergripande syftet är att höja kvaliteten i den verksamhet som granskas. I tillsynen ingår att fatta beslut om åtgärder som kan krävas för att den huvudman som bedriver verksamheten ska uppfylla grundläggande krav enligt lagar och andra föreskrifter. I tillsynen ingår även att kontrollera att enskilda som

Umeå kommun**Protokollsutdrag**För- och grundskolenämndens arbetsutskott 2025-11-06

godkänts som huvudman av kommunen fortlöpande uppfyller de krav som ställs på enskilda utövare.

Om det vid tillsynen framkommer brister i verksamheten utifrån skollagens bestämmelser kan för- och grundskolenämnden besluta om ingripande i form av avstående från ingripande, anmärkning, föreläggande, föreläggande förenat med vite, återkallelse av godkännande eller tillfälligt verksamhetsförbud, enligt skollagen 26 kap. 10–14 §§.

Sedan 2019 är det obligatoriskt att rektorer som är nyanställda inom förskolan ska genomgå en särskild befattningsutbildning för rektorer. Utbildningen ska påbörjas snarast möjligt efter att rektorn tillträtt sin anställning.

Tillsynen visar att rektorn som anställdes 2021 inte genomfört eller påbörjat särskild befattningsutbildning. Detta är en brist enligt skollagstiftningen som behöver åtgärdas av den enskilda huvudmannen, därav beslut om föreläggande.

Beslutsunderlag

Bilaga: Beslut efter tillsyn av förskolan Barnabo, med huvudmannen Montessoriförskolan Barnabo ekonomisk förening

Beredningsansvariga

Maud Karlström, samordnare

Monika Andersson, utvecklingsledare

Emma Steen, jurist

Elin Nyberg, ekonom

Beslutet ska skickas till

Montessoriförskolan Barnabo ekonomisk förening

personal@barnabo.se

Propositionsordning

Ordföranden prövar tjänsteskrivelsens förslag och finner att arbetsutskottet beslutar att bifalla tjänsteskrivelsen.

Sida 3 av 3

Umeå kommun

Protokollsutdrag

För- och grundskolenämndens arbetsutskott 2025-11-06

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

Tjänsteskrivelse

2025-10-28

För- och
grundskolenämndens
arbetsutskott

Diariennr: SK-2025/00619

Revidering av riktlinje för plats i förskola och pedagogisk omsorg

Förslag till beslut

För- och grundskolenämnden beslutar

att fastställa reviderad riktlinje för "Plats i förskola och pedagogisk omsorg i Umeå kommun"

att riktlinjen börjar gälla från och med 1 januari 2026

Ärendebeskrivning

Denna riktlinje ersätter "*Regler för rätt till plats och kö till förskola och pedagogisk omsorg*" (SK-2017/00489, beslutad 2018-02-22) samt riktlinje "*Omsorg på obekväm arbetstid*" (SK-2021/00066, beslutad 2021-02-25), se bilaga 2 och 3.

Ett helt nytt dokument i form av en riktlinje har tagits fram. Språkliga och redaktionella ändringar har genomförts utifrån tidigare regler och riktlinje. Sett till ett likvärdighetsperspektiv är det av stor vikt att det finns gemensamma riktlinjer som skapar förståelse för hur olika situationer gällande hur plats i förskola och pedagogisk omsorg ska hanteras. Därav har vissa avsnitt utvecklats, förtydligats och beskrivits mer utförligt. Därtill har några nya avsnitt och tillägg gjorts, se exempel nedan.

Tidigare har det inte funnits någon riktlinje för hur för- och grundskoleförvaltningen hanterar oförutsedda händelser eller när en förskola avvecklas. I denna riktlinje införs nu en förtur till placering vid en förskola inom aktuell förskolas planeringsområde för barn vars placering påverkas vid sådana händelser. Att dessa barns placeringar kan prioriteras är viktigt eftersom byte av förskola på grund av organisationsförändringar inte är ett aktivt val utifrån familjens situation och behov. I praktiken innebär det att barn som behöver byta förskola på grund av oförutsedda händelser eller organisatoriska förändringar prioriteras före syskonförtur i kön till ny placering.

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2025/00619

Ytterligare ett förtydligande är att förskolor och pedagogisk omsorg har möjlighet att hålla verksamheten stängd fyra dagar per år för planering och kompetensutveckling. Dessa fyra dagar ska utgöras av två heldagar per termin. Tidigare har varje enhet valt om de vill förlägga dem till hela eller halva dagar. Flertalet vårdnadshavare har inte möjlighet att arbeta hemifrån eller har möjlighet till flexledigt. Det får till följd att de kan behöva ta ledigt en hel dag när förskola eller pedagogisk omsorg håller stängt en halvdag.

Några nya avsnitt har införts till exempel "Avgifter förskola och pedagogisk verksamhet" samt "Behov av utökad tid".

I avsnittet om omsorg på obekväm arbetstid har några mindre justeringar gjorts, bland annat erbjuds nu omsorg på julafton och nyårsafton, dagar som tidigare var undantagna.

Vidare har en mjukare formulering i form av att "önskvärt", använts istället för förväntningar när det gäller vårdnadshavares åtaganden, främst vid gemensam vårdnad när vårdnadshavarna är folkbokförda på olika adresser. I tidigare riktlinje fanns det flertalet förväntningar på vårdnadshavare bland annat att vårdnadshavare som är folkbokförda på olika adresser gemensamt ska lösa barnets behov av tillsyn på obekväm arbetstid. Vårdnadshavare har förvisso ett gemensamt ansvar för barnets omsorg och trygghet enligt föräldrabalken och en kommun kan uppmuntra samarbete mellan vårdnadshavare, men kommunen kan inte ställa krav på att vårdnadshavarna ska samarbeta praktiskt kring omsorg på obekväm tid om det inte är möjligt eller rimligt, särskilt om de bor långt från varandra eller har olika arbetstider.

Beslutsunderlag

Bilaga 1: Riktlinje för plats i förskola och pedagogisk omsorg.

Bilaga 2: Regler för köande till, erbjudande om och uppsägning av plats i förskoleverksamhet.

Bilaga 3: Riktlinje, Omsorg på obekväm arbetstid

Beredningsansvariga

Maud Karlström, samordnare

Carola Nilsson, strateg

Emma Steen, jurist

Ann-Christine Gradin

Daniel Nordgren

3 av 3

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2025/00619

utbildningsdirektör

biträdande
utbildningsdirektör

Riktlinje för plats i förskola och pedagogisk omsorg

Beslutad av:
För- och grundskolenämnden

Dokumenttyp: Riktlinje

Diarienummer:
SK-2025/00619

Reviderad:

Datum, paragraf för beslut:
[20XX-XX-XX, § XX]

Dokumentansvarig:
Strateg, förskola

Innehåll

Riktlinje för plats i förskola och pedagogisk omsorg	1
Innehåll	2
Inledning	4
Rätt till plats vid förskola i Umeå kommun	4
Allmän förskola	5
Föräldraledighet	6
Arbetssökande	6
Barnets vistelsetider vid uppbärande av annan ersättning	6
Mottagande av barn från annan kommun	6
Fristående förskola och pedagogisk omsorg, som bedrivs av enskild huvudman	7
Ansökan och besked om plats	8
Platsgaranti	8
Vid erbjudande av plats påverkas platsgarantin enligt följande	8
Ansökan	8
Fördelning av platser	8
Besked om plats	9
Introduktion	9
Förskola där hela eller delar av verksamheten bedrivs på finska, meänkieli eller samiska	10
Specialanpassade verksamheter	10
Uppsägning – avsluta plats	10
Uppsägningstid	10
Ej nyttjad plats	11
Barn som flyttar till annan kommun	11
Öppethållande och vistelsetider	11
Samordnad sommarförskoleverksamhet och planeringsdagar	11
Barnets vistelsetid	12
Vårdnadshavares semester	12
Behov av utökad tid	12
Föräldraledighet avbryts på grund av arbete eller studier	12
Barn i behov av särskilt stöd	13
Barn med behov av utökad tid på grund av familjens situation i övrigt	13
Omsorg på obekväm arbetstid	13
Rätt till omsorg på obekväm arbetstid	14

Ansökan till omsorg på obekväm arbetstid.....	14
Introduktion och vistelsetider	15
Transporter.....	16
Avgifter förskola och pedagogisk verksamhet	16
Inkomstredovisning	16
Rättsliga utgångspunkter	17

Inledning

I Umeå kommun finns förskolor och pedagogisk omsorg både i kommunal och fristående regi. Enligt skollagen (2010:800) ansvarar hemkommunen¹ för att utbildning i förskola kommer till stånd för alla barn i kommunen som ska erbjudas förskola, vars vårdnadshavare önskar det. Hemkommunen får fullgöra sina skyldigheter genom att erbjuda barnet utbildning i fristående förskola. Umeå kommun erbjuder en plats per barn. Barn har därmed inte rätt till placering i två kommuner samtidigt.

Förskolan är en egen skolform. Förskolan riktar sig till barn från det att de fyllt ett år tills de börjar förskoleklass hösten, det år de fyller sex år. Förskolans verksamhet regleras förutom i skollagen även av en läroplan Lpfö 18, reviderad år 2025. Förskolans läroplan ska vara vägledande för pedagogisk omsorg. Umeå kommun erbjuder pedagogisk omsorg på obekväm arbetstid för vårdnadshavare som arbetar under kvällar, nätter och helger för vårdnadshavare, som har behov av det.

Pedagogisk omsorg är en verksamhet som vårdnadshavare kan välja för sitt barn, i stället för förskola. Pedagogisk omsorg erbjuds barn mellan 1–13 år i stället för förskola och fritidshem.

Begreppen förskola och pedagogisk omsorg används i texten. I de fall något endast gäller en viss driftform så anges detta särskilt.

Förskolans verksamhet regleras i skollagen, 8 kapitlet och pedagogisk omsorg regleras i 25 kapitlet². Med de laghänvisningar som görs inom parentes nedan åsyftas skollagen om inte annat anges.

Rätt till plats vid förskola i Umeå kommun

Barn som är bosatta och folkbokförda i Umeå kommun ska från och med 1 års ålder erbjudas förskola i den omfattning det behövs, med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt (8 kap. 5 §).

Enligt förarbetena till skollagen kan familjens situation i övrigt röra sig om barn med ett annat modersmål än svenska eller om barn i glesbygd. Ett annat exempel är barn vars föräldrar deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller har en funktionsnedsättning som riskerar att begränsa barnets fysiska eller psykiska utveckling. Även barn vars föräldrar är långtidssjukskrivna, sjuk- eller förtidspensionerade³ kan omfattas.

¹ Den kommun som personen är folkbokförd i (29 kap. 6 §).

² Se Rättslig reglering, sid. 17

³ Nuvarande benämning varaktig sjukersättning

Barn vars vårdnadshavare är arbetssökande eller föräldraledig för vård av annat barn erbjuds också förskola. Rätt till plats omfattar även barn som behöver särskilt stöd i sin utveckling (8 kap. 6–7 §§).

Barn ska från och med augusti det år barnet fyller 3 år erbjudas allmän avgiftsfri förskola under 525 timmar per år (8 kap. 4 §). Avgiftsfri allmän förskola ingår i ordinarie verksamhet men begränsas till grundskolans läsårstider. Vistelsetiden, 15 timmar per vecka, fördelas vanligtvis på tre dagar per vecka.

Barn till andra personer som har rätt till plats i förskola trots att de inte är folkbokförda i Umeå kommun, framgår av (29 kap. 2 §):

1. asylsökande barn och barn med tidsbegränsat uppehållstillstånd som inte är folkbokförda i landet, som därmed anses bosatta här
2. barn som har rätt till utbildning eller annan verksamhet till följd av EU-rätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiz, å andra sidan, om fri rörlighet för personer, har rätt till allmän förskola
3. barn till papperslösa
4. barn till gästforskare, som vistas i kommunen mer än sex månader, men mindre än ett år och därmed inte har rätt att folkbokföra sig i landet kan ändå ha rätt till förskola

Allmän förskola

Rätten till allmän förskola inträder från och med augusti det år barnet fyller tre år, och innebär rätt till avgiftsfri förskola med minst 525 timmar per år (8 kap. 4 §).

Rektor fastställer för varje verksamhetsår⁴ vistelsetider gällande allmän förskola. Allmän förskola följer grundskolans läsårsplan och har uppehåll under skolans lov. Barnen erbjuds de måltider som tillhandahålls av verksamheten under den tid barnet vistas i förskolan.

Barn från ett års ålder med eget behov av förskola och barn i behov av särskilt stöd i form av förskola, har rätt till avgiftsfri förskola med 15 timmar per vecka eller 525 timmar per år från ett års ålder.

Barn som är inskrivna i pedagogisk omsorg, har rätt till placering på samma villkor som i förskola, det vill säga avgiftsfri placering med 15 timmar per vecka eller 525 timmar per år.

⁴ Augusti till och med juni.

Föräldraledighet

Barn vars vårdnadshavare är föräldraledig enligt föräldraledighetslagen för vård av annat barn, har rätt till en placering om minst 15 timmar per vecka (8 kap. 6 §). Rektor fastställer tiden för när dessa timmar får nyttjas, vanligtvis fördelas tiden på tre dagar per vecka. Barnen erbjuds de måltider som tillhandahålls av verksamheten under den tid barnet vistas i förskolan. En månad efter att ett nytt syskon fötts behåller det äldre barnet sin heltidsplats. Vid flerbarnsfödelse behåller barnet sin plats två månader.

Föräldraledighet som tas ut under andra perioder än i samband med när ett nytt syskon föds påverkar inte barnets placeringsform då placeringen bibehålls, om föräldraledigheten understiger en månad. Det barn som föräldraledigheten tas ut för kan inte nyttja sin plats under föräldraledigheten.

Arbetssökande

Barn till vårdnadshavare som är arbetssökande, har rätt till en placering om minst 15 timmar per vecka, för att aktivt söka arbete (8 kap. 6 §). Rektor fastställer tiden för när dessa timmar får nyttjas, vanligtvis fördelas tiden på tre dagar per vecka. Barnen erbjuds de måltider som tillhandahålls av verksamheten under den tid barnet vistas i förskolan.

I vissa fall kan tillfällig extra tid beviljas, det kan gälla vid dessa tillfällen:

1. anställningsintervju som inte kan planeras in under ordinarie vistelsetid
2. möte med arbetsförmedlingen eller annan myndighet
3. kortare arbetsmarknadsinsats, exempelvis föreläsning eller workshop
4. besök hos möjlig arbetsgivare
5. praktikintervju eller matchningsmöte via rekryteringsföretag

Rektor fattar beslut om barnets vistelsetider i samråd med vårdnadshavare.

Barnets vistelsetider vid uppbärande av annan ersättning

Om vårdnadshavare uppbär sjukpenning, pension, sjuk- eller aktivitetsersättning eller graviditetspenning alternativt uttag av föräldrapenning före förlossning görs en individuell bedömning av det placerade barnets vistelsetid. Rektor fattar beslut om barnets vistelsetider i samråd med barnets vårdnadshavare.

Mottagande av barn från annan kommun

En kommun är skyldig att ta emot ett barn från en annan kommun om det utifrån barnets personliga förhållanden finns särskilda skäl för det (8 kap. 13 §). Exempel på det kan vara geografiska förhållanden, att de bor nära kommungränsen eller att vårdnadshavare arbetar i annan kommun. Ytterligare skäl kan vara att barnet är i behov av särskilt stöd eller att barnet tillhör en nationell minoritet och kan erbjudas förskola helt eller delvis på sitt minoritetsspråk.

I detta fall ska ersättningen täcka den mottagande kommunens kostnader (8 kap. 17 §). Detta innebär att hemkommunen får betala det belopp som eleven genererar enligt mottagande skolkommuns resursfördelningssystem. Har ett barn ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Innan kommunen fattar beslut om att ta emot ett sådant barn ska den inhämta yttrande från barnets hemkommun. Med yttrande avses ett godkännande från barnets hemkommun avseende de skäl som framförts för placering i annan kommun samt avseende kostnaden för platsen.

En kommun kan frivilligt ta emot ett barn från en annan kommun av andra skäl, det vill säga efter önskemål av vårdnadshavarna men utan att det finns särskilda skäl på grund av personliga förhållanden. I dessa fall ska hemkommunen betala ersättning efter de grunder för resursfördelning som barnets hemkommun tillämpar inom sin förskoleverksamhet, om inte de berörda kommunerna kommer överens om något annat. Innan en kommun tar emot ett barn på denna grund har den alltså möjlighet att försäkra sig om att den får den ersättning från hemkommunen den anser nödvändig. I annat fall kan den avstå från att ta emot barnet.

Beslut om mottagande från annan kommun fattas för ett verksamhetsår i taget. I det fall beslutet rör ett fyraårigt barn fattas beslut för hela förskoletiden.

Vid mottagande från annan kommun gäller inte syskonförtur i Umeå kommun.

Fristående förskola och pedagogisk omsorg, som bedrivs av enskild huvudman

I kommunen finns ett antal fristående verksamheter. Några av dessa har egen kö, andra har valt att ingå i det kommunala kösystemet. Vårdnadshavare som önskar plats för sitt barn i fristående verksamhet med egen kö, hänvisas till den fristående huvudmannen. För de fristående verksamheter som använder kommunens kösystem gäller samma ködatum oavsett om man söker en kommunal verksamhet eller till en fristående huvudman.

På Umeå kommuns webbplats finns en förteckning med kontaktuppgifter till fristående huvudmän i Umeå kommun.

Ansökan och besked om plats

Platsgaranti

Platsgarantin innebär att hemkommunen ska erbjuda barnet en förskoleplats inom fyra månader från det datum vårdnadshavare ställt sig i kö. Detta kan dock ske tidigast sex månader före önskad placering (8 kap. 14 §).

Om vårdnadshavares önskemål om placering på viss förskola inte går att uppfylla inom den lagstadgade tiden, erbjuder kommunen en garantiplats på en annan förskola.

Vid erbjudande av plats påverkas platsgarantin enligt följande

Om vårdnadshavarna tackar ja eller nej till erbjuden plats upphör platsgarantin. Detta gäller inte om erbjuden garantiplats inte utgör ett av önskemålen eller om vårdnadshavarna tackar nej, till ett erbjudande om plats i en fristående verksamhet med konfessionell inriktning. Platsgarantin gäller inte heller om vårdnadshavare endast ansökt om plats i någon av de fristående verksamheterna som finns i kommunen.

Platsgarantin gäller inte när ett barn som har plats på en förskola ställs i kö till en annan förskola, så kallad omplacering.

Ansökan

1. tidigast sex månader före önskad placering
2. i samband med ansökan anger vårdnadshavarna det startdatum som de önskar att barnet ska börja introduktion i den nya verksamheten
3. sker ändring av startdatum ändras även ködatum och datum för platsgarantin
4. vid ansökan om plats anges minst ett och maximalt fem önskemål
5. vid flytt till Umeå kommun krävs att den framtida folkbokföringsadressen kan styrkas med kvittens från Skatteverket på ändrad folkbokföringsadress alternativt med hyres- eller köpekontrakt på ny bostad

Fördelning av platser

Plats ska erbjudas vid en förskoleenhet så nära barnets hem som möjligt. Skälig hänsyn ska tas till vårdnadshavares önskemål (8 kap. 15 §).

Plats tillhandahålls inte för barn som har en plats i motsvarande verksamhet i den kommun där barnet är folkbokfört.

Lediga platser erbjuds i följande ordning:

1. barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl har behov av särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola ska skyndsamt erbjudas förskola (8 kap 14 §). Eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt.

2. barn som förlorar sin plats inom kommunal verksamhet på grund av en verksamhetsförändring har rätt till förtur inom aktuell förskolas planeringsområde⁵ vid ny placering. Med verksamhetsförändring avses situationer där en förskoleenhet upphör att bedriva verksamhet, exempelvis brandskadad enhet, tillfällig eller permanent stängning av enhet, avveckling på grund av utgången bygglov.

Det är vårdnadshavaren som ansvarar för att skicka in en ny ansökan inom angiven tid, efter att ha mottagit information om att barnet har rätt till förtur. Ansökningar hanteras enligt gällande placeringsregler och prioriteras utifrån ködatum. Om flera barn har samma ködatum till en specifik förskola, sker urval baserat på barnets ålder, där äldre barn prioriteras före yngre.

Förturen gäller löpande under året i mån av tillgängliga platser. Om ingen ansökan görs inom utsatt tid eller om det inte finns plats på önskad förskola kommer erbjudande om plats ske på en anvisad förskola.

Förtur gäller inte vid planerade renoveringar eller tillfälliga evakueringar, till exempel vid vattenläcka. I sådana fall får barnet en tillfällig placering vid en anvisad förskola.

Vid det fall att en fristående huvudman beslutar att avveckla förskoleverksamhet behöver vårdnadshavare ansöka om plats i kommunal förskola. Någon förtur till placering medges ej i dessa fall då valet av fristående aktör är vårdnadshavarens eget.

3. barn med syskon⁶, på samma folkbokföringsadress, som redan är placerade i förskoleverksamheten. Detta gäller endast till den förskola eller den pedagogiska omsorg syskonet har plats eller får plats i
4. barn med längst kötid till förskola och/eller pedagogisk omsorg. Om flera barn har samma kötid ska platsen tilldelas det äldre barnet

Besked om plats

Målsättningen är att plats ska erbjudas senast två månader innan önskat startdatum.

Vårdnadshavarens svar om den erbjudna platsen accepteras eller inte ska lämnas inom fyra dagar om inte annat angivits. Har barnet två vårdnadshavare ska båda vårdnadshavarna signera platserbjudandet. I det fall vårdnadshavarna inte tackar ja till plats på en önskad förskola stryks barnet från kön. Inkommer inget svar tas erbjudandet bort och barnet behåller sin plats i kön om erbjudandet var enligt platsgarantin.

Introduktion

När barn börjar i förskola eller pedagogisk omsorg ska vårdnadshavarna medverka under en lokalt utformad introduktionsperiod. Det är inte möjligt att påbörja introduktion under de fyra veckor förskoleverksamheterna har sommarstängt, eftersom kommunen under de veckorna endast har någon enstaka sommarförskoleverksamhet öppen, dessa veckor infaller

⁵ Geografiskt närliggande område enligt *Hållbar förskolestruktur 2024–2035* (SK 2024/00138)

⁶ Med syskon avses helsyskon, halvsyskon och barn som bor i samma hushåll.

vanligtvis under juli månad. Det är heller inte möjligt att påbörja introduktion under skolans jullov.

Förskola där hela eller delar av verksamheten bedrivs på finska, meänkieli eller samiska

Umeå kommun är förvaltningsområde för, finska, meänkieli och samiska, vilket innebär att barn vars vårdnadshavare begär det, ska erbjudas plats i förskola där hela eller delar av verksamheten bedrivs på finska meänkieli eller samiska (8 kap. 12 b §).

Finns inte ledig plats i dessa förskolor vid erbjudandetillfället står barnet kvar i kön tills ledig plats finns. Turordningen till dessa förskolor är densamma som för andra förskolor, men barn som tillhör de nationella minoriteterna erbjuds plats på dessa förskolor före barn som inte gör det, förutsatt att de barnen får annat erbjudande.

Specialanpassade verksamheter

Umeå kommun har tre specialanpassade verksamheter. En verksamhet för barn som har måttlig eller grav hörselnedsättning, har syskon med måttlig eller grav hörselnedsättning eller barn vars ena eller båda föräldrar/vårdnadshavare är döva. En verksamhet för barn med språkstörning av generell karaktär som ska vara identifierad av logoped, påverka både språkförståelse och uttrycksförmåga och inte bero på annat, som till exempel intellektuell funktionsnedsättning, hörselnedsättning eller autismspektrumstörning. Därtill finns en verksamhet för barn med omfattande allergi.

Fördelning av platser till dessa tre verksamheter sker enligt ovan rubrik, ”*Fördelning av platser*”, men barn med behov av placering på dessa avdelningar har företräde till plats på dessa verksamheter framför andra barn. Finns inte ledig plats i dessa förskolor vid erbjudandetillfället står barnet kvar i kö tills plats finns. Andra barn som har placerats där och inte tillhör målgruppen kan omplaceras till avdelning inom samma förskola för att bereda plats för barn som tillhör den specifika målgruppen.

Uppsägning – avsluta plats

Uppsägningstid

Uppsägningstiden är två månader och räknas från den dag uppsägningen inkommit till kommunen. Uppsägningen ska vara signerad av vårdnadshavarna, har barnet två vårdnadshavare ska båda vårdnadshavarna signera uppsägningen.

Avgift för förskoleplatsen tas ut under uppsägningsperioden, oavsett om barnet nyttjar platsen eller inte.

När ett barn placeras i förskoleklass skrivs barnet ut senast dagen före förskolornas sommarstängning, om platsen inte sagts upp av vårdnadshavare till ett tidigare datum.

Behöver vårdnadshavaren nyttja den sommaröppna förskoleverksamheten som tidigare nämnts förlängs placeringen t.o.m. sista vistelsedag.

Vårdnadshavare som inte önskar nyttja accepterad plats ska säga upp platsen. Uppsägningen gäller med omedelbar verkan om det sker innan placeringens startdatum. Om uppsägningen sker efter placeringens startdatum gäller ordinarie uppsägningstid om två månader.

Uppsägning behöver inte göras vid omplacering eller överflyttning mellan två förskoleenheter, inom Umeå kommun eller mellan kommunal och fristående verksamhet.

Ej nyttjad plats

Utan särskilda skäl som meddelats av vårdnadshavare till rektor accepteras högst en månads frånvaro. När en plats, undantaget skolans lov, inte har nyttjats under en månad avslutas den skriftligen av Umeå kommun. Innan platsen avslutas ska vårdnadshavare ges tillfälle att yttra sig. Avgift för perioden samt för två månaders uppsägningstid debiteras vårdnadshavaren.

Barn som flyttar till annan kommun

För barn som flyttar till annan kommun och som önskar behålla sin plats i Umeå kommuns förskola måste vårdnadshavarna skicka in ansökan till Umeå kommun som prövar om särskilda skäl eller annat skäl föreligger (8 kap. 13 §) för mottagande i annan kommun. Om mottagande inte kan beviljas får platsen behållas i högst två månader efter utflyttning till annan kommun.

Öppethållande och vistelsetider

Förskola och pedagogisk omsorg ska erbjudas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärsarbete eller studier eller barnets eget behov (8 kap. 5 §, 25 kap. 2 §). Barnet ska börja i förskolan eller den pedagogiska omsorgen det datum placeringen börjar och barnet förväntas därefter nyttja platsen.

Samordnad sommarförskoleverksamhet och planeringsdagar

Förskola och pedagogisk omsorg ska erbjudas även under semesterperioder vid vårdnadshavares behov av barnomsorg. Vårdnadshavare ska således erbjudas alternativ omsorg även om en verksamhet ska ha stängt.

I samband med semesterperioden, vanligtvis under juli månad, samordnas förskoleverksamheter till ett antal sommaröppna förskolor i kommunen. Rätt att nyttja den sommaröppna verksamheten har vårdnadshavare där båda arbetar eller studerar. För barn som vanligtvis har växelvis boende är det önskvärt att vårdnadshavarna gemensamt löser barnets behov av omsorg under denna period.

De vårdnadshavare som önskar omsorg under semesterperioden ska ansöka enligt kommunens rutin för detta. Fristående verksamheter ansvarar själva för att erbjuda alternativ omsorg när de har stängt.

Förskolor och pedagogisk omsorg kan ha stängt totalt fyra dagar för planering och kompetensutveckling per verksamhetsår, fördelat på två heldagar per termin. Förskolan ska informera vårdnadshavare, enligt fastställda rutiner, när dessa infaller senast två månader i förväg. Har vårdnadshavarna inte möjlighet att själva ordna barnomsorg för dessa tillfällen ska behov av omsorg meddelas verksamheten, senast 14 dagar före stängningstillfället.

Barnets vistelsetid

Schema för barnets vistelse ligger till grund för personalens arbetsschema och ska lämnas fyra veckor i förväg, gällande minst fyra veckor åt gången.

Rektor fattar beslut om vistelsetider i samråd med barnets vårdnadshavare. Skälig hänsyn ska tas till barnets behov av kontinuitet och pedagogisk verksamhet, vårdnadshavares arbets- och studietid med skälig tid för lämning och hämtning.

Uppgifter om vårdnadshavares arbetstider, studier och annat som rör vistelsetiden på förskolan kan av rektor efterfrågas i samband med att barnet börjar på förskolan eller under placeringen.

Vårdnadshavares semester

Följande gäller vid vårdnadshavares semester:

1. vid semester eller annan ledighet för någon av vårdnadshavarna är huvudregeln att barn inte är i förskolan eller pedagogisk omsorg
2. barn som har plats i allmän förskola har rätt att delta i verksamheten, 15 timmar per vecka, under skolans läsårstid, även när vårdnadshavarna har semester eftersom syftet är att ge barnet möjlighet att, för sin egen utveckling, delta i pedagogisk verksamhet
3. barn som har ett eget behov på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl, barn som har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt, samt barn som behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola har rätt att delta i verksamheten, under grundskolans läsårstid, även under vårdnadshavares semester

Behov av utökad tid

Föräldraledighet avbryts på grund av arbete eller studier

Rätt till utökad tid i förskola eller pedagogisk omsorg vid arbete förutsätter att arbetet motsvarar uppbyggnaden ersättning med minst 16 timmar per vecka, att egna företagare lämnar registreringsbevis och F-skattsedel. Anställningsbevis med information om arbetets

omfattning, varaktighet och övriga intyg lämnas till pedagogiska placeringsenheten inom angiven tid.

För att ha rätt till utökad tid för studier krävs att studierna är berättigade till studiestöd enligt centrala studiestödsnämndens (CSN) regler, med undantag för svenska för invandrare (SFI). Omfattningen ska vara minst 50 % eller motsvara minst 15 högskolepoäng. Antagningsbesked, registreringsbevis med information om studieanordnare och studiernas omfattning ska bifogas ansökan.

Doktorander och forskare ska lämna intyg från den institution där arbetet pågår.

Om vårdnadshavare avbryter föräldraledighet för att börja studera eller arbeta, ska ansökan om behov av utökad tid så snart som möjligt anmälas till Umeå kommun på en blankett som finns på Umeå kommuns webbplats, den skickas till pedagogiska placeringsenheten.

Beslut om rätt till utökad tid ges under förutsättning att villkoren uppfyllts. Vistelsetider utgår från arbetets och studiernas omfattning under samma förutsättningar som gäller för ordinarie plats.

Barn i behov av särskilt stöd

Barn som behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola ska ges det stöd deras speciella behov kräver. Bedömer rektor att stödet inte tillgodoses inom 15 timmar per vecka kan beslut tas om att barnets vistelsetid utökas.

Barn med behov av utökad tid på grund av familjens situation i övrigt

Barn som har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt har rätt till utökad tid (8 kap. 5 §). Det kan till exempel röra sig om barn med ett annat modersmål än svenska, barn vars föräldrar deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller har en funktionsnedsättning som begränsar barnets fysiska eller psykiska utveckling. Ansökan om utökad vistelsetid på grund av familjens situation i övrigt kan även göras när vårdnadshavare är långtidssjukskriven, har sjuksättning och inte kan vårda sitt barn, eller vårdar allvarligt sjukt syskon.

Ansökan om utökad vistelsetid görs via blankett på Umeå kommuns webbplats, efterfrågade utlåtanden/intyg ska bifogas. Ansökan skickas till pedagogiska placeringsenheten.

Omsorg på obekväm arbetstid

Kommunen ska sträva efter att erbjuda omsorg för barn under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds, i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrars förvärvsarbete och familjens situation i övrigt (25 kap. 5 §).

Denna verksamhet är avsedd för barn vars vårdnadshavare har sitt ordinarie arbete förlagt till kvällar, nätter och helger och inte själva kan ordna omsorgen. För att erhålla omsorg under kvällar, nätter och helger krävs att det rör sig om ett regelbundet och kontinuerligt omsorgsbehov, minst i snitt vid två tillfällen per månad och att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Prövning av behovet ska göras i varje enskilt fall. Plats erbjuds i turordning efter ködatum och/eller utifrån vilka tider som önskas.

Med omsorg på kvällar, nätter och helger menas de tider då ordinarie förskole- och fritidsverksamhet samt pedagogisk omsorg är stängd. Öppettiderna är 17:00 – 07:30 måndag till och med torsdag. Fredag 17:00 – måndag 07:30 finns heldygnsomsg vid behov.

Om platsen inte nyttjats på två månader avslutas platsen av Umeå kommun. Tillfälliga placeringar under sommaren görs inte.

Omsorg på kvällar, nätter och helger erbjuds på en centralt placerad enhet i Umeå kommun. Enheten har kapacitet för cirka 40 inskrivna barn. Enhetschef gör bedömning gällande antalet inskrivna barn utifrån aktuell kapacitet och vårdnadshavares behov av omsorg. Vid eventuell ökad efterfrågan på platser meddelar enhetschef för- och grundskoleförvaltningen detta och en översyn av tillgången på platser genomförs.

Rätt till omsorg på obekväm arbetstid

Omsorg på kvällar, nätter och helger erbjuds vårdnadshavare med barn inskrivna i kommunal eller fristående förskole- och fritidsverksamhet samt pedagogisk omsorg i Umeå kommun.

- vårdnadshavare till barn i åldern 1–6 år som arbetar kvällar, nätter och helger då den ordinarie förskoleverksamheten eller pedagogiska omsorgen är stängd
- vårdnadshavare till barn inskrivna i fritidshem i åldern 6–13 år som arbetar på, nätter och helger då den ordinarie fritidsverksamheten eller pedagogiska omsorgen är stängd

Det är önskvärt att sammanboende vårdnadshavare strävar efter att förlägga sina arbetstidsscheman på olika tider. Med sammanboende avses personer som är folkbokförda på samma adress. Avseende vårdnadshavare som har gemensam vårdnad, men är folkbokförda på olika adresser, är det önskvärt att vårdnadshavarna löser barnets behov av omsorg på obekväm arbetstid.

Vårdnadshavare har inte rätt till omsorg på obekväm arbetstid under föräldraledighet, vid uttag av graviditetspenning, sjukskrivning, pension, semester eller annan ledighet.

Ansökan till omsorg på obekväm arbetstid

Ansökan om plats görs på en blankett på kommunens webbplats. Arbetstidens förläggning ska styrkas med intyg som ska vara undertecknat av arbetsgivaren. Arbetstidschema som

visar behovet av omsorg ska lämnas in av båda vårdnadshavarna. Vid gemensam vårdnad ska ansökan signeras av båda vårdnadshavarna.

Platsgaranti inom fyra månader gäller inte för omsorg på obekväm arbetstid. Handläggningen påbörjas när ansökan är komplett. Ansökan registreras och handläggningstiden beräknas till en månad. Placering erbjuds när plats finns tillgänglig och under förutsättning att villkoren för rätt till plats inom omsorg på obekväm arbetstid uppfyllts.

Introduktion och vistelsetider

Barn som fått placering genomgår en introduktionsperiod. Tiden för introduktionen kan variera utifrån barnets individuella behov. Vårdnadshavare deltar i verksamheten efter överenskommelse med personalen. Introduktioner genomförs vanligtvis inte i juni och juli.

Vistelsetiden i omsorg på obekväm arbetstid utgår från vårdnadshavares arbetstid inklusive restid till och från arbetet. Barnen har även möjlighet att vara i verksamheten under den tid vårdnadshavaren behöver sova för att få en dygnsvila motsvarande åtta timmar. Vårdnadshavares åtta timmars vila för rätt till omsorg ska infalla efter ett arbetspass.

- schema för barnets vistelse ligger till grund för personalens arbetsschema och ska lämnas fyra veckor i förväg, gällande minst fyra veckor åt gången
- vid ändringar i barnets schema ska detta göras två veckor i förväg. Detta för att underlätta för planering av bemanning och tillgång till plats för barnet i verksamheten
- senaste tid på kvällen att hämta sitt barn är klockan 22:00
- tidigaste tid på morgonen att hämta sitt barn är klockan 06:00
- tidigaste tid på morgonen att lämna sitt barn är klockan 06:00 (gäller helger)
- middag serveras kl. 17.30
- ingen frukost serveras på vardagar

Särskild prövning för behov gällande närvarotid skall kunna göras. Detta skall göras utifrån ett barnperspektiv. Särskild prövning är delegerat till enhetschef för verksamheten.

Exempel på anledningar för särskild prövning:

- ett barn som somnar tidigare än vårdnadshavares schematid kan få komma tidigare
- ett barn som sover vid tid för hämtning utifrån vårdnadshavares schematid kan få sova kvar om plats finns
- säsongsarbete

Maxantal sovande barn är 10 med två personal. Vid sex sovande barn arbetar en personal. En bedömning av barnens behov görs alltid och extra personal kan sättas in. Om fler än 10 sovande barn är anmälda finns en prioriteringsordning.

Transporter

Vårdnadshavare till barn i förskola ombesörjer själva transporten till och från verksamhet där omsorg på obekväm arbetstid bedrivs.

De vårdnadshavare som arbetat natt och vars barn går i grundskola har möjlighet att få skolskjuts från verksamhet där omsorg på obekväm arbetstid bedrivs till skolan eller fritidshemmet.

Avgifter förskola och pedagogisk verksamhet

Umeå kommun tillämpar maxtaxa som är att tak för hur hög avgiften för barnomsorg får vara (8 kap. 16 §). Avgiften till förskolan beräknas utifrån hushållets sammanlagda inkomst och antal barn. Avgiften gäller för både kommunal förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg. Endast en avgift tas ut om barnet har två placeringar, exempelvis på förskola eller fritidshem samt i pedagogisk omsorg på obekväm arbetstid.

För barn som enbart har allmän förskola utgår ingen avgift, detta gäller även för barn med placering i pedagogisk omsorg. För barn med heltidsplacering eller placering under föräldraledighet minskas aktuell avgift med 25 procent.

Barn till föräldralediga har rätt till plats i förskola eller pedagogisk omsorg 15 timmar per vecka.

Barn som är yngre än tre år och har placerats utifrån behov av särskilt stöd har rätt till avgiftsfri placering i förskola 15 timmar per vecka. Om barnet har behov av placering utöver detta betalas avgift för överskjutande tid.

Återbetalning av avgift med anledning av barnets medicinska skäl gäller ej under första frånvaromånaden eller längre tillbaka än innevarande kalenderår. Ansökan avseende återbetalning och intyg skickas till pedagogiska placeringsenheten. I ansökan ska uppgifter om barnets personnummer, namn, orsak till frånvaro samt kontaktuppgifter till vårdnadshavare anges.

Vårdnadshavare med växelvis boende kan ansöka om att få delad faktura.

Inkomstredovisning

Vårdnadshavare som ansökt om plats och tackat ja till placering är avgiftspliktig.

Avgift betalas från det startdatum som accepterats. Vårdnadshavare ansvarar för att meddela rätt inkomst, grund för placering samt familjeförhållanden så att barnomsorgsavgiften för hushållet blir korrekt beräknad. Lämnas ingen uppgift om inkomst debiteras vårdnadshavarna maxtaxa.

Vårdnadshavare är skyldiga att lämna ny inkomstuppgift vid förändrad inkomst eller vid förändrade familjeförhållanden. Ny avgift debiteras tidigast från och med den månad anmälan om förändringen inkommit.

Rättsliga utgångspunkter

Skollagen (2010:800)

Förskolan, kapitel 8

3 § Barn som är bosatta i Sverige och som inte har börjat i någon utbildning för fullgörande av skolplikten ska erbjudas förskola enligt vad som anges i 4–7 §§.

4 § Barn ska från och med höstterminen det år barnet fyller tre år erbjudas förskola under minst 525 timmar om året, om inte annat följer av 5–7 §§.

5 § Barn ska från och med ett års ålder erbjudas förskola i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt.

6 § Barn, vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga enligt föräldraledighetslagen (1995:584) för vård av annat barn, ska från och med ett års ålder erbjudas förskola under minst tre timmar per dag eller 15 timmar i veckan.

7 § Barn ska även i andra fall än som avses i 5 och 6 §§ erbjudas förskola, om de av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola.

12 § Hemkommunen ansvarar för att utbildning i förskola kommer till stånd för alla barn i kommunen som ska erbjudas förskola och

1. vars vårdnadshavare önskar det, eller
2. som ska tas emot i förskolan efter ett erbjudande om plats enligt 14 a §.

Hemkommunen får fullgöra sina skyldigheter genom att erbjuda barnet motsvarande utbildning i fristående förskola.

Om det finns särskilda skäl, får hemkommunen komma överens med en annan kommun om att denna i sin förskola ska ta emot barn vars utbildning hemkommunen ansvarar för. Lag (2022:833).

12 b § En hemkommun som ingår i ett förvaltningsområde enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska erbjuda barn, vars vårdnadshavare begär det, plats i förskola där hela eller en väsentlig del av utbildningen bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska.

Vårdnadshavare som ansöker om förskoleplats för sitt barn ska tillfrågas om de önskar plats i sådan förskola som avses i första stycket.

13 § Ett barn har rätt att bli mottaget i förskola med offentlig huvudman i en annan kommun än hemkommunen, om barnet med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens förskola. Innan kommunen fattar beslut om att ta emot ett sådant barn ska den inhämta yttrande från barnets hemkommun.

Efter önskemål av barnets vårdnadshavare får en kommun även i annat fall i sin förskola ta emot ett barn från en annan kommun.

14 § När vårdnadshavare har anmält önskemål om förskola med offentlig huvudman ska kommunen erbjuda barnet förskola inom fyra månader.

Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl har behov av särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola ska skyndsamt erbjudas förskola.

14 a § Ett barn som ska erbjudas förskola enligt 4 § ska av hemkommunen erbjudas en plats vid en förskoleenhet även utan att något önskemål om förskola har anmälts av barnets vårdnadshavare om

1. barnet är fött utomlands och vistas i Sverige sedan högst fem år, eller
2. barnets vårdnadshavare som är bosatta i Sverige är födda utomlands och vistas i Sverige sedan högst fem år.

Kommunen ska sträva efter att erbjuda även andra barn som ska erbjudas förskola enligt 4 § och som har behov av förskola för en bättre språkutveckling i svenska en plats vid en förskoleenhet utan att något önskemål om förskola har anmälts av barnets vårdnadshavare.

14 b § Kommunen behöver inte erbjuda en plats enligt 14 a § om barnet inte är folkbokfört i Sverige enligt folkbokföringslagen.

Kommunen behöver inte heller erbjuda en plats enligt 14 a § första stycket om det med hänsyn till barnets levnadsförhållanden eller situation i övrigt är uppenbart obehövligt.

14 c § Ett erbjudande om plats enligt 14 a § ska ges från och med hösten det år barnet fyller tre år. Erbjudandet ska lämnas till barnets vårdnadshavare senast tre månader före det datum då barnet tidigast kan tas emot.

Kommunen ska hålla platsen reserverad för barnet till och med en månad efter det datum då barnet tidigast kan tas emot. Kommunens skyldighet att hålla platsen reserverad upphör om barnet inte börjar i verksamheten inom den tiden eller det framgår på något annat sätt att det inte finns önskemål om den erbjudna platsen.

Ett nytt erbjudande om plats ska lämnas inför varje höst barnet inte har en plats i förskola till och med det år då barnet fyller fem år.

15 § Ett barn ska erbjudas plats vid en förskoleenhet så nära barnets eget hem som möjligt. Skälig hänsyn ska tas till barnets vårdnadshavares önskemål.

16 § En kommun får ta ut avgift för plats i förskola som den anordnar. Avgifterna ska vara skäliga.

Från och med höstterminen det år barnet fyller tre år får avgiften avse bara den del av verksamheten som överstiger 525 timmar om året.

För barn som erbjudits förskola enligt 7 § får avgiften avse bara den del av verksamheten som överstiger 15 timmar i veckan.

17 § En kommun som i sin förskola har ett barn från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för barnets utbildning av barnets hemkommun, om mottagandet grundar sig på 13 § första stycket.

Även i de fall som avses i 13 § andra stycket ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om något annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och barnets behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskola. Har ett barn ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Annan pedagogisk verksamhet, kapitel 25

2 § Kommunen ska sträva efter att i stället för förskola eller fritidshem erbjuda ett barn pedagogisk omsorg om barnets vårdnadshavare önskar det. Kommunen ska ta skälig hänsyn till vårdnadshavarnas önskemål om verksamhetsform.

5 § Kommunen ska sträva efter att erbjuda omsorg för barn under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrars förvärvsarbete och familjens situation i övrigt.

9 § För plats i sådan pedagogisk omsorg som avses i 2 § och som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem samt för sådan omsorg som avses i 5 § får avgifter tas ut på det sätt som anges i 8 kap. 16 § första stycket respektive 14 kap. 12 §.

Övriga bestämmelser, kapitel 29

2 § Med bosatt i landet avses i denna lag den som ska vara folkbokförd här enligt folkbokföringslagen (1991:481).

Som bosatt i landet ska vid tillämpningen av denna lag anses även den som inte är folkbokförd här men som

1. omfattas av 1 § första stycket eller 1 a § första stycket lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.,
2. vistas här med stöd av tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § utlänningslagen (2005:716),

3. har rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag till följd av EU-rätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiz, å andra sidan, om fri rörlighet för personer,
4. är familjemedlem till en person som tillhör en främmande makts beskickning eller lönade konsulat eller dess betjäning eller som avses i 4 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall och som inte omfattas av 3, eller
5. vistas här utan stöd av myndighetsbeslut eller författning.

Har ett beslut om avvisning eller utvisning meddelats mot någon som avses i andra stycket 1 ska denne fortfarande anses vara bosatt i Sverige på den grunden till dess att han eller hon lämnar landet. Om den som avvisats eller utvisats håller sig undan så att beslutet inte kan verkställas ska personen dock anses som bosatt i Sverige på den grund som anges i andra stycket 5.

Begränsningar i rätten till utbildning för dem som avses i andra stycket följer av 3 §. Lag (2017:582).

6 § Med en persons hemkommun avses i denna lag den kommun som personen är folkbokförd i.

För den som är bosatt i landet utan att vara folkbokförd här avses med hemkommun den kommun som han eller hon stadigvarande vistas i eller, om han eller hon saknar stadigvarande vistelseort, den kommun som han eller hon för tillfället uppehåller sig i. Detsamma gäller den som har skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481).

Regler för köande till, erbjudande om och uppsägning av plats i förskoleverksamhet

Dokumenttyp: Regler	
Dokumentansvarig: Utbildningsdirektör	Beslutsdatum: 2018-02-22
Beslutad av: För- och grundskolenämnden	DNR: SK-2017/00489

Begreppen förskola, pedagogisk omsorg samt förskoleverksamhet används i texten. Förskoleverksamhet avser både förskola och pedagogisk omsorg (vanligtvis dagbarnvårdare). I de fall något endast gäller en viss driftform så anges detta särskilt. Med pedagogisk omsorg avses endast pedagogisk omsorg i stället för förskola. Fritidshem omfattas inte.

Skollag 8 kap. (SFS nr 2010:800)

3 § Barn som är bosatta i Sverige och som inte har börjat i någon utbildning för fullgörande av skolplikten ska erbjudas förskola enligt vad som anges i 4-7 §§.

4 § Barn ska från och med höstterminen det år barnet fyller tre år erbjudas förskola under minst 525 timmar om året, om inte annat följer av 5-7 §§.

5 § Barn ska från och med ett års ålder erbjudas förskola i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt.

6 § Barn, vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga enligt föräldraledighetslagen (1995:584) för vård av annat barn, ska från och med ett års ålder erbjudas förskola under minst tre timmar per dag eller 15 timmar i veckan.

7 § Barn ska även i andra fall än som avses i 5 och 6 §§ erbjudas förskola, om de av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola.

Rätt till plats

Plats i förskoleverksamhet tillhandahålls för

1. Barn som är bosatta och folkbokförda i Umeå kommun.

Plats i förskoleverksamhet erbjuds barn vars vårdnadshavare:

2. Arbetar eller studerar
3. Är föräldralediga enligt föräldraledighetslagen för annat barn
4. Är arbetslösa och aktivt söker arbete (inskriven vid arbetsförmedlingen)
5. Är sjukskrivna eller får sjukersättning

Plats i förskoleverksamhet erbjuds även:

6. Som allmän förskola 525 timmar/år (15 timmar/vecka) från och med höstterminen det år barnet fyller tre år. Allmän förskola erbjuds oavsett vårdnadshavarnas sysselsättning.
7. Asylsökande barn och barn med tidsbegränsat uppehållstillstånd som inte är folkbokförda i landet och som därmed anses bosatta här, barn som har rätt till utbildning eller annan verksamhet till följd av EU-rätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiz, å andra sidan, om fri rörlighet för personer har rätt till allmän förskola.
8. Barn till gästforskare, som vistas i kommunen mer än sex månader men mindre än ett år och därmed inte har rätt att folkbokföra sig i landet
9. Barn i annan kommun som av Umeå kommun fått beslut om mottagande enligt skollag 8 kap. 13 § första stycket.
10. Barn i annan kommun som av Umeå kommun fått beslut om mottagande enligt skollag 8 kap. 13 § andra stycket, kan i mån av plats, erbjudas kommunal förskoleplats.

Plats i förskoleverksamhet erbjuds inte:

1. Barn som samtidigt har en plats i motsvarande verksamhet i den kommun där barnet är folkbokfört.
2. Andra barn från länder utanför EU.

1. Ansökan och besked om plats

Ansökan

1. Tidigast möjliga ködatum är sex månader innan önskad placering. Ansöker man om plats tidigare blir ködatum sex månader före önskad placering.
2. Det är inte möjligt att påbörja inskolning under de fyra veckor förskoleverksamheterna har samordnad sommarverksamhet, vanligtvis v. 28-31, under skolans jullov eller dagar då förskoleverksamheten inte håller öppet.
3. Vid flytt till Umeå kommun ska den nya adressen anges i ansökan. Ingen plats erbjuds förrän ny adress angetts.
4. I samband med ansökan anger vårdnadshavarna det placeringsdatum som vårdnadshavarna önskar att barnet börjar i förskoleverksamheten (behovsdatum).
5. Ändring av önskat placeringsdatum (behovsdatum) kan göras fram tills det att beslut om platserbjudande fattats. Sker ändring ändras även ködatum och datum för platsgarantin ifall önskemål ligger längre fram i tiden. Vid tidigareläggning av behovsdatum ändras inte ködatum och datum för platsgarantin om ändringen meddelas senare än fyra månader före ursprungligt önskat placeringsdatum.
6. Vid ansökan om plats anges minst ett och maximalt fem önskemål som rangordnas efter prioritering.

Vid erbjudande om plats påverkas köplatsen enligt följande:

1. Tackar man ja eller nej till ett erbjudande till något av sina fem önskemål stryks man ur kön.
2. Tackar man ja eller nej till en garantiplats som inte är ett av de fem önskemålen kan man stå kvar i kön till samtliga önskemål. Umeå kommun har då erbjudit förskola enligt skollag 8:14.

Fördelning av platser

Vid ledig plats ska erbjudande gå till de barn som står i kö till förskoleverksamhet i följande ordning:

1. Barn som av Umeå kommun erhållit beslut om plats i förskoleverksamhet enligt skollag 8 kap. 5 och 7 §.
2. Barn i familjer som av synnerliga skäl behöver plats i förskoleverksamhet eller omplacering till annan förskoleverksamhet.
3. Barn med syskon, boende på samma adress, som redan är placerade i förskoleverksamheten. Detta gäller endast till den förskola eller pedagogiska omsorgen syskonet har plats eller får plats i.
4. Barn med längst kötid till förskola och/eller pedagogisk omsorg. Om flera barn har samma kötid ska platsen tilldelas det äldre barnet.

Besked om plats

Målsättningen är att besked om erbjuden plats lämnas senast två månader före önskat placeringsdatum (behovsdatum). Vårdnadshavarens svar om den erbjudna platsen accepteras eller inte ska lämnas inom fem dagar om inte annat angivits. Har barnet två vårdnadshavare måste båda vårdnadshavarna underteckna platserbjudandet. Inkommer inget svar stryks barnet ur kön.

Platsgaranti – förskola inom fyra månader

Platsgaranti gäller endast till kommunal förskola.

Platsgarantin reglerar inte tidpunkten för när besked om plats skickas.

Platsgarantin innebär rätt till plats i kommunal förskola från ett års ålder, förutsatt att man uppfyller förutsättningarna enligt beslutade regler och gällande lagstiftning.

Oavsett kötid garanteras barnet en plats i förskola senast från behovsdatum (datum vårdnadshavarna önskar en plats), förutsatt att vårdnadshavarna anmält önskemål om förskola senast fyra månader innan. Om plats inte kan erbjudas där vårdnadshavarna önskar erbjuds plats så nära barnets eget hem som möjligt och barnet står kvar i kö till angivna önskemål.

Vid erbjudande av plats påverkas platsgarantin enligt följande:

1. Om vårdnadshavarna tackar ja eller nej till erbjuden plats upphör platsgarantin. Detta gäller även om erbjuden garantiplats inte utgör ett av de fem önskemålen, dock med undantag för om vårdnadshavarna tackar nej till ett erbjudande om plats i en verksamhet som drivs med viss konfessionell inriktning eller som ett föräldrakooperativ.
2. Vid flytt från eller till Umeå kommuns ytterområden/byar från eller till Umeå kommuns centralort eller annat ytterområde gäller platsgarantin på nytt, förutsatt att en helt ny ansökan görs och kommande adressen anges i ansökan.

Platsgaranti gäller inte

1. Ett barn som har plats på en förskola och ställer sig i kö till en annan förskola (omplacering).
2. Om man endast önskar plats i fristående verksamhet eller pedagogisk omsorg.

Förskoleverksamhet där hela eller delar av verksamheten bedrivs på finska och samiska

Umeå kommun ingår i finskt respektive samiskt förvaltningsområde, vilket innebär att barn vars vårdnadshavare begär det, ska erbjudas plats i förskola där hela eller delar av verksamheten bedrivs på finska eller samiska (lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk 17 §). Finns inte ledig plats i dessa förskolor vid erbjudandetillfället står barnet kvar i kö tills plats finns. Turordningen till dessa förskolor är densamma som för andra förskolor, men barn som tillhör de nationella minoriteterna erbjuds plats på dessa förskolor före barn som inte gör det, förutsatt att de barnen får annat erbjudande.

Förskoleverksamhet för barn med grav hörselnedsättning, kraftigt försenad och/eller avvikande tal- och språkutveckling eller omfattande allergi

Umeå kommun har tre specialanpassade verksamheter, en för barn med grav hörselnedsättning, en för kraftigt försenad och/eller avvikande tal- och språkutveckling samt en för barn med omfattande allergi. Fördelning av platser till dessa avdelningar sker enligt ovan "Fördelning av platser", punkt 1. Barn med behov av placering på dessa avdelningar (målgruppen) har företräde till plats på dessa avdelningar framför andra barn. Finns inte ledig plats i dessa förskolor vid erbjudandetillfället står barnet kvar i kö tills plats finns. Andra barn som har placerats där och inte tillhör målgruppen kan omplaceras till avdelning inom samma förskola för att bereda plats för barn som tillhör målgruppen.

Introduktion

När barn börjar i förskola eller pedagogisk omsorg ska vårdnadshavarna medverka under en lokalt utformad introduktionsperiod (inskolning).

Öppethållande och vistelsetider

Förskola och pedagogisk omsorg ska erbjudas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller barnets eget behov. Barnet ska börja i förskolan eller den pedagogiska omsorgen den dag placeringen börjar och därefter nyttja platsen.

Begränsat öppethållande

I samband med semesterperioder har förskoleverksamheten begränsat öppethållande, de vårdnadshavare som önskar förskoleplats under stängningsperiod ska anmäla detta enligt de rutiner som meddelats.

Förskolor och pedagogisk omsorg kan ha stängt totalt fyra arbetsdagar/verksamhetsår. Har vårdnadshavarna inte möjlighet att själva ordna tillsynen ska behov om alternativ tillsyn meddelas förskoleverksamheten senast 14 dagar före stängningstillfället.

Allmän förskola

Allmän förskola börjar gälla fr.o.m. augusti det år barnet fyller tre år och innebär rätt till avgiftsfri förskola med max 15 timmar i veckan eller 525 timmar/år.

Omsorg på obekväm arbetstid

Omsorg på obekväm arbetstid är avsedd för barn vars vårdnadshavare har sitt ordinarie arbete förlagt till kvällar, nätter och helger. För att erhålla omsorg på obekväm arbetstid krävs att det rör sig om ett regelbundet och kontinuerligt omsorgsbehov, minst i snitt vid två tillfällen per månad och att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Prövning av behovet ska göras i varje enskilt fall. Plats erbjuds i turordning efter ködatum och/eller utifrån vilka tider som önskas. Till denna omsorg finns ingen garanti för att plats kan erbjudas inom fyra månader.

2. Uppsägning

Uppsägningstid

Uppsägningstiden är två månader och räknat från den dag uppsägningen inkommit till kommunen eller den fristående verksamheten. Uppsägningen ska vara undertecknat av vårdnadshavarna, har barnet två vårdnadshavare måste båda vårdnadshavarna underteckna uppsägningen.

Avgift tas ut under uppsägningsperioden, oavsett om barnet nyttjar platsen eller inte.

När ett barn i förskoleverksamhet blir placerad i en förskoleklass skrivs barnet ut senast dagen före förskolornas sommarstängning, om platsen inte sagts upp av vårdnadshavare till

ett tidigare datum. Behöver vårdnadshavaren nyttja den sommaröppna verksamheten förlängs förskoleplaceringen t.o.m. sista vistelsedag.

Vårdnadshavare som inte önskar nyttja accepterad plats ska säga upp platsen. Uppsägningen gäller med omedelbar verkan om det sker innan placeringens startdatum. Om uppsägningen sker efter placeringens startdatum gäller ordinarie uppsägningstid om två månader.

Uppsägning behöver inte göras vid överflyttning mellan två placeringar inom kommunen eller mellan kommunal och fristående verksamhet.

Ej nyttjad plats

När en plats, utan överenskommelse, inte har nyttjats under en månad kan denna skriftligen sägas upp.

1. Uppsägning sker med omedelbar verkan. Avgift för perioden samt för två månaders uppsägningstid kommer att debiteras vårdnadshavaren.

Fristående förskoleverksamhet, enskild huvudman

I kommunen finns ett antal fristående förskoleverksamheter. En del har egen kö, andra har valt att ingå i det kommunala kösystemet. Vårdnadshavare som önskar plats för sitt barn i fristående förskola med egen kö, hänvisas till den fristående förskolan.

Garantitiden gäller inte om man endast ansöker till de fristående förskolorna, men kommunen har rätt att fullfölja sin skyldighet att erbjuda plats inom fyra månader genom att erbjuda plats i en fristående förskola.

SK-2017/00489 Bilaga 2

Skollag (SFS nr: 2010:800)

8 kap. Förskolan

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser (2-11 §§),
- bestämmelser om förskola med offentlig huvudman (12-17 §§), och
- bestämmelser om fristående förskola (18-24 §§).

Allmänna bestämmelser

Utbildningens syfte

2 § Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet.

Förskolan ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap och förbereda barnen för fortsatt utbildning.

Erbjudande av förskola

3 §/Träder i kraft 1:2018-01-01/ Barn som är bosatta i Sverige och som inte har börjat i någon utbildning för fullgörande av skolplikten ska erbjudas förskola enligt vad som anges i 4-7 §§. Förskola behöver dock inte erbjudas under kvällar, nätter, veckoslut eller i samband med större helger. *Lag (2017:1115).*

4 § Barn ska från och med höstterminen det år barnet fyller tre år erbjudas förskola under minst 525 timmar om året, om inte annat följer av 5-7 §§.

5 § Barn ska från och med ett års ålder erbjudas förskola i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt.

6 § Barn, vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga enligt föräldraledighetslagen (1995:584) för vård av annat barn, ska från och med ett års ålder erbjudas förskola under minst tre timmar per dag eller 15 timmar i veckan.

7 § Barn ska även i andra fall än som avses i 5 och 6 §§ erbjudas förskola, om de av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola.

Barngrupperna och miljön

8 § Huvudmannen ska se till att barngrupperna har en lämplig sammansättning och storlek och att barnen även i övrigt erbjuds en god miljö.

SK-2017/00489 Bilaga 2

Särskilt stöd

9 § Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges det stöd som deras speciella behov kräver.

Om det genom uppgifter från förskolans personal, ett barn eller ett barns vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att ett barn är i behov av särskilt stöd, ska förskolechefen se till att barnet ges sådant stöd. Barnets vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta vid utformningen av de särskilda stöddinsatserna.

Modersmål

10 § Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

Fortlöpande samtal och utvecklingssamtal

11 § Personalen ska föra fortlöpande samtal med barnets vårdnadshavare om barnets utveckling. Minst en gång varje år ska personalen och barnets vårdnadshavare därutöver genomföra ett samtal om barnets utveckling och lärande (utvecklingssamtal). Förskollärare har det övergripande ansvaret för utvecklingssamtalet.

Förskola med offentlig huvudman

Hemkommunens ansvar

12 § Hemkommunen ansvarar för att utbildning i förskola kommer till stånd för alla barn i kommunen som ska erbjudas förskola och vars vårdnadshavare önskar det.

Hemkommunen får fullgöra sina skyldigheter genom att erbjuda barnet motsvarande utbildning i fristående förskola.

Om det finns särskilda skäl, får hemkommunen komma överens med en annan kommun om att denna i sin förskola ska ta emot barn vars utbildning hemkommunen ansvarar för.

Mottagande i en annan kommun

13 § Ett barn har rätt att bli mottaget i förskola med offentlig huvudman i en annan kommun än hemkommunen, om barnet med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens förskola. Innan kommunen fattar beslut om att ta emot ett sådant barn ska den inhämta yttrande från barnets hemkommun.

Efter önskemål av barnets vårdnadshavare får en kommun även i annat fall i sin förskola ta emot ett barn från en annan kommun.

Erbjudande av plats

14 § När vårdnadshavare har anmält önskemål om förskola med offentlig huvudman ska kommunen erbjuda barnet förskola inom fyra månader.

SK-2017/00489 Bilaga 2

Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl har behov av särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola ska skyndsamt erbjudas förskola.

Placering vid en förskoleenhet

15 § Ett barn ska erbjudas plats vid en förskoleenhet så nära barnets eget hem som möjligt. Skälig hänsyn ska tas till barnets vårdnadshavares önskemål.

Avgifter

16 § En kommun får ta ut avgift för plats i förskola som den anordnar. Avgifterna ska vara skäliga.

Från och med höstterminen det år barnet fyller tre år får avgiften avse bara den del av verksamheten som överstiger 525 timmar om året.

För barn som erbjudits förskola enligt 7 § får avgiften avse bara den del av verksamheten som överstiger 15 timmar i veckan.

Interkommunal ersättning

17 § En kommun som i sin förskola har ett barn från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för barnets utbildning av barnets hemkommun, om mottagandet grundar sig på 13 § första stycket.

Även i de fall som avses i 13 § andra stycket ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om något annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och barnets behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskola. Har ett barn ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Fristående förskola

Mottagande

18 § Varje fristående förskola ska vara öppen för alla barn som ska erbjudas förskola, om inte den kommun där förskoleenheten är belägen medger undantag med hänsyn till verksamhetens särskilda karaktär.

Huvudmannen behöver inte ta emot eller ge fortsatt utbildning åt ett barn, om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för barnet enligt 23 § andra stycket.

Urval

19 § Om det inte finns plats för alla sökande till en förskoleenhet, ska urvalet göras på de grunder som den kommun där förskoleenheten är belägen godkänner.

Avgifter

20 § Avgifter som huvudmannen för en fristående förskola tar ut får inte vara oskäligt höga.

SK-2017/00489 Bilaga 2

Från och med höstterminen det år barnet fyller tre år får avgiften avse bara den del av verksamheten som överstiger 525 timmar om året.

För barn som ska erbjudas förskola enligt 7 § får avgiften avse bara den del av verksamheten som överstiger 15 timmar i veckan.

Bidrag från hemkommunen

21 § Hemkommunen ska lämna bidrag till huvudmannen för varje barn vid förskoleenheten.

Bidraget består av ett grundbelopp enligt 22 § och i vissa fall ett tilläggsbelopp enligt 23 §.

22 § Grundbeloppet ska avse ersättning för

1. omsorg och pedagogisk verksamhet,
2. pedagogiskt material och utrustning,
3. måltider,
4. administration,
5. mervärdesskatt, och
6. lokalkostnader.

Grundbeloppet ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskola.

23 § Tilläggsbelopp ska lämnas för barn som har ett omfattande behov av särskilt stöd.

Tilläggsbeloppet ska vara individuellt bestämt utifrån barnets behov.

Hemkommunen är inte skyldig att betala tilläggsbelopp för ett barn, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen. *Lag (2016:550).*

24 § Bidragsskyldigheten enligt 21 § gäller bara i den omfattning som barnet ska erbjudas förskola enligt 4-7 §§

Skollag (SFS nr: 2010:800)

25 kap. Annan pedagogisk verksamhet

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem (2 §),
- öppen förskola (3 §),
- öppen fritidsverksamhet (4 §),
- omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds (5 §),
- övergripande krav på verksamheten (6-9 §§), och
- bidrag (10-16 §§).

Pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem

2 § Kommunen ska sträva efter att i stället för förskola eller fritidshem erbjuda ett barn pedagogisk omsorg om barnets vårdnadshavare önskar det. Kommunen ska ta skälig hänsyn till vårdnadshavarnas önskemål om verksamhetsform.

Sådan omsorg som avses i första stycket ska genom pedagogisk verksamhet stimulera barns utveckling och lärande.

Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges den omsorg som deras speciella behov kräver. Verksamheten ska utformas så att den förbereder barnen för fortsatt lärande.

Öppen förskola

3 § En kommun får anordna öppen förskola som komplement till förskola och pedagogisk omsorg.

Den öppna förskolan ska erbjuda barn en pedagogisk verksamhet i samarbete med de till barnen medföljande vuxna samtidigt som de vuxna ges möjlighet till social gemenskap.

Öppen fritidsverksamhet

4 § Enligt 14 kap. 7 § får en huvudman under vissa förutsättningar erbjuda öppen fritidsverksamhet i stället för fritidshem.

Den öppna fritidsverksamheten ska genom pedagogisk verksamhet komplettera utbildningen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och andra särskilda utbildningsformer i vilka skolplikt kan fullgöras. Verksamheten ska erbjuda barnen möjlighet till utveckling och lärande samt en meningsfull fritid och rekreation.

Omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds

5 § Kommunen ska sträva efter att erbjuda omsorg för barn under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrars förvärvsarbete och familjens situation i övrigt.

Övergripande krav på verksamheten

Utgångspunkter

6 § Sådan verksamhet som avses i 2-5 §§ ska utformas med respekt för barnets rättigheter och i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Den ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

Var och en som verkar inom sådan verksamhet ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov samt utformas så att den främjar allsidiga kontakter och social gemenskap.

Kvalitetskrav

7 § Sådan verksamhet som avses i 2-5 §§ ska bedrivas i ändamålsenliga lokaler i grupper med en lämplig sammansättning och storlek. För bedrivande av verksamheten ska det finnas personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnets behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses.

Uppföljning och utvärdering

8 § En kommun ska systematiskt följa upp och utvärdera sådan verksamhet som avses i 2-5 §§.

Om det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i sådan verksamhet som avses i 2-5 §§ ska kommunen se till att nödvändiga åtgärder vidtas.

Kommunen ska ha skriftliga rutiner för att ta emot och utreda klagomål mot verksamheten. Information om rutinerna ska lämnas på lämpligt sätt.

Avgifter

9 § För plats i sådan pedagogisk omsorg som avses i 2 § och som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem samt för sådan omsorg som avses i 5 § får avgifter tas ut på det sätt som anges i 8 kap. 16 § första stycket respektive 14 kap. 12 §.

Bidrag

Pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem

10 § Den kommun där en enskild bedriver sådan pedagogisk omsorg som avses i 2 § ska efter ansökan besluta att huvudmannen har rätt till bidrag om

1. huvudmannen har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för motsvarande offentlig verksamhet,
2. verksamheten inte innebär påtagliga negativa följder för kommunens motsvarande verksamhet,
3. verksamheten är öppen för alla barn som en kommun ska sträva efter att erbjuda motsvarande verksamhet, med undantag för barn som hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag för enligt 13 § andra stycket, och
4. avgifterna inte är oskäligt höga.

Kommunen får besluta att en huvudman har rätt till bidrag trots att villkoret i första stycket 3 inte är uppfyllt, om det finns skäl med hänsyn till verksamhetens särskilda karaktär.

11 § Hemkommunen ska lämna bidrag till en huvudman som har rätt till bidrag enligt 10 § för varje barn som tas emot. Bidraget består av ett grundbelopp enligt 12 § och i vissa fall ett tilläggsbelopp enligt 13 §.

Hemkommunen är inte skyldig att lämna bidrag till fler än två huvudmän för samma barn eller till mer än en huvudman för pedagogisk omsorg för ett barn som också går i förskola. Om barnet tagits emot i två enskilda verksamheter, eller i en kommunal och en enskild verksamhet, är kommunen inte skyldig att lämna ett samlat bidragsbelopp som är högre än om barnet tagits emot i endast en kommunal verksamhet. Hemkommunen ska bestämma hur bidraget ska fördelas mellan huvudmännen för verksamheterna.

När barn tas emot i enskild pedagogisk omsorg där deras vårdnadshavare arbetar får kommunen inte lämna bidrag för fler barn till vårdnadshavaren än det antal barn till andra som har tagits emot.

12 § Grundbeloppet ska avse ersättning för

1. omsorg och pedagogisk verksamhet,
2. pedagogiskt material och utrustning,
3. måltider,
4. administration,
5. mervärdesskatt, och
6. lokalkostnader.

Grundbeloppet ska bestämmas efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen pedagogiska omsorg. Om kommunen inte tillhandahåller pedagogisk omsorg ska bidraget bestämmas efter vad som är skäligt med hänsyn till den enskilda verksamhetens innehåll och omfattning.

13 § Tilläggsbelopp ska lämnas för barn som har ett omfattande behov av särskilt stöd. Tilläggsbeloppet ska vara individuellt bestämt utifrån barnets behov.

Hemkommunen är inte skyldig att betala tilläggsbelopp för ett barn, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen. *Lag (2016:550).*

14 § Hemkommunen är bara skyldig att lämna bidrag i den omfattning som den är skyldig att erbjuda förskola enligt 8 kap. respektive fritidshem enligt 14 kap.

Öppen fritidsverksamhet

15 § Om en enskild som har godkänts som huvudman för fritidshem i stället erbjuder öppen fritidsverksamhet till en elev, ska bidrag lämnas av hemkommunen, om kommunen där verksamheten är belägen har tillförsäkrats insyn i verksamheten, verksamheten uppfyller de krav som anges i 6 och 7 §§ och avgifterna inte är oskäligt höga.

Bidraget ska bestämmas med hänsyn till huvudmannens åtagande och elevens behov efter samma grunder som kommunen tillämpar vid fördelning av resurser till egen motsvarande verksamhet. Om en elev har ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver kommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

SK-2017/00489 Bilaga 3

Övriga verksamheter

16 § En kommun får även lämna bidrag till verksamhet som avses i 3-5 §§ och som bedrivs av enskild huvudman, om kommunen har tillförsäkrats insyn i verksamheten, verksamheten uppfyller de krav som anges i 6 och 7 §§ och avgifterna inte är oskäligt höga. Sådant bidrag bör bestämmas på det sätt som anges i 12 § andra stycket.

Skollag (SFS nr: 2010:800)

29 kap. Övriga bestämmelser

Bosättning

2 § Med bosatt i landet avses i denna lag den som ska vara folkbokförd här enligt folkbokföringslagen (1991:481).

Som bosatt i landet ska vid tillämpningen av denna lag anses även den som inte är folkbokförd här men som

1. omfattas av 1 § första stycket eller 1 a § första stycket lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.,
2. vistas här med stöd av tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § utlänningslagen (2005:716),
3. har rätt till utbildning eller annan verksamhet enligt denna lag till följd av EU-rätten, avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller avtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiz, å andra sidan, om fri rörlighet för personer,
4. är familjemedlem till en person som tillhör en främmande makts beskickning eller lönade konsulat eller dess betjäning eller som avses i 4 § lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall och som inte omfattas av 3, eller
5. vistas här utan stöd av myndighetsbeslut eller författning.

Har ett beslut om avvisning eller utvisning meddelats mot någon som avses i andra stycket 1 ska denne fortfarande anses vara bosatt i Sverige på den grunden till dess att han eller hon lämnar landet. Om den som avvisats eller utvisats håller sig undan så att beslutet inte kan verkställas ska personen dock anses som bosatt i Sverige på den grund som anges i andra stycket 5.

Begränsningar i rätten till utbildning för dem som avses i andra stycket följer av 3 §. *Lag (2017:582).*

3 §/Träder i kraft 1:2018-01-01/ De personer som avses i 2 § andra stycket 1 och 2 har rätt till utbildning i gymnasieskola och gymnasiesärskola endast om de har påbörjat utbildningen innan de fyllt 18 år. De har inte rätt till utbildning i kommunal vuxenutbildning eller särskild utbildning för vuxna.

De personer som avses i 2 § andra stycket 4 har endast rätt till utbildning i grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola.

De personer som avses i 2 § andra stycket 5 har endast rätt till utbildning i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola och, om de påbörjar utbildningen innan de fyllt 18 år, gymnasieskola och gymnasiesärskola. *Lag (2017:1104).*

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om deltagande i verksamhet enligt denna lag för personer som inte anses som bosatta i Sverige eller som inte har rätt till utbildning enligt 3 §.

SK-2017/00489 Bilaga 4

Hemkommun och hemlandsting

6 § Med en persons hemkommun avses i denna lag den kommun som personen är folkbokförd i.

För den som är bosatt i landet utan att vara folkbokförd här avses med hemkommun den kommun som han eller hon stadigvarande vistas i eller, om han eller hon saknar stadigvarande vistelseort, den kommun som han eller hon för tillfället uppehåller sig i. Detsamma gäller den som är kvarskriven i en kommun enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481).

Med hemlandsting avses det landsting som hemkommunen hör till.

Dokumentansvarig: Brittmari Dannelöv, enhetschef pedagogisk omsorg samt omsorg på obekvämt arbetstid		Dokumentdatum: 2021-02-25
Godkänd av: För- och grundskolenämnden	Version: (2.0)	Dnr SK-2021/00066
Omsorg på obekvämt arbetstid		

Omsorg på obekvämt arbetstid

Kommunen ska sträva efter att erbjuda omsorg för barn under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrars förvärvsarbete och familjens situation i övrigt. 25 kap. 5 § skollagen (2010:800)

Enligt skollagen ska kommunen sträva efter att erbjuda omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds för barn vars vårdnadshavare har behov av det och inte själva kan ordna omsorgen. Sådan omsorg bör erbjudas från och med ett års ålder till och med vårterminen det år barnet fyller 13 år.

Umeå kommun erbjuder omsorg på obekvämt arbetstid och vänder sig till vårdnadshavare som har sin ordinarie arbetstid förlagd till kvällar, nätter och helger. Med omsorg på obekvämt arbetstid menas de tider då ordinarie förskole- och fritidsverksamhet samt pedagogisk omsorg är stängd. Öppettiderna är 17:00 – 07:30 måndag till och med torsdag. Fredag 17:00 – måndag 07:30 finns heldygnsomsorg vid behov. Omsorg på obekvämt arbetstid erbjuds inte på julafton och nyårsafton.

För att erhålla omsorg på obekvämt arbetstid krävs att det rör sig om ett regelbundet och kontinuerligt omsorgsbehov och vid minst två tillfällen per månad. Om platsen inte nyttjats på två månader sägs platsen upp automatiskt. Vid behov av plats därefter skall ny ansökan göras. En noggrann prövning av behovet ska göras i varje enskilt fall. Tillfälliga placeringar under sommaren görs inte.

Omsorg på obekvämt arbetstid erbjuds på en centralt placerad enhet i Umeå kommun. Enheten har kapacitet för ca 40 inskrivna barn. Enhetschef gör bedömning gällande antalet inskrivna barn utifrån aktuell kapacitet och vårdnadshavares behov av omsorg utifrån schema. Vid eventuell ökad efterfrågan på platser meddelar enhetschef utbildningsförvaltningen och en översyn av tillgången på platser genomförs.

Rätt till omsorg på obekväm arbetstid

Omsorg på obekväm arbetstid erbjuds vårdnadshavare med barn inskrivna i kommunal eller fristående förskole- och fritidsverksamhet samt pedagogisk omsorg i Umeå kommun.

- Vårdnadshavare till barn i åldern 1–6 år som arbetar kvällar, nätter och helger då den ordinarie förskoleverksamheten eller pedagogiska omsorgen är stängd.
- Vårdnadshavare till barn inskrivna i fritidshem i åldern 6–13 år som arbetar på kvällar, nätter och helger då den ordinarie fritidsverksamheten eller pedagogiska omsorgen är stängd.

Detta gäller ensamstående vårdnadshavare med sådana arbetstider och vuxna i samma hushåll där båda parter arbetar sådana tider.

Vårdnadshavare ska sträva efter att förlägga sina scheman på olika tider. Med sammanboende menas de som är folkbokförda eller bor på samma adress. Sammanboende jämföras med förälder/vårdnadshavare om han/hon sammanbor i äktenskap eller äktenskapsliknande förhållande.

Vårdnadshavare som har gemensam vårdnad, men är folkbokförda på olika adresser, förväntas att gemensamt lösa barnets behov av tillsyn på obekväm arbetstid.

Vårdnadshavare har inte rätt till omsorg på obekväm arbetstid under föräldraledighet, vid graviditetspenning, sjukskrivning, pension, semester eller annan ledighet.

Introduktion och vistelsetid

Introduktion

Barn som fått plats genomgår en introduktionsperiod. Tiden för introduktionen kan variera utifrån barnets individuella behov. Vårdnadshavare deltar i verksamheten efter överenskommelse med personalen. Introduktioner genomförs inte i juni-juli.

Vistelsetid

Vistelsetiden i omsorg på obekväm arbetstid är vårdnadshavares arbetstid tillsammans med restid till och från arbetet. Barnen har möjlighet att vara i verksamheten under den tid vårdnadshavaren behöver sova för att få en dygnssömn motsvarande 8 timmar.

Vårdnadshavares 8 timmars vila för rätt till omsorg ska infalla efter ett arbetspass.

- Schema för barnets vistelse ligger till grund för personalens arbetsschema och ska lämnas fyra veckor i förväg, gällande minst fyra veckor åt gången.
- Vid ändringar i barnets schema ska detta göras två veckor i förväg. Detta för att verksamheten ska kunna planeras och för att kunna säkerställa att det finns plats för barnet.

- Schemaändringar i form av nytt arbetstidsschema ska styrkas med underskrivet intyg från arbetsgivaren.
- I mån av plats kan vårdnadshavare i samråd med personalen önska extra tider vid särskilda omständigheter som berör arbetet.
- Senaste kvällstiden att hämta sitt barn är klockan 22:00.
- Tidigaste morgontiden att hämta sitt barn är klockan 06:00.
- Tidigaste morgontiden att lämna sitt barn är klockan 06:00.
- Middag serveras kl. 17.30. Ingen frukost serveras på vardagar.

Ansökan

För ansökan av plats används kommunens e-tjänst (inloggning med bank-id) eller blankett på kommunens webbplats.

Arbetstidens förläggning ska styrkas med arbetsgivarintyg som ska vara undertecknad av arbetsgivaren. Arbetstidschema som visar behovet av omsorg ska lämnas in av båda vårdnadshavarna. Ansökan ska undertecknas av båda vårdnadshavarna vid gemensam vårdnad.

Platsgaranti inom fyra månader gäller inte för omsorg på obekväm arbetstid. Handläggningen påbörjas när ansökan är komplett. Ansökan registreras och handläggningstiden beräknas till en månad. Placering erbjuds när plats finns tillgänglig och under förutsättning att villkoren för rätt till plats inom omsorg på obekväm arbetstid uppfyllts.

Uppsägning av plats

För uppsägning av plats används kommunens e-tjänst (inloggning med bank-id) eller blankett på kommunens webbplats. Verksamheten har två månaders uppsägningstid.

När barnet slutar på förskola och börjar på fritidshem har barnet automatiskt kvar sin placering i omsorg på obekväm arbetstid.

Avgifter

Kostnaden för omsorg på obekväm arbetstid ryms inom reglerna för maxtaxa. Endast en avgift tas ut om barnet har två placeringar, placering på förskolan/fritidshemmet samt nattöppen verksamhet.

Transporter

Vårdnadshavare till barn i förskola ombesörjer själva transporten till och från verksamhet där omsorg på obekväm arbetstid bedrivs.

De vårdnadshavare som arbetat natt och vars barn går i grundskola har möjlighet att få skolskjuts från verksamhet där omsorg på obekväm arbetstid bedrivs till skolan/fritidshemmet.

Regler och förhållningssätt

Maxantal sovande barn är 10 med två personal. Vid sex sovande barn arbetar en personal. En bedömning av barnens behov görs alltid och extra personal kan sättas in. Om fler än 10 sovande barn är anmälda finns en prioriteringsordning.

Särskild prövning för behov gällande närvarotid skall kunna göras. Detta skall göras utifrån ett barnperspektiv. Särskild prövning delegeras till enhetschef för verksamheten.

Exempel på anledningar för särskild prövning:

- Ett barn som somnar tidigare än vårdnadshavares schematid kan få komma tidigare.
- Ett barn som sover vid tid för hämtning utifrån vårdnadshavares schematid kan få sova kvar om plats finns.
- Säsongsarbete.

Umeå kommun

Protokollsutdrag

För- och grundskolenämndens arbetsutskott 2025-11-06

§ 77

Diariennr: SK-2025/00619

Revidering av riktlinje för plats i förskola och pedagogisk omsorg

Arbetsutskottet beslut

För- och grundskolenämnden föreslås besluta

att fastställa reviderad riktlinje för "Plats i förskola och pedagogisk omsorg i Umeå kommun"

att riktlinjen börjar gälla från och med 1 januari 2026

Vänsterpartiet avstår från att delta i beslutet

Förslag till beslut

För- och grundskolenämnden beslutar

att fastställa reviderad riktlinje för "Plats i förskola och pedagogisk omsorg i Umeå kommun"

att riktlinjen börjar gälla från och med 1 januari 2026

Ärendebeskrivning

Denna riktlinje ersätter "*Regler för rätt till plats och kö till förskola och pedagogisk omsorg*" (SK-2017/00489, beslutad 2018-02-22) samt riktlinje "*Omsorg på obekvämt arbetstid*" (SK-2021/00066, beslutad 2021-02-25), se bilaga 2 och 3.

Ett helt nytt dokument i form av en riktlinje har tagits fram. Språkliga och redaktionella ändringar har genomförts utifrån tidigare regler och riktlinje. Sett till ett likvärdighetsperspektiv är det av stor vikt att det finns gemensamma riktlinjer som skapar förståelse för hur olika situationer gällande hur plats i förskola och pedagogisk omsorg ska hanteras. Därav har vissa avsnitt utvecklats, förtydligats och beskrivits mer utförligt. Därtill har några nya avsnitt och tillägg gjorts, se exempel nedan.

Umeå kommun**Protokollsutdrag**För- och grundskolenämndens arbetsutskott 2025-11-06

Tidigare har det inte funnits någon riktlinje för hur för- och grundskoleförvaltningen hanterar oförutsedda händelser eller när en förskola avvecklas. I denna riktlinje införs nu en förtur till placering vid en förskola inom aktuell förskolas planeringsområde för barn vars placering påverkas vid sådana händelser. Att dessa barns placeringar kan prioriteras är viktigt eftersom byte av förskola på grund av organisationsförändringar inte är ett aktivt val utifrån familjens situation och behov. I praktiken innebär det att barn som behöver byta förskola på grund av oförutsedda händelser eller organisatoriska förändringar prioriteras före syskonförtur i kön till ny placering.

Ytterligare ett förtydligande är att förskolor och pedagogisk omsorg har möjlighet att hålla verksamheten stängd fyra dagar per år för planering och kompetensutveckling. Dessa fyra dagar ska utgöras av två heldagar per termin. Tidigare har varje enhet valt om de vill förlägga dem till hela eller halva dagar. Flertalet vårdnadshavare har inte möjlighet att arbeta hemifrån eller har möjlighet till flexledigt. Det får till följd att de kan behöva ta ledigt en hel dag när förskola eller pedagogisk omsorg håller stängt en halvdag.

Några nya avsnitt har införts till exempel "Avgifter förskola och pedagogisk verksamhet" samt "Behov av utökad tid".

I avsnittet om omsorg på obekväm arbetstid har några mindre justeringar gjorts, bland annat erbjuds nu omsorg på julafton och nyårsafton, dagar som tidigare var undantagna.

Vidare har en mjukare formulering i form av att "önskvärt", använts istället för förväntningar när det gäller vårdnadshavares åtaganden, främst vid gemensam vårdnad när vårdnadshavarna är folkbokförda på olika adresser. I tidigare riktlinje fanns det flertalet förväntningar på vårdnadshavare bland annat att vårdnadshavare som är folkbokförda på olika adresser gemensamt ska lösa barnets behov av tillsyn på obekväm arbetstid. Vårdnadshavare har förvisso ett gemensamt ansvar för barnets omsorg och trygghet enligt föräldrabalken och en kommun kan uppmuntra samarbete mellan vårdnadshavare, men kommunen kan inte ställa krav på att vårdnadshavarna ska samarbeta praktiskt kring omsorg

Umeå kommun

Protokollsutdrag

För- och grundskolenämndens arbetsutskott 2025-11-06

på obekväm tid om det inte är möjligt eller rimligt, särskilt om de bor långt från varandra eller har olika arbetstider.

Beslutsunderlag

Bilaga 1: Riktlinje för plats i förskola och pedagogisk omsorg.

Bilaga 2: Regler för köande till, erbjudande om och uppsägning av plats i förskoleverksamhet.

Bilaga 3: Riktlinje, Omsorg på obekväm arbetstid

Beredningsansvariga

Maud Karlström, samordnare

Carola Nilsson, strateg

Emma Steen, jurist

Vänsterpartiet avstår från att delta i beslutet

Propositionsordning

Ordföranden prövar tjänsteskrivelsens förslag och finner att arbetsutskottet beslutar att bifalla tjänsteskrivelsen.

Tjänsteskrivelse

2025-10-28

För- och
grundskolenämndens
arbetsutskott

Diariennr: SK-2025/00662

Återkallande av godkännande att bedriva verksamhet på huvudmannens egen begäran

Förslag till beslut

För- och grundskolenämnden beslutar att avsluta godkännandet att bedriva verksamhet för den enskilde huvudmannen Kotten Stöcke ekonomisk förening, per den 1 december 2025.

Ärendebeskrivning

Kotten Stöcke ekonomisk förening (org.nr 769622–1162) har sedan många år tillbaka bedrivit pedagogisk omsorg i Stöcke.

För- och grundskolenämnden beslutade den 2 maj 2023 (SK-2022/00409), att förlänga godkännandet för Kotten Stöcke ekonomisk förening som huvudman för verksamheten pedagogisk omsorg i Stöcke bygdegård, till och med år 2028. Godkännandet avsåg 16 placerade barn i verksamheten.

Under våren 2025 har den enskilde huvudmannen fört en dialog med utbildningsförvaltningen om minskat barnantal, utifrån de ekonomiska utmaningar det medför. Under hösten 2025 har barnantalet i den pedagogiska verksamheten minskat ytterligare. För närvarande har verksamheten 7 inskrivna barn.

Den 23 oktober 2025 har huvudmannen för Kotten Stöcke ekonomisk förening i en skriftlig anmälan meddelat utbildningsförvaltningen att de har för avsikt att avveckla Kotten Stöcke pedagogisk omsorg.

Huvudmannen har meddelat att pedagogisk omsorg kommer att upphöra den 30 november 2025, och uppger vidare att samtliga vårdnadshavare med barn i aktuell verksamhet har fått information om avvecklingen av verksamheten. Med anledning av detta beslut begär huvudmannen att för- och grundskolenämnden avslutar det befintliga godkännandet för verksamheten från och med 1 december 2025.

Beredningsansvariga

Maud Karlström, samordnare

Tjänsteskrivelse

Dnr: SK-2025/00662

Emma Steen, jurist

Beslutet ska skickas till

Kotten Stöcke ekonomisk förening

Ström 211

905 81 Umeå

Ann-Christine Gradin
utbildningsdirektör

Daniel Nordgren
biträdande
utbildningsdirektör

Umeå kommun**Protokollsutdrag**För- och grundskolenämndens arbetsutskott 2025-11-06

§ 78

Diariennr: SK-2025/00662

Återkallande av godkännande att bedriva verksamhet på huvudmannens egen begäran**Beslut**

För- och grundskolenämnden beslutar att avsluta godkännandet att bedriva verksamhet för den enskilde huvudmannen Kotten Stöcke ekonomisk förening, per den 1 december 2025.

Ärendebeskrivning

Kotten Stöcke ekonomisk förening (org.nr 769622–1162) har sedan många år tillbaka bedrivit pedagogisk omsorg i Stöcke.

För- och grundskolenämnden beslutade den 2 maj 2023 (SK-2022/00409), att förlänga godkännandet för Kotten Stöcke ekonomisk förening som huvudman för verksamheten pedagogisk omsorg i Stöcke bygdegård, till och med år 2028. Godkännandet avsåg 16 placerade barn i verksamheten.

Under våren 2025 har den enskilde huvudmannen fört en dialog med utbildningsförvaltningen om minskat barnantal, utifrån de ekonomiska utmaningar det medför. Under hösten 2025 har barnantalet i den pedagogiska verksamheten minskat ytterligare. För närvarande har verksamheten 7 inskrivna barn.

Den 23 oktober 2025 har huvudmannen för Kotten Stöcke ekonomisk förening i en skriftlig anmälan meddelat utbildningsförvaltningen att de har för avsikt att avveckla Kotten Stöcke pedagogisk omsorg.

Huvudmannen har meddelat att pedagogisk omsorg kommer att upphöra den 30 november 2025, och uppger vidare att samtliga vårdnadshavare med barn i aktuell verksamhet har fått information om avvecklingen av verksamheten. Med anledning av detta beslut begär huvudmannen att för- och grundskolenämnden avslutar det befintliga godkännandet för verksamheten från och med 1 december 2025.

Umeå kommun

Protokollsutdrag

För- och grundskolenämndens arbetsutskott 2025-11-06

Beredningsansvariga

Maud Karlström, samordnare

Emma Steen, jurist

Beslutet ska skickas till

Kotten Stöcke ekonomisk förening

Ström 211

905 81 Umeå

Propositionsordning

Ordföranden prövar tjänsteskrivelsens förslag och finner att arbetsutskottet beslutar att bifalla tjänsteskrivelsen.

Tjänsteskrivelse

2025-11-11

För- och grundskolenämnden

Diariennr: SK-2025/00011

Delegationsbeslut och anmälningsärenden – för-och grundskolenämnden 2025-11-20

Förslag till beslut

För- och grundskolenämnden beslutar att godkänna redovisningen av delegationsbeslut och anmälningsärenden.

Ärendebeskrivning

Inför för- och grundskolenämndens sammanträde 2025-09-25 redovisas anmälda delegationsbeslut och anmälningsärenden som ska delges nämnden.

Beslutsunderlag

Bilaga: Sammanställning, upprättad vid tidpunkt för kallelsens utskick

Beredningsansvarig

Linda Hellquist, nämndsekreterare

Ann-Christine Gradin
utbildningsdirektör

Maria Runarsdotter
kanslichef

UMEÅ KOMMUN
Sammanträdesdatum 2025-11-20

För- och grundskolenämnden
Delegationsbeslut och anmälningssärenden

Nr	Datum	Delegat	Ärendets art	Diarienummer
252	2025-10-15	Katarina Stillesjö Vilhelmsson	Beslut: Utökad vistelsetid, förskolan Brännan- Beviljas	SK-2025/00258-31
253	2025-10-15	Katarina Stillesjö Vilhelmsson	Beslut: Utökad vistelsetid, förskolan Myrstacken- Beviljas	SK-2025/00258-30
254	2025-10-15	Katarina Stillesjö Vilhelmsson	Beslut: Utökad vistelsetid, förskolan Skattelden- Beviljas	SK-2025/00258-29
255	2025-10-15	Katarina Stillesjö Vilhelmsson	Beslut: Utökad vistelsetid, förskolan Skattelden- Beviljas	SK-2025/00258-28
256	2025-10-15	Katarina Stillesjö Vilhelmsson	Beslut: Utökad vistelsetid, förskolan Lundagård- Beviljas	SK-2025/00258-32
257	2025-10-07	Daniel Nordgren	Beslut: Ansökan om tilläggsbelopp, Montessoriförskolan Uno - Beviljas	SK-2025/00541-1
258	2025-10-20	Ann-Christine Gradin	Yttrande: Diskrimineringsombudsmannen (DO) - Anmälan om Diskriminering - Sandalidens skola - DO 2025/7028	SK-2025/00608-2
259	2025-10-21	Terese Björk	Yttrande: Förvaltningsrätten - Överklagan skolskjuts, Umeå Montessoriskola	SK-2025/00555-5
260	2025-10-27	Ann-Christine Gradin	Yttrande: Skolinspektionen - Redovisning av vidtagna åtgärder - Riktad tillsyn av Mariehemsskolan - SI-2025:1674	SK-2025/00101-11
261	2025-11-03	Magnus Josefsson	Beslut: Ansökan om plats på fritidshem av särskilda skäl, Carlshöjdsskolan - Beviljas	SK-2025/00477-5
262	2025-11-04	Daniel Nordgren	Beslut: Tillsyn - enskild huvudman - tillsyn avslutas	SK-2025/00440-11
263	2025-10-15	Marielle Häggström	Beslut: Utökad vistelsetid, förskolan Hedlunda - Beviljas	SK-2025/00257-30
264	2025-10-15	Marielle Häggström	Beslut: Utökad vistelsetid, förskolan Sandbacken - Beviljas	SK-2025/00257-31
265	2025-11-05	presidiet	Beslut: Anmälan om skolplikts upphörande - Australien - Beviljas	SK-2025/00144-21
266	2025-11-10	Magnus Josefsson	Beslut: Ansökan om uppskjuten skolplikt, förskolan Berghem	SK-2025/00688-2
267	2025-11-10	Katarina Stillesjö Vilhelmsson	Beslut: Utökad vistelsetid, förskolan Smöret - Beviljas	SK-2025/00258-34
268	2025-11-10	Katarina Stillesjö Vilhelmsson	Beslut: Utökad vistelsetid, förskolan Smöret - Beviljas	SK-2025/00258-35
269	2025-11-10	Katarina Stillesjö Vilhelmsson	Beslut: Utökad vistelsetid, förskolan Teleskopet - Beviljas	SK-2025/00258-36
270	2025-11-10	Katarina Stillesjö Vilhelmsson	Beslut: Utökad vistelsetid, förskolan Nordstjärnan - Beviljas	SK-2025/00258-37

UMEÅ KOMMUN
Sammanträdesdatum 2025-11-20

För- och grundskolenämnden
Delegationsbeslut och anmälningssärenden

Datum	Anmälningssärenden (inkomna beslut och domar): Datum-Beslutsinstans/Beslutshavare-Ärende/Mål/Beslut	Diarienummer
2025-10-16	Skolverket- Statsbidrag- Lärarlönelyftet VT25 - Beslut: Delvis beviljat	SK-2025/00085-25
2025-10-20	Umeåregionens brandförsvär: Beslut - Tillsynsärende, förskolan Solbacken - Ärendet avslutas	SK-2025/00581-2
2025-10-20	Skolinspektionen: Uppföljningsbeslut - Tematisk tillsyn - Betygsättning genom prövning efter Lovskola, Hagaskolan - Ärendet avslutas	SK-2025/00326-15
2025-10-20	Umeåregionens brandförsvär: Beslut - Tillsynsärende, förskolan Solen - Ärendet avslutas	SK-2025/00416-4
2025-10-20	Umeåregionens brandförsvär: Beslut - Tillsynsärende, förskolan Stengården - Ärendet avslutas	SK-2025/00574-2
2025-10-21	Personalnämnden: Beslut - Förstärkta kontroller vid anställning i Umeå kommun	SK-2025/00656-1
2025-10-22	Förvaltningsrätten: Beslut - Överklagan skolskjuts, Obbola skola - Målet avskrivs	SK-2025/00592-5
2025-10-21	Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott: Beslut - Fördelning av statsbidrag med anledning av inställda digitala nationella prov våren 2025	SK-2025/00664-1
2025-10-27	Förvaltningsrätten: Dom - Överklagan skolskjuts, Sörmjöle skola - Överklagandet avslås	SK-2025/00468-4
2025-10-27	Förvaltningsrätten: Beslut - Överklagan skolskjuts, Backens skola - Målen avskrivs	SK-2025/00528-6, SK-2025/00542-9
2025-10-27	Förvaltningsrätten: Dom - Överklagan skolskjuts, Ersdungs skola - Överklagandet avslås	SK-2025/00530-6
2025-10-27	Förvaltningsrätten: Beslut - Överklagan skolskjuts, Linblommans skola - Målet avskrivs	SK-2025/00544-3
2025-10-27	Förvaltningsrätten: Beslut - Överklagan skolskjuts, Ersängsskolan - Målet avskrivs	SK-2025/00547-7
2025-10-27	Förvaltningsrätten: Beslut - Överklagan skolskjuts, Backens skola - Målet avskrivs	SK-2025/00595-8
2025-10-29	Migrationsverket: Beslut - Statlig ersättning för utbildningskostnader, asylsökande barn och elever, Grundskolan - Kvartal 1	SK-2025/00050-5
2025-10-27	Kommunfullmäktige: Beslut - Motion (C) 23/2024: Revidering av regler för skolskjuts	SK-2024/00637-5
2025-10-27	Kommunfullmäktige: Beslut - Motion (C) 2/2025: Utökad rätt till förskola för barn till föräldralediga	SK-2025/00037-5
2025-10-27	Kommunfullmäktige: Beslut - Motion (KD) 11/2025 - Fler gymnasieprogram ska möjliggöra Ung Företagsamhet	SK-2025/00213-9
2025-10-29	Förvaltningsrätten: Beslut - Överklagan skolskjuts, Umeå Montessoriskola - Målet upphävs	SK-2025/00555-7
2025-10-30	Diskrimineringsombudsmannen (DO): Beslut - Anmälan om diskriminering, Tomtebodgårds skola - Umeå kommun har uppfyllt sin skyldighet	SK-2023/00605-9
2025-10-27	Kommunfullmäktige: Beslut - Ny policy och riktlinje för inköps- och upphandlingsverksamhet	SK-2025/00207-8-9
2025-11-03	Kommunfullmäktige: Beslut Fyllnadsval, Ersättare i för- och grundskolenämnden, Albin Norqvist Karlsson (L)	SK-2022/00319-75
2025-11-06	Skolinspektionen: Beslut - Föreläggande - Riktad tillsyn , Stöcke skola	SK-2025/00515-10
2025-11-10	Förvaltningsrätten: Dom - Överklagan - Avsteg från skolskjutsreglementet, Waldorfskolan - Beslutet upphävs	SK-2025/00578-8
2025-11-11	Umeåregionens Brandförsvär: Beslut om avslut - Tillsyn - Brandskydd - Carlslundsskolan	SK-2025/00653-3

Denna behandling '91/25 Utbildningsdirektören informerar' har inget tjänsteutlåtande.